

**Szkoła Podstawowa nr 6
im. Romualda Traugutta w Lublinie**

ul. Czwartaków 11, 20-045 Lublin, tel./fax. (81) 533-02-35
e-mail: sp6@sp6.lublin.pl, ePUAP:/sp6lublin/skrytka, www.sp6.lublin.pl

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNEGO

„Rozumiem siebie, próbuję zrozumieć innych – pomagam”

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik nr 1	Definicja „profilaktyki”
Załącznik nr 2	Wnioski z ewaluacji poprzedniego programu
Załącznik nr 3	Analiza czynników ryzyka oraz czynników chroniących mających wpływ na uczniów
Załącznik nr 4	Treści wychowawczo-profilaktyczne w ujęciu sfer rozwoju ucznia na podstawie analizy nowej podstawy programowej i treści programów nauczania
Załącznik nr 5	Opis zjawiska rezylencji
Załącznik nr 6	Klasyfikacja i opis strategii wychowawczych i profilaktycznych
Załącznik nr 7	Opis metody PBP
Załącznik nr 8	Mediacje szkolne
Załącznik nr 9	Pakiet wewnątrzszkolnych procedur wychowawczych i profilaktycznych

Załącznik nr 1. Definicja „profilaktyki”

Według definicji podanej na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 28 grudnia 2013 roku profilaktyka to podejmowanie działań, skierowanych do różnych grup, we współpracy z różnymi środowiskami i instytucjami, które mają na celu zapobieganie pojawieniu się lub rozwojowi zaburzeń, chorób lub innych niekorzystnych zjawisk społecznych. Działania profilaktyczne prowadzone są na trzech poziomach, w zależności od stopnia ryzyka:

Profilaktyka uniwersalna skierowana jest do wszystkich uczniów, bez względu na stopień ryzyka – całej społeczności szkolnej. Podejmowane działania skupiają się wokół zagadnień związanych z promocją zdrowego stylu życia, rozwijaniem postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi, umiejętności dokonywania świadomych wyborów. To również rozwijanie postawy asertywności, kształtowanie umiejętności radzenia sobie z emocjami na skutek przeżywania trudnych sytuacji życiowych. Profilaktyka uniwersalna ma na celu przeciwdziałanie pierwszym próbom podejmowania zachowań ryzykownych lub opóźnienie inicjacji. Działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej realizowane są przede wszystkim przez nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych.

Profilaktyka selektywna skierowana jest do grupy zwiększonego ryzyka, czyli do osób, które w stopniu wyższym niż przeciętny są narażone na rozwój zaburzeń. Profilaktyka selektywna koncentruje się na zagrożonych grupach młodzieży, osobach, które cechuje wysoka ekspozycja na czynniki ryzyka. Celem jest tworzenie warunków, które umożliwiają wycofanie się z zachowań ryzykownych. Działania w zakresie profilaktyki selektywnej prowadzone są przez psychologów i pedagogów szkolnych, specjalistów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, a także wykwalifikowanych realizatorów programów profilaktycznych.

Profilaktyka wskazująca skierowana jest do grupy, w której rozwinęły się już symptomy zaburzeń, w tym związane z uzależnieniem od substancji psychoaktywnych. Obejmuje ona działania interwencyjne i terapeutyczne, mające na celu zablokowanie pogłębiania się zaburzeń i zachowań destrukcyjnych oraz umożliwienie powrotu do prawidłowego funkcjonowania społecznego (resocjalizacja).

Załącznik nr 2. Wnioski z ewaluacji poprzedniego programu

Wnioski i rekomendacje wynikające z analizy dokumentów, podjętych działań, obserwacji, przeprowadzonych badań wśród uczniów, ich rodziców i nauczycieli:

1. Należy konsekwentnie przestrzegać zasad, kontraktu klasowego, zwracać uczniom uwagę, kiedy źle postępują, podkreślając jednocześnie ich mocne strony.
2. Zorganizować warsztaty dla uczniów klas VII i ich rodziców na temat uzależnień od komórek, internetu, gier komputerowych. Należy ograniczyć użytkowanie komórek i tabletów na terenie szkoły, konsekwentnie przestrzegać przyjętych w szkole zasad.
3. Zaapelować do rodziców, by ich dzieci miały większy wpływ na to, na jakie zajęcia dodatkowe chcą chodzić i by miały możliwość odmowy co do zajęć, które ich nie interesują (w realnych granicach).
4. Należy wzmacniać relacje dzieci z rodzicami, np. poprzez włączanie rodziców do wspólnych zadań z dziećmi na imprezach szkolnych (np. klasowych, chóru, festyn).
5. Należy uwrażliwiać rodziców, aby ich dzieci miały do wykonania określone obowiązki domowe. Uczy to odpowiedzialności, obowiązkowości, empatii, chroni przed postawą egoistyczną. Dziecko uczy się, że nie jest osobą do obsługiwania, ale współuczestniczy w tworzeniu gospodarstwa domowego. Uczy się też organizacji czasu.
6. Należy wzmacniać uczniów w ich postrzeganiu siebie, niektórych może nawet dowartościować, gdyż poprzez wspieranie młodych ludzi w tym obszarze możemy zapobiec takim chorobom jak anoreksja czy bulimia.
7. Należy otoczyć opieką osoby, które mają trudności z nawiązywaniem relacji rówieśniczych.
8. Ukazywać dorosłych jako osoby udzielające wsparcia, do których można się zwrócić z problemami.

Wskazówki do pracy wychowawczej sformułowane na podstawie badań psychologicznych przeprowadzonych przez Panią dr Sarę Filipiak i Panią dr Beatę Łubiankę w klasach 6:

- ćwiczenie umiejętności bezpiecznego wyrażania emocji;
- radzenie sobie w zagrażających emocjonalnie sytuacjach (formy pracy: treningi relaksacyjne, warsztaty z zakresu umiejętności nazywania i wyrażania emocji oraz ćwiczenie kompetencji interpersonalnych);

- wzmacnianie pozytywnych mocnych stron uczniów;
- praca nad poczuciem odpowiedzialności za podejmowane działania i decyzje;
- wspomaganie uczniów w refleksji i konstruktywnej realizacji ważnych dla nich wartości;
- praca nad identyfikacją własnych zasobów;
- rozmowy wychowawcze i zajęcia aktywizujące w kierunku odkrywania, odnajdywania się i refleksji nad ważnością w życiu realizacji własnych wartości;
- wzmacnianie uczniów w określaniu dróg do realizacji w praktyce ważnych dla nich wartości i traktowaniu ich jako motywacyjnych stymulatorów osiągnięć szkolnych;
- towarzyszenie uczniom w odkrywaniu i refleksji na drogami realizacji ważnych dla nich wartości życiowych;
- rozmowy na temat korzyści wynikających z faktu istnienia umów społecznych, norm i obyczajów.

Na podstawie diagnozy sytuacji szkolnej oraz ewaluacji Szkolnego Programu Profilaktyki z roku 2016/17 najbardziej problemowe wydają się być poniższe zachowania uczniów:

- agresja rówieśnicza;
- trudności dydaktyczne;
- problemy związane z niewłaściwym użytkowaniem Internetu (w tym cyberprzemoc);
- dysproporcja między uczniami pochodzącymi z rodzin zamożnych a tymi, którzy mają trudną sytuację finansową.

Badania diagnostyczne wyznaczyły następujące cele działań profilaktycznych:

Cel główny	Cele szczegółowe
Ograniczenie agresji rówieśniczej	<ul style="list-style-type: none"> – Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w szkole – Wzmacnianie umiejętności wyrażania emocji – Odkrywanie i rozwijanie wartości – Kształtowanie prawidłowych relacji międzyludzkich – Rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach stresowych, konfliktowych
Zmniejszenie występowania trudności dydaktycznych	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie motywacji uczniów do uczestnictwa w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych

	<ul style="list-style-type: none"> – Zmniejszanie trudności w nauce – Wspieranie zainteresowań uczniów – Wspomaganie procesu dydaktycznego przez nauczanie technik efektywnej nauki
Rozwiązywanie problemów związanych z niewłaściwym użytkowaniem internetu (w tym cyberprzemoc)	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwijanie właściwych relacji rówieśniczych – Kształtowanie umiejętności właściwego korzystania z Internetu – Kształtowanie umiejętności dobrego, aktywnego, ciekawego sposobu wykorzystywania czasu wolnego – Zwiększenie wiedzy dotyczącej cyberprzemocy
Niwelowanie dysproporcji między uczniami pochodzącymi z rodzin zamożnych a tymi, którzy mają trudną sytuację finansową	<ul style="list-style-type: none"> – Organizowanie pomocy materialnej dla rodzin z trudnościami ekonomicznymi – Wprowadzenie jednolitego stroju szkolnego – Kształtowanie postawy uczniów wobec wartości materialnych – Uwrażliwianie na potrzeby innych.

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW TO:

1. Ograniczenie agresji rówieśniczej

- spadek liczby konfliktów w klasie;
- spadek liczby uwag w dzienniku elektronicznym;
- wzrost liczby pochwał w dzienniku elektronicznym;
- deklarowany wysoki poziom bezpieczeństwa w klasie;
- podwyższenie częściowych ocen z zachowania;
- zmniejszenie agresji słownej, fizycznej;
- zwiększenie dyscypliny na lekcjach;
- wzrost wiedzy dotyczącej zagrożeń związanych z cyberprzemocą;
- zmniejszenie poczucia stresu;
- znajomość i stosowanie sposobów redukcji stresu.

2. **Zmniejszenie występowania trudności dydaktycznych**

- poprawa ocen z przedmiotów;
- znajomość technik dotyczących efektywnej nauki;
- wzrost umiejętności planowania wolnego czasu;
- wzrost liczby uczniów korzystających z pomocy studentów i nauczycieli w nauce;
- wzrost liczby osób uczęszczających na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze;
- określenie mocnych i słabych stron ucznia (z każdego przedmiotu).

3. **Rozwiązywanie problemów związanych z niewłaściwym użytkowaniem Internetu (w tym cyberprzemoc)**

- wzrost liczby dzieci korzystających z zajęć rozwijających zainteresowania;
- zmniejszenie przypadków cyberprzemocy w szkole;
- zwiększenie poczucia akceptacji w klasie;
- wzrost samoakceptacji i samooceny wśród uczniów;
- wzrost umiejętności planowania wolnego czasu;
- zwiększenie wiedzy dotyczącej zagrożeń cyberprzemocą w Internecie.

4. **Niwelowanie dysproporcji między uczniami pochodzącymi z rodzin zamożnych a tymi, którzy mają trudną sytuację finansową**

- przestrzeganie przyjętej uchwały o wprowadzeniu jednolitego stroju szkolnego;
- wypełnione i dostarczone na czas wnioski o stypendia szkolne przez rodziny kwalifikujące się do tej formy pomocy;
- efekty organizacji akcji charytatywnych przez uczniów (zaangażowanie na rzecz innych, liczba uczniów);
- zwiększenie liczby uczniów, dla których wartości materialne nie są najważniejsze;
- zwiększenie umiejętności zwracania uwagi na potrzeby innych ludzi.

Diagnoza problemów pojawiających się w szkole na podst. sprawozdania pedagoga

W roku szkolnym 2016/17 do gabinetu pedagoga bardzo często zgłaszali się uczniowie z problemami dotyczącymi komunikacji oraz niezadowolających kompetencji społecznych. Często zdarzało się, że dokuczali sobie wzajemnie, robili przykrości, sami nie potrafili się porozumieć i pogodzić, albo cierpieli z powodu niemożności zbudowania

satysfakcjonujących relacji rówieśniczych. Częściej pojawiała się agresja werbalna niż fizyczna. Znacznie rzadziej w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego pojawiały się przypadki przepychanek i bójek. Wystąpił także przypadek przemocy komputerowej.

Kilkoro uczniów, szczególnie w klasach zerowych, miało problem z respektowaniem zasad panujących w szkole, szczególnie ważna była wtedy współpraca z ich rodzicami.

Kilkoro uczniów doświadczało trudności emocjonalnych, w przypadku powtarzających się trudności o tym charakterze, korzystano z pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Zauważono trudność u dzieci z przejmowaniem odpowiedzialności za swoje czyny i słowa. Często rodzicom kierowanym miłością i chęcią pomocy trudno jest nie wyręczać ich dzieci w naprawianiu swoich błędów.

Wystąpił przypadek palenia e-papierosa. Problemem było także unikanie chodzenia do szkoły przez kilku uczniów.

Załącznik nr 3. Analiza czynników ryzyka oraz czynników chroniących w wychowaniu i profilaktyce

Celem interwencji profilaktycznej jest oddziaływanie zarówno na czynniki ryzyka, jak i na czynniki chroniące. Działania profilaktyczne powinny być skierowane na najważniejsze czynniki ryzyka tkwiące zarówno w samej jednostce, jak i w jej otoczeniu społecznym.

Wśród licznych czynników ryzyka i czynników chroniących za najważniejsze uważa się:

CZYNNIKI RYZYKA

A. Czynniki ryzyka związane ze środowiskiem rodzinnym:

- *brak wyraźnego i konsekwentnego systemu wychowawczego;*

Rodzice nie przekazują młodszemu pokoleniu prawidłowych wzorów zachowań ani reakcji emocjonalnych. W konsekwencji tego dzieci nie wiedzą, jakie postępowanie jest słuszne a jakie nie. Mogą pojawić się u nich zaburzenia nerwicowe, stany depresyjne, załamania. Dzieci te stają się nieodporne na stres i łatwo rezygnują z dążenia do celu (Janicki 1990).

- *normy preferujące użycie siły;*

Wszystkie negatywne przeżycia, a więc strach, poniżenie, poczucie krzywdy i wstyd wywołują rozmaite mechanizmy obronne. Niektóre dzieci zaczynają być agresywne. Agresja ta może być bezpośrednia, a więc kierowana na tych, od których dziecko doznaje krzywdy, albo przemieszczona, czyli skierowana na niszczenie przedmiotów, ale także na znęcanie się nad zwierzętami, nad rówieśnikami lub młodszymi dziećmi. Agresywne jednostki są źle przystosowane do życia wśród innych ludzi, wzbudzają lęk. Same doznały wielkiej krzywdy i z roli ofiary przechodzą w rolę oprawcy. Jest to swego rodzaju odwet za smutne dzieciństwo. Agresja może być przejawiana w chuligańskich wybrykach, kradzieżach, rozbojach, bójkach (Jundziłł, 1993).

Jednak nie wszystkie dzieci, które są bite, odpowiadają agresją. Niektóre stają się wycofane, zamykają się w sobie, albo też nawiązują relacje z rówieśnikami, mającymi podobne problemy i razem eksperymentują ze środkami odurzającymi, aby w ten sposób chociaż na chwilę zapomnieć o krzywdzącym losie. Inne dzieci chowają się za maską brawury i cynizmu. Zachowują się tak, jakby im na niczym nie zależało, ignorują

niebezpieczeństwo. Wyskakują z jadącego pociągu, łamią przepisy i normy moralne. W ten sposób usiłują podbudować własną wartość (Jundziłł, 1993).

– *klótnie i konflikty w rodzinie;*

Ich konsekwencją jest odczuwanie lęku i zmęczenia przez młodych ludzi, ale także pojawia się nieustająca potrzeba organizmu do jego obrony przed stresem. Szczególnie kiedy takie sytuacje są rozciągnięte w czasie, dzieci muszą reagować szeregiem zachowań napędzanych silnymi emocjami. Dodatkowo destrukcyjnie wpływa na nich świadomość bezradności, poczucie krzywdy oraz niesprawiedliwości, które zwiększają jeszcze intensywność przeżywania lęku, poczucia bezsensu i frustracji. Rezultatem tych negatywnych odczuć są chaotyczne zachowania obronne, które noszą nazwę zachowań nerwicowych (za: Sitarczyk, 2005).

– *brak lub słaba więź rodziców z dziećmi;*

Wtedy młody człowiek koncentruje się możliwie najmocniej na sprawach życia codziennego. Więź z rodzicami zastępują mu pieniądze, słodczyce lub używki. Może chcieć wypełniającą go pustkę zaspokoić grami komputerowymi lub telewizją. Takie zachowania nigdy nie pomogą mu osiągnąć spełnienia. Skupiając się na zdobywaniu tych dóbr, staje się na tyle rozproszony i zajęty, że przestaje czuć się samotny, zraniony, zdenerwowany i smutny. Tak więc to relacje, w których człowiek jest zaniedbywany są źródłem jego kompulsywności (Bradshaw, 1994, s.11).

– *rozbita rodzina, nieobecność któregoś z rodziców w procesie wychowawczym;*

– *ponowne małżeństwo rodziców;*

– *rodzice nadmiernie surowi lub zbyt ustępliwi;*

– *nadmiernie chroniąca matka;*

W wielu przypadkach rodzice zaspokajają wszystkie zachcianki dziecka i nie pozwalają im na samodzielne załatwianie spraw. Takie postępowanie wzmacnia tylko egoistyczne cechy u potomstwa, budzi postawę roszczeniową, dzieci są nastawiane wyłącznie na „branie” a już nie na „dawanie”. W wielu przypadkach osoby wychowywane przez nadopiekuńczych rodziców nie potrafią nawiązać w późniejszym czasie kontaktów z płcią przeciwną (Janicki 1990).

– *szttywna atmosfera emocjonalna;*

W takich rodzinach za niewłaściwe przyjmuje się okazywanie uczuć, a rodzice utrzymują stale dystans. Ograniczają się jedynie do zaspokajania potrzeb materialnych dziecka, jednakże nie wnikają w jego problemy emocjonalne i uczuciowe. Bardzo często w takich rodzinach

pojawia się nadmierna dyscyplina, a wszelkie dyskusje nie są mile widziane. Dziecko wychowane w takiej atmosferze nie uczy się okazywać prawidłowych reakcji emocjonalnych, a więc w konsekwencji nie potrafi nawiązywać prawidłowych kontaktów z innymi osobami. Wbrew oczekiwaniom tych rodziców, że uda im się wychować dzieci pracowite i zdyscyplinowane, popadają one często w uzależnienia lub trafiają do gangów młodzieżowych (Janicki 1990).

- *brak efektywnej komunikacji;*
- *stawianie zbyt niskich lub zbyt wysokich wymagań;*
- *picie alkoholu lub używanie innych środków psychoaktywnych przez rodziców;*

W rodzinach dysfunkcyjnych bardzo często dzieci cierpią z powodu ogromnej samotności, pomimo tego, że niekiedy pochodzą z rodzin wielodzietnych i kręci się wokół nich wiele osób. Możemy tutaj rozróżnić **poczucie samotności społecznej**, w której brak jest więzi oraz wsparcia społecznego a także **poczucie samotności emocjonalnej**, która jest oparta na frustracji potrzeb afiliacyjnych i bezpieczeństwa. Rozwój poczucia samotności wiąże się z długotrwałymi czynnikami środowiskowymi, odróżniając je od krótkotrwałych sytuacji izolacji. Konsekwencją może być ukształtowanie obrazu siebie jako jednostki niezdolnej do posiadania satysfakcjonujących relacji społecznych. Ogólnie panuje pogląd, że samotność jest zagrożeniem dla optymalnego funkcjonowania ludzi, ogranicza ich potencjał rozwojowy. Samotność współwystępuje z nieśmiałością, depresją, przewlekłym stresem i uzależnieniami. U dzieci uczucie to wiąże się z brakiem celu oraz sensu życia, poczuciem oddzielenia i izolacji, poczuciem dyskomfortu, niewystarczającymi kontaktami z najbliższymi oraz zaburzeniami relacji ze znaczącymi osobami. Tak więc poczucie samotności może być czynnikiem pośredniczącym wzbudzania także innych, społecznie bardziej niekorzystnych zjawisk, np. agresji (Dołęga, 2000).

- *brak reakcji na złe zachowanie dzieci, takie jak wagary, bójki;*

Zdarza się, że w niektórych rodzinach rodzice, a w szczególności matki, są nadmiernie tolerancyjne. Czasami wybaczą swoim pociechom nawet poważniejsze wybryki, ignorują wagar, powtarzanie klas, używanie alkoholu lub innych środków uzależniających.

- *bezrobocie rodziców;*
- *rozbieżne wymagania stawiane przez szkołę i dom.*

B. Czynniki ryzyka związane ze środowiskiem szkolnym:

- *bagatelizowanie problemów zgłaszanych przez uczniów;*
- *nierozwiązywanie konfliktów na bieżąco, brak skutecznej mediacji;*
- *brak dialogu między nauczycielami a uczniami;*
- *przeciążenie nauką, brak możliwości relaksacji i odprężenia;*
- *niepowodzenia dydaktyczne (niskie osiągnięcia, kłopoty z nauką);*
- *trudności w zorganizowaniu czasu po szkole, np. nuda;*
- *brak akceptacji ucznia w klasie;*
- *negatywny stosunek do nauki i obowiązków szkolnych (wagary, zaniedbywanie odrabiania prac domowych);*
- *konflikty z rówieśnikami, brak dobrych relacji.*

C. Czynniki ryzyka tkwiące w jednostce:

- *nieadekwatna samoocena – wygląd, osiągnięcia szkolne, relacje rówieśnicze;*
- *uczniowie ulegli wobec innych (zewnętrzsterowność);*
- *zablokowana potrzeba akceptacji własnej osoby.*

Dzieci czują się wtedy małowartościowe i bezużyteczne. Nie wierzą, że mają jakiekolwiek zdolności i nie potrafią odnieść sukcesu w żadnej dziedzinie. Otrzymywane złe oceny w szkole uogólniają na inne aspekty życia. Odczuwają niechęć do podejmowania wyzwań, ponieważ z góry zakładają porażkę. W ten sposób potrzeba sensu życia, ulega deprywacji. Dziecko nie snuje planów na przyszłość, do niczego nie dąży i traci wszelką nadzieję.

CZYNNIKI CHRONIĄCE

- **Współdziałanie szkoły z domem rodzinnym dziecka.**

Nie powinno być żadnych rozbieżności między wymaganiami stawianymi przez nauczycieli i rodziców, a wszelkie konflikty powinny być wspólnie rozwiązywane w atmosferze wzajemnego szacunku.

- **Zainteresowanie nauką dziecka, jego osiągnięciami, kształtowanie u niego pozytywnego stosunku do nauki** poprzez ciekawie prowadzone lekcje, wykorzystywanie metod aktywizujących, wskazywanie i wzmacnianie mocnych stron ucznia, postawę, wiedzę i doświadczenie nauczyciela.

- **Właściwy odpoczynek** rozumiany jako ruch na świeżym powietrzu, aby dotlenić organizm oraz właściwa higiena snu.
- **Zwiększanie poziomu bezpieczeństwa** dzięki pełnieniu dyżurów przez nauczycieli na korytarzach, monitoring.
- **Pomoc nauczycieli w rozwiązywaniu problemów** (na bieżąco).
- **Zapewnienie opieki uczniom klas IV-VII po lekcjach** poprzez funkcjonowanie świetlicy klas starszych.
- **Właściwa atmosfera emocjonalna** rozumiana jako szybkie przechodzenie od nieporozumień do zgody.
- **Rozwijanie pasji i zainteresowań u dziecka** jako zajęcia rozwijające zainteresowania.
- **Pomoc materialna** jako stypendia, bezpłatne obiady, wyprawki szkolne, podręczniki szkolne.
- **Odpowiednia grupa rówieśnicza**, np. dziennikarze gazetek szkolnych, chór, grupy taneczne, grupa teatralna, Samorząd Uczniowski, schola, ministranci, ZHR.
- **Dystans do własnych osiągnięć i niepowodzeń.**
- **Praktyki religijne.**
- **Wrażliwość społeczna** rozumiana jako udział w akcjach charytatywnych, np. „Góra grosza”, „Pomóż dzieciom przetrwać zimę”, zbieranie pieniędzy i żywności dla schronisk, wpieranie Hospicjum „Małego Księcia”, pomoc potrzebującym kolegom.
- **Rezyliencja** (opis tego zjawiska znajduje się w załączniku nr 5).

Załącznik nr 4. Treści wychowawczo-profilaktyczne w ujęciu sfer rozwoju ucznia na podstawie analizy nowej podstawy programowej i treści programów nauczania

I etap edukacji.

1. Religia/Etyka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Respektuje zasady i normy: <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. 		Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wie, jak zachować się w świątyni; – z szacunkiem odnosi się do osób dorosłych i innych dzieci; – zna podstawowe gesty i słowa, które służą wyrażaniu prośb wobec ludzi i Boga; – odróżnia dobro od zła. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – rozumie i posługuje się zwrotami wyrażającymi wdzięczność wobec ludzi i Boga; – wyjaśnia, dlaczego powinien okazywać wdzięczność ludziom i Bogu. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – zna przykazania Boże, – wie, że przykazania Boże zawierają się w przykazaniu miłości, – wie, czym są dla nas przykazania, – wyjaśnia treść przykazań, – wskazuje, jak w codziennym życiu wypełniać przykazania.
Właściwie komunikuje się: <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. 		Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje, jak tworzyć wspólnotę i jedność w klasie, rodzinie; – zna podstawowe gesty i słowa, które służą wyrażaniu prośb wobec ludzi i Boga. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – rozumie dialogi stosowane podczas liturgii słowa; – wie, że wyciszenie sprzyja słuchaniu ludzi i Boga; – wyjaśnia, dlaczego mamy trwać w przyjaźni z Jezusem i dzielić się nią z innymi. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wie, że Jezus zaprasza wszystkich na Eucharystię, – wskazuje, jak należy przygotować się do uczestnictwa we Mszy Świętej, – wymienia elementy obrzędów wstępnych Mszy Świętej, – rozumie znaczenie gestów, obrzędów, postaw,

				<p>pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej,</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna strukturę liturgii słowa, – wie, że w liturgii słowa sam Jezus Chrystus rozmawia ze zgromadzonymi i Pisma im wyjaśnia, – wyjaśnia, dlaczego Ewangelia jest najważniejszym tekstem biblijnym w liturgii słowa.
<p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – z szacunkiem odnosi się do osób dorosłych i innych dzieci; – wskazuje, jak tworzyć wspólnotę i jedność w klasie, rodzinie; – wie, w jaki sposób może stawać się lepszym człowiekiem; podaje takie sytuacje; – wskazuje przykłady realizacji przykazania miłości i uczynków miłosierdzia w codziennym życiu; – zna słowa i formy wyrażające oczekiwanie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozumie i posługuje się zwrotami wyrażającymi wdzięczność wobec ludzi i Boga; – wyjaśnia, dlaczego powinien okazywać wdzięczność ludziom i Bogu; – wyjaśnia znaczenie przebaczenia w życiu ludzi oraz przebaczenia udzielanego ludziom przez Boga za pośrednictwem Jezusa; – wyjaśnia, dlaczego mamy trwać w przyjaźni z Jezusem i dzielić się nią z innymi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wie, jak należy słuchać słowa Bożego, – wyjaśnia przebieg liturgii słowa, – zna „Wierzę w Boga”, – wyjaśnia, w jaki sposób uczeń Jezusa może wyznawać swoją wiarę, – wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej.

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie.		Uczeń: – rozumie słowa: „przepraszam”, „żałuję”, „chcę się poprawić”; – rozumie słowo „czuwać”, łączy je z zaangażowaniem; – odróżnia dobro od zła; – wie, że przez zły czyn oddala się od Jezusa; – wie, że Jezus przebacza grzechy; – wyjaśnia, czym jest sumienie; – zna Akt żalu; – podaje sytuacje, przez które człowiek staje się lepszym.	Uczeń: – rozumie i posługuje się zwrotami wyrażającymi wdzięczność wobec ludzi i Boga; – opowiada o korzyściach pracy nad sobą; – wyjaśnia, czym jest sumienie i grzech.	Uczeń: – wyjaśnia warunki przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania, – wymienia owoce sakramentu pokuty i pojednania, – wymienia podstawowe dary przynoszone do ołtarza, – wie o potrzebie ofiarowania siebie samego Bogu podczas procesji z darami, – opowiada o działaniu Ducha Świętego podczas Eucharystii, – zna słowa tajemnicy wiary, – wie, że Jezus zmartwychwstały jest obecny podczas każdej Mszy Świętej pod postacią Chleba i Wina, – opowiada o wydarzeniach podczas Ostatniej Wieczerzy, – rozumie, że Eucharystia jest sakramentalnym uobecnieniem ofiary Chrystusa i Kościoła, – wyjaśnia słowo „przeistoczenie”,
Kształtuje swoją hierarchę wartości: - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły.		Uczeń: – zna religijne znaczenie krzyża; – wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest najważniejszą Księgą na świecie; – wie, że Święta Rodzina jest przykładem życia dla naszych rodzin; – odróżnia dobro od zła; – wie, na czym polega rola mamy w jego życiu.	Uczeń: – wie, że Biblia jest księgą świętą, umie wyrazić wobec niej swój szacunek; – wyjaśnia znaczenie Eucharystii i ukazuje niezbędność wiary w obecność i działanie Jezusa w Eucharystii.	
Jest wrażliwy na:		Uczeń:	Uczeń:	

<ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przedmioty kultu znajdujące się w kościele; – odnajduje w codzienności ślady Bożych darów i umie za nie dziękować Bogu-Stwórcy; – wskazuje przykłady realizacji przykazania miłości i uczynków miłosierdzia w codziennym życiu. 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje modlitwę, w której dziękuje Bogu za Jego miłość do ludzi; – wyjaśnia nauczanie Jezusa o Bożym przebaczeniu; – wyjaśnia, dlaczego mamy trwać w przyjaźni z Jezusem i dzielić się z innymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia religijne znaczenie darów chleba i wina, – wyjaśnia znaczenie ofiarowania siebie Ojcu razem z Jezusem w czasie celebracji eucharystycznej, – wskazuje możliwości współofiarowania siebie z Jezusem, – wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej. – wyjaśnia znaczenie i wartość wspólnego posiłku, – wyjaśnia, na czym polega godne i owocne uczestnictwo w Uczcie Eucharystycznej, – wie, że pełne uczestnictwo w Eucharystii łączy się z przystąpieniem do Komunii Świętej, – wyjaśnia, co to znaczy, że Jezus karmi nas swoim Ciałem, – wie, że należy modlić się przed przyjęciem i po przyjęciu Komunii Świętej, – wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części
---	--	--	---	--

				Mszy Świętej.
SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwyciężyć niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację.		Uczeń: – zna religijne znaczenie krzyża; – wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest najważniejszą Księgą na świecie; – wie, czym jest chrzest święty w życiu człowieka; – zna wydarzenia związane z narodzeniem Jezusa; – formułuje proste modlitwy prośby w potrzebach osobistych i społecznych za pośrednictwem Maryi i świętych; – wyjaśnia, czym jest sumienie; – wymienia sposoby obecności zmartwychwstałego Jezusa; – wie, w jaki sposób przygotować się na spotkanie z Jezusem w Komunii Świętej; – wyjaśnia gesty, znaki i słowa związane z obecnością zmartwychwstałego Jezusa w Kościele;	Uczeń: – zna wybrane postaci biblijne, które odpowiedziały na wezwanie Boga; – wyjaśnia sens chrześcijańskiego przeżywania okresu Adwentu; – wie, że Eucharystia jest dziękczynieniem; – wyjaśnia, dlaczego okres Bożego Narodzenia jest czasem chrześcijańskiej radości i dziękczynienia za bliskość Boga; – zna wybrane perykopy biblijne, ukazujące publiczną działalność Jezusa; – wyjaśnia nauczanie Jezusa o Bożym przebaczeniu; – podaje warunki niezbędne do uzyskania przebaczenia przyniesionego ludziom przez Jezusa, – opowiada o korzyściach pracy nad sobą; – podaje treść formuły spowiedzi;	Uczeń: – wyjaśnia, czym jest błogosławieństwo, wymienia sytuacje, w których otrzymuje błogosławieństwo od rodziców, opiekunów, dziadków, – wyjaśnia, dlaczego Jezus posyła swoich uczniów do innych ludzi.

		<ul style="list-style-type: none"> – wie, że Maryja jest naszą Matką; – opowiada o wydarzeniach z życia Maryi; – zna przykłady świętych, którzy swym życiem wypełniali wolę Jezusa; – rozumie słowo „święty”. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest sumienie i grzech. 	
Charakteryzuje go: <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory. 		Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega postawa prawdomówności i uczciwości; – wskazuje, na czym polega dobre wypełnianie czynów apostoelskich w codziennym życiu; – przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma, interesuje się książką i czytaniem; – wie, że nie należy kłamać lub zatajać prawdy; – słucha w skupieniu czytanych utworów. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – opowiada o korzyściach pracy nad sobą; – wyjaśnia, dlaczego powinien ufnie powierzać swoje grzechy i słabości Jezusowi Chrystusowi; – wyjaśnia znaczenie przebaczenia w życiu ludzi; – wyjaśnia, czym jest sumienie. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje, w jaki sposób dawać świadectwo i jak dzielić się wiarą w swoim otoczeniu, – wyjaśnia znaczenie gestów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w brzędach zakończenia Mszy Świętej.
Dąży konsekwentnie do: <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/ oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 		Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; – wie, że warto być odważnym, mądrym i pomagać potrzebującym. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – opowiada o korzyściach pracy nad sobą; – wie, że Jezus jako Syn Boży przyszedł do ludzi, aby dzielić się z nimi trudami codziennego życia i posiadany życiem. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co może zrobić chrześcijanin, aby realizować posłanie Jezusa,

2. Język angielski

<div>SFERA ROZWOJU UCZNIA</div> <div>OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA</div> <div>UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE</div>	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa I	Klasa II	Klasa III
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>X. 6 w zakresie reagowania uczeń:</p> <p>1) reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia;</p> <p>4) stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza);</p> <p>5) wyraża swoje upodobania</p> <p>X. 10 Uczeń współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.</p>	<p>Poniższe poziomy osiągnięć dotyczą klasy III, czyli całego I etapu nauczania. (Podstawa Programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, ss. 47-49).</p> <p>Zakres tematyczny: Ja i moi bliscy (rodzina, przyjaciele) Witanie się, przedstawianie się, pytanie o samopoczucie, przedstawianie swoich umiejętności, wyrażanie swoich życzeń i upodobań, opisywanie swoich zainteresowań, składanie życzeń z okazji Dnia Matki, Ojca, Babci i Dziadka.</p> <p>Zakres tematyczny: Mój dzień moje zabawy Opisywanie ulubionych zabawek, odgrywanie bajek, zgadywanie.</p> <p>Zakres tematyczny: Moja szkoła Opisywanie klasy, opisywanie kolegów w klasie, ich zainteresowań oraz zamiłowań i upodobań</p> <p>Zakres tematyczny: Jedzenie Nazywanie ulubionych potraw, nazywanie nietypowego posiłku, pytanie o ulubione potrawy.</p> <p>Zakres tematyczny: Sklep Podawanie swoich upodobań, proponowanie pomocy, wyrażanie podziękowania.</p> <p>Zakres tematyczny: Popularne zawody Pytanie o ulubione zawody.</p> <p>Zakres tematyczny: Sport Nazywanie dyscyplin sportowych, pytanie o ulubione dyscypliny sportowe, pytanie o umiejętności.</p> <p>Zakres osiągnięć: Rozwój emocjonalno – społeczny</p> <ul style="list-style-type: none"> - posiada umiejętność pracy w zespole - chętnie pomaga innym - łatwo komunikuje się z rówieśnikami 		

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa I	Klasa II	Klasa III
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury 	<p>X. 6. W zakresie reagowania uczeń:</p> <p>4) stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza)</p> <p>X.4 w zakresie wypowiedzi ustnych uczeń:</p> <p>3) recytuje wiersze, rymowanki, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki – samodzielnie lub w grupie np. w realizacji małych form teatralnych.</p>			<p>Poniższe poziomy osiągnięć dotyczą klasy III, czyli całego I etapu nauczania. (Podstawa Programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, ss. 47-49).</p> <p>Zakres tematyczny: Moje samopoczucie Nazywanie emocji, nazywanie stanów zdrowia, pytanie o samopoczucie i podawanie stanu zdrowia.</p> <p>Zakres tematyczny: Przyroda wokół mnie Nazywanie pór roku, charakteryzowanie pogody w różnych porach roku, opisywanie krajobrazu Polski, nazywanie i opisywanie zwierząt żyjących w lesie i w wodzie.</p> <p>Zakres tematyczny: Świat baśni i wyobraźni Nazywanie ulubionych bohaterów, opisywanie ulubionych bohaterów, pytanie o ulubionych bohaterów, odgrywanie scenek, dialogów, pantomima.</p>

oraz wytwory sztuki użytkowej.		
SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE		<div>Klasa I</div> <div>Klasa II</div> <div>Klasa III</div>
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, 	<p>X.8.1) Uczeń wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, warto nauczyć się ich języka;</p> <p>X.8.2) Uczeń posiada podstawowe informacje o krajach, w których ludzie posługują się danym językiem obcym;</p> <p>X.9 Uczeń potrafi określić, czego się nauczył, i wie, w jaki sposób może samodzielnie pracować na d językiem (np. poprzez oglądanie bajek w języku obcym nowożytnym, korzystanie ze słowników obrazkowych i gier edukacyjnych);</p> <p>X.11 Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym, również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p>	<p>Poniższe poziomy osiągnięć dotyczą klasy III, czyli całego I etapu nauczania. (Podstawa Programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, ss. 47-49).</p> <p>Zakres tematyczny: Święta i tradycje, mój kra Opowiadanie o rówieśnikach z innych krajów i ich zabawach oraz zainteresowaniach, nazywanie zwyczajów świątecznych, pisanie kartek świątecznych.</p> <p>Zakres tematyczny: Mój czas wolny i wakacje Nazywanie aktywności, nazywanie sportów letnich, nazywanie umiejętności, opisywanie swoich upodobań pytanie o ulubione aktywności.</p> <p>Zakres osiągnięć: Słownictwo - potrafi korzystać ze słowników obrazkowych</p> <p>Zakres osiągnięć: Rozwój emocjonalno – społeczny - jest pracowity/a i obowiązkowy/a - potrafi sam ocenić swoją pracę - chętnie bierze udział w lekcji - uważa na lekcji</p>

- zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.		
--	--	--

3. Edukacja wczesnoszkolna

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad.	uczeń osiąga: – umiejętność rozpoznawania i rozumienia swoich emocji i uczuć oraz nazywania ich, – umiejętność przedstawiania swych emocji i uczuć przy pomocy prostej wypowiedzi ustnej lub pisemnej, różnorodnych artystycznych form wyrazu, – świadomość przeżywanych emocji i umiejętności panowania nad nimi oraz wyrażania ich w sposób umożliwiający współdziałanie w grupie oraz adaptację w nowej grupie – świadomość wartości uznanych	– identyfikuje się z grupą społeczną do której należy, – poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach, – przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad, – rozumie, że wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, – współpracuje z innymi w różnych sytuacjach życiowych,	– identyfikuje się z grupą społeczną do której należy, – poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach, – przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad, – wyjaśnia, że wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, – współpracuje z innymi w różnych sytuacjach życiowych,	– identyfikuje się z grupą społeczną do której należy, – poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach, – przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad, – wyjaśnia, że wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, – współpracuje z innymi w różnych sytuacjach życiowych,

	<p>przez środowisko domowe, szkolne, lokalne i narodowe, potrzebę aktywności społecznej opartej o te wartości,</p> <ul style="list-style-type: none"> – umiejętność nazywania poznanych wartości, oceny postępowania innych ludzi, odwoływania się w ocenie do przyjętych zasad i wartości, – umiejętność przyjmowania konsekwencji swojego postępowania, – umiejętność tworzenia relacji, współdziałania, współpracy oraz samodzielnej organizacji pracy w małych grupach, w tym organizacji pracy przy wykorzystaniu technologii, – umiejętność samodzielnego wyrażania swoich oczekiwań i potrzeb społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność i honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne respektowane przez środowisko szkolne, – wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich, – wie, że warto być odważnym zwłaszcza jeśli krzywdzeni są słabsi, – wie, że wyrządzone szkody trzeba naprawić, – stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, przeciwdziała kłamstwu i obmowie, 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność i honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne respektowane przez środowisko szkolne, – wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich, – wie, że warto być odważnym zwłaszcza jeśli krzywdzeni są słabsi, – wie, że wyrządzone szkody trzeba naprawić, – stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, przeciwdziała kłamstwu i obmowie, 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność i honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne respektowane przez środowisko szkolne, – wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich, – wie, że warto być odważnym zwłaszcza jeśli krzywdzeni są słabsi, – wie, że wyrządzone szkody trzeba naprawić, – stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, przeciwdziała kłamstwu i obmowie,
<p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność obdarzania szacunkiem koleżanek, kolegów i osoby dorosłe, w tym starsze oraz okazywania go za pomocą prostych form wyrazu oraz stosownego zachowania 	<ul style="list-style-type: none"> – zdaje sobie sprawę, jak ważna jest sprawiedliwość i prawdomówność, – identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodziny, klasą, narodem, – poznaje i respektuje normy 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodziny, klasą, narodem, – poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach, – stosuje formy 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodziny, klasą, narodem, – poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach, – stosuje formy

		<p>i reguły postępowania w tych grupach,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia siebie i grupę do której należy, klasę, – słucha uważnie i z powagą wypowiedzi osób podczas uroczystości, koncertów, obchodów świąt narodowych i innych zdarzeń kulturalnych, – słucha wypowiedzi innych i najczęściej czeka na swoją kolej, aby się wypowiedzieć, – potrafi na ogół panować nad chęcią nagłego wypowiedzania się, szczególnie w momencie wykazywania tej potrzeby przez drugą osobę – słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela, kolegów i innych osób 	<p>grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów,</p> <ul style="list-style-type: none"> – okazuje swoim bliskim miłość i przywiązanie, – przedstawia i porównuje zwyczaje ludzi dotyczące świąt i tradycji w swoim regionie, – nazywa wybrane narodowości, – stosuje we właściwej sytuacji słowa: porozumienie, umowa, – przedstawia siebie i grupę do której należy, klasę, – słucha uważnie i z powagą wypowiedzi osób podczas uroczystości, koncertów, obchodów świąt narodowych i innych zdarzeń kulturalnych, – słucha wypowiedzi innych i najczęściej czeka na swoją kolej, aby się wypowiedzieć, – potrafi na ogół panować nad chęcią nagłego wypowiedzania się, szczególnie w momencie wykazywania tej potrzeby przez drugą osobę – słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela, kolegów i innych osób 	<p>grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów,</p> <ul style="list-style-type: none"> – okazuje swoim bliskim miłość i przywiązanie, – nawiązuje i pielęgnuje przyjaźnie w miarę swoich możliwości, – wie, że są różnice między ludźmi różnych narodów i kultury, – komunikuje się za pomocą nowych technologii, – przedstawia siebie i grupę do której należy, klasę, – słucha uważnie i z powagą wypowiedzi osób podczas uroczystości, koncertów, obchodów świąt narodowych i innych zdarzeń kulturalnych, – słucha wypowiedzi innych i najczęściej czeka na swoją kolej, aby się wypowiedzieć, – potrafi na ogół panować nad chęcią nagłego wypowiedzania się, szczególnie w momencie wykazywania tej potrzeby przez drugą osobę – słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela, kolegów i innych osób
<p>Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy</p>		<ul style="list-style-type: none"> – szanuje zwyczaje i tradycje różnych grup 	<ul style="list-style-type: none"> – jest tolerancyjny – wie, że wszyscy ludzie mają 	<ul style="list-style-type: none"> – okazuje swoim bliskim miłość i szacunek,

<p>występowania różnic między ludźmi</p> <ul style="list-style-type: none"> - otwarty na budujące przyjaźnie, - miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 		<ul style="list-style-type: none"> - społecznych i narodów, współpracuje z innymi w różnych sytuacjach życiowych, - jest uczynny i uprzejmy wobec innych nawet jeśli różnią się od niego pod względem sytuacji materialnej czy zwyczajów, - wie, że ludzie mają różną sytuację materialną, - wie, że nie można dążyć do zaspokajania swoich pragnień kosztem innych, - niesie pomoc potrzebującym szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym w sytuacjach codziennych 	<ul style="list-style-type: none"> - równe prawa (bez względu na miejsce urodzenia, kolor skóry, wyznawaną religię czy status materialny, - stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, stara się przeciwdziałać kłamstwu i obłudzie, - stara się dzielić z potrzebującym, - wie, że ludzie mają różną sytuację materialną, - wie, że nie można dążyć do zaspokajania swoich pragnień kosztem innych, należy dostosować własne oczekiwania do realiów ekonomicznych rodziny, - w sytuacjach codziennych niesie pomoc potrzebującym szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym, - jest uczynny i uprzejmy wobec innych, nawet jeśli różnią się od niego pod względem sytuacji materialnej czy zwyczajów, - wie, że nie można dążyć do zaspokajania pragnień kosztem innych, należy dostosowywać własne oczekiwania do realiów ekonomicznych rodziny, - w sytuacjach codziennych 	<ul style="list-style-type: none"> - nawiązuje i pielęgnuje przyjaźnie w miarę swoich możliwości, - stara się dzielić z potrzebującym, - zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, a na czym mu zależy, do czego może dążyć nie krzywdząc innych i dostosowując możliwości do realiów ekonomicznych rodziny, - jest tolerancyjny – wie, że ludzie mają różne prawa (bez względu na miejsce urodzenia, kolor skóry, wyznawaną religię, czy status materialny), - wie, że nie można dążyć do zaspokajania pragnień kosztem innych, należy dostosowywać własne oczekiwania do realiów ekonomicznych rodziny, - w sytuacjach codziennych niesie pomoc potrzebującym, szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym, - opisuje, jakie trudności mogą mieć w życiu osoby niesłyszące lub niewidzące, - jest uczynny i uprzejmy wobec innych, nawet jeśli różnią się od niego pod
---	--	--	---	---

			niesie pomoc potrzebującym, szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym	względem sytuacji materialnej, czy zwyczajów
--	--	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie.	<i>W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i> - umiejętność rozpoznawania i rozumienia swoich emocji i uczuć oraz nazywania ich; - umiejętność rozpoznawania, rozumienia i nazywania emocji oraz uczuć innych osób; potrzebę tworzenia relacji; - umiejętność przedstawiania swych emocji i uczuć przy pomocy prostej wypowiedzi ustnej lub pisemnej, różnorodnych artystycznych form wyrazu; - świadomość przeżywanych emocji i umiejętność panowania nad nimi oraz wyrażania ich w sposób umożliwiający współdziałanie w grupie oraz adaptację w nowej grupie;	- identyfikuje się z grupą społeczną do której należy: rodziną i klasą w szkole, a także z narodem - poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach - rozumie, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki - zna własne prawa i obowiązki, stara się przestrzegać ich i stosować w codziennym życiu - ocenia własne postępowanie i zachowania innych kolegów, koleżanek, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak:	- identyfikuje się z grupą społeczną do której należy: rodziną i klasą w szkole, a także z narodem - poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach - wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki - wymienia własne prawa i obowiązki jako członka rodziny i ucznia, stara się przestrzegać ich i stosować w codziennym życiu - ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność, honor,	- identyfikuje się z grupą społeczną do której należy: rodziną, klasą a także społecznością lokalną i narodem - poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach - wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki - wymienia własne prawa i obowiązki jako członka rodziny i ucznia, stara się przestrzegać ich i stosować w codziennym życiu - ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność, honor,
	<i>W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i> - Umiejętność obdarzania szacunkiem koleżanek, kolegów i osoby dorosłe, w tym starsze oraz okazywania	sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, pomoc, przeproszenie,	sprawiedliwość, obowiązkowość, przyjaźń, życzliwość, wdzięczność, przeproszenie oraz inne respektowane przez środowisko szkolne	sprawiedliwość, obowiązkowość, przyjaźń, życzliwość, wdzięczność, przeproszenie oraz inne respektowane przez środowisko szkolne

	<p>go za pomocą prostych form wyrazu oraz stosownego zachowania; <i>W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – umiejętność samodzielnej eksploracji świata, rozwiązywania problemów i stosowania nabytych umiejętności w nowych sytuacjach życiowych. 	<p>uczciwość oraz innych, respektowanych przez środowisko szkolne</p> <ul style="list-style-type: none"> – zdaje sobie sprawę z tego, jak ważna jest sprawiedliwość i prawdomówność – jest uczynny i uprzejmy wobec innych, nawet jeśli różni się od niego pod względem sytuacji materialnej czy zwyczajów 	<ul style="list-style-type: none"> – stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, stara się przeciwdziałać kłamstwu i obmowie – stosuje formy grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów 	<ul style="list-style-type: none"> – stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, stara się przeciwdziałać kłamstwu i obmowie – stosuje formy grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów
<p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. 	<p><i>W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – świadomość wartości uznanych przez środowisko domowe, szkolne, lokalne i narodowe; potrzebę aktywności społecznej opartej o te wartości; – umiejętność nazywania poznanych wartości, oceny postępowania innych ludzi, odwoływanie się w ocenie do przyjętych zasad i wartości; <p><i>W zakresie poznawczego obszaru</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – umiejętność rozumienia legend, faktów historycznych, tradycji, elementów kultury materialnej i duchowej oraz pojęć i symboli z nimi związanych, takich jak : rodzina, dom, naród , ojczyzna, kraj 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia własne postępowanie i zachowania innych kolegów, koleżanek, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, przepraszanie, uczciwość oraz innych, respektowanych przez środowisko szkolne; – zdaje sobie sprawę z tego, jak ważna jest sprawiedliwość i prawdomówność; – zna pełną nazwę swojej ojczyzny – rozpoznaje symbole narodowe: herb, godło, barwy i flagę Polski, hymn Polski – opowiada 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszanie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne; – stosuje formy grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów – okazuje swoim bliskim miłość i przywiązanie; – stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, stara się przeciwdziałać 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszanie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne – stosuje formy grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów – okazuje swoim bliskim miłość i przywiązanie – nawiązuje i pielęgnuje przyjaźnie w miarę swoich możliwości – opowiada o legendarnym

		<p>o przygotowaniach do świąt państwowych i w miarę możliwości w nich uczestniczy</p> <ul style="list-style-type: none"> – zachowuje się godnie i z szacunkiem podczas śpiewania lub słuchania hymnu, wciągania flagi na maszt itp. – wie, kiedy zakładamy stroje w barwach narodowych – wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy 	<p>kłamstwu i obmowie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związek legendy z powstaniem godła i barw narodowych – opowiada wybrane polskie legendy związane m.in. z Wisłą, Krakowem, Warszawą, powstaniem nazw wybranych miejscowości – zna pełną nazwę swojej ojczyzny – rozpoznaje symbole narodowe: herb, godło i flagę Polski, hymn Polski oraz wybrane stroje ludowe (krakowski, góralski); – opowiada o przygotowaniach do świąt państwowych (w tym 11 Listopada oraz 1 Listopada) i w miarę możliwości w nich uczestniczy; – wykonuje chorągiewkę lub kokardę narodową; – zachowuje się godnie i z szacunkiem podczas śpiewania lub słuchania hymnu, wciągania flagi na maszt itp. – wie, kiedy zakładamy stroje w barwach narodowych; – wymienia nazwy dawnych stolic Polski (Gniezno, Kraków); – wyjaśnia znaczenie 	<p>powstaniu państwa polskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związek legendy z powstaniem godła i barw narodowych – opowiada wybrane polskie legendy związane m.in. z Wisłą, Krakowem, Warszawą, Wieliczką, powstaniem nazw wybranych miejscowości – zna pełną nazwę swojej ojczyzny – rozpoznaje symbole narodowe: herb, godło i flagę Polski, hymn polski oraz wybrane stroje ludowe (krakowski, góralski) – opowiada o przygotowaniach do świąt, również państwowych (w tym 1 Maja, 2 Maja, 3 Maja, 11 Listopada oraz 1 Listopada) i w miarę możliwości w nich uczestniczy – wykonuje chorągiewkę lub kokardę narodową – zachowuje się godnie i z szacunkiem podczas śpiewania lub słuchania hymnu, wciągania flagi na maszt itp. – wie, kiedy zakładamy – rozpoznaje i nazywa patrona szkoły, wyjaśnia
--	--	--	--	--

			<p>wybranych zwyczajów i tradycji polskich;</p> <p>– wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich</p> <p>– stara się dzielić z potrzebującymi</p>	<p>pojęcie „patron” wymienia imię pierwszego króla Polski</p> <p>– zna znaczenie wyrazu konstytucja, wymienia instytucje i osoby, które rządzą w Polsce</p> <p>– wymienia nazwy dawnych stolic Polski (Gniezno, Kraków)</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wybranych zwyczajów i tradycji polskich</p> <p>– wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich</p> <p>– wie, że wyrządzone szkody należy naprawić</p>
<p>Jest wrażliwy na:</p> <p>- piękno przyrody i konieczność jej ochrony,</p> <p>- otaczające go piękno świata i dzieła sztuki,</p> <p>- krzywdę innych, jest gotowy do pomocy,</p> <p>- uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie,</p> <p>- tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej.</p>	<p><i>W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i></p> <p>– umiejętność rozumienia odczuć zwierząt, wyrażania tych stanów za pomocą wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz różnorodnych artystycznych form wyrazu</p> <p>– <i>W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i> umiejętność rozumienia zależności pomiędzy składnikami środowiska przyrodniczego</p> <p><i>W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:</i></p> <p>– umiejętność rozpoznawania, rozumienia i nazywania emocji</p>	<p>– rozpoznaje w swoim otoczeniu wybrane gatunki roślin i zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych</p> <p>– prowadzi proste hodowle roślin, opisuje proste prace pielęgnacyjne dotyczące zwierząt domowych lub hodowanych w klasie</p> <p>– wie, jakie są warunki konieczne do rozwoju roślin i zwierząt</p> <p>– chroni przyrodę (nie śmieci, szanuje rośliny, pomaga zwierzętom przetrwać zimę itd.)</p> <p>– ma świadomość istnienia w Polsce cennych</p>	<p>– rozpoznaje w swoim otoczeniu wybrane gatunki roślin i zwierząt, w tym chronione</p> <p>– wie, w jaki sposób warunki konieczne do rozwoju roślin, są zaspokajane w hodowlach (m.in. porównuje ze sobą piasek i ziemię z ogrodu)</p> <p>– prowadzi proste hodowle roślin</p> <p>– przedstawia zasady opieki nad zwierzętami domowymi, hodowanymi i innymi</p> <p>– wie, jakie są warunki konieczne do rozwoju roślin i zwierząt</p>	<p>– rozpoznaje w swoim otoczeniu wybrane gatunki roślin i zwierząt, w tym chronione</p> <p>– wie, w jaki sposób warunki konieczne do rozwoju rośliny, są zaspokajane w hodowlach (m.in. porównuje ze sobą piasek i ziemię z ogrodu)</p> <p>– przedstawia zasady opieki nad zwierzętami domowymi, hodowanymi i innymi</p> <p>– wie, jakie są warunki konieczne do rozwoju roślin i zwierząt</p>

	<p>oraz uczuć innych osób, potrzeba tworzenia relacji</p> <p>– umiejętność uczestnictwa w kulturze oraz wyrażania swych spostrzeżeń i przeżyć za pomocą plastycznych, muzycznych i technicznych środków wyrazu, a także przy użyciu nowoczesnych technologii</p>	<p>przyrodniczo gatunków i obszarów</p> <p>– segreguje odpady,</p> <p>– ma świadomość przyczyn i skutków takiego postępowania służącego ochronie środowiska</p> <p>– segreguje odpady i ma świadomość przyczyn i skutków takiego postępowania</p> <p>– wie, że warto być odważnym zwłaszcza jeśli krzywdzeni są słabsi</p> <p>– jest tolerancyjny</p> <p>– wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa (bez względu na miejsce urodzenia, kolor skóry, wyznawaną religię czy status materialny</p> <p>– niesie pomoc potrzebującym, szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym, w sytuacjach codziennych</p> <p>– rozpoznaje i nazywa dziedziny sztuk plastycznych, np. malarstwo, rzeźbę</p> <p>– wypowiada się na temat oglądanych dzieł sztuki plastycznej, przedmiotów, obiektów plastycznego, jak kształt, barwa, faktura</p> <p>– wykonuje prace rysunkowe, malarskie</p>	<p>konieczne do rozwoju roślin i zwierząt</p> <p>– chroni przyrodę (nie śmieci, szanuje rośliny, pomaga zwierzętom przetrwać zimę itd.)</p> <p>– wie o istnieniu wybranych form ochrony przyrody (ochrona gatunkowa, Parki Narodowe, pomniki przyrody)</p> <p>– segreguje odpady,</p> <p>– ma świadomość przyczyn i skutków takiego postępowania</p> <p>– stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, stara się przeciwdziałać kłamstwu i obmowie;</p> <p>– stara się dzielić z potrzebującymi</p> <p>– wie, że warto być odważnym zwłaszcza jeśli krzywdzeni są słabsi</p> <p>– współpracuje z innymi w różnych sytuacjach życiowych doświadczeniami, marzeniami, stanami pogody, porami roku, utworami literackimi, muzycznymi, filmami, świętami, ważnymi wydarzeniami</p> <p>– wypowiada się na temat oglądanych dzieł sztuki plastycznej, przedmiotów,</p>	<p>– chroni przyrodę (nie śmieci, szanuje rośliny, pomaga zwierzętom przetrwać zimę itd.)</p> <p>– wie o istnieniu wybranych form ochrony przyrody (ochrona gatunkowa, Parki Narodowe, pomniki przyrody,</p> <p>– wymienia ich przykłady m.in. w najbliższym otoczeniu – miejscowości, regionie</p> <p>– segreguje odpady,</p> <p>– ma świadomość przyczyn i skutków takiego postępowania</p> <p>– wie, że warto być odważnym, zwłaszcza jeśli krzywdzeni są słabsi</p> <p>– zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych i dostosowując możliwości do realiów ekonomicznych rodziny</p> <p>– stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, przeciwdziała kłamstwu i obmowie</p> <p>– w sytuacjach codziennych niesie pomoc potrzebującym, szczególnie osobom starszym i niepełnosprawnym</p>
--	--	---	---	---

		i graficzne	obiektów – wypowiada się w różnych technikach plastycznych na płaszczyźnie – posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura – wykonuje prace rysunkowe, malarskie i graficzne – przedstawia nastroje, stany uczuciowe, własne i inspirowane przeżyciami	– wypowiada się w różnych technikach plastycznych na płaszczyźnie – wypowiada się w różnych technikach, tworząc przestrzenne prace plastyczne (rzeźby w plastelinie, glinie, modelinie i in.) – umie korzystać z przekazów medialnych w zakresie pozyskiwania informacji o wybranych dziedzinach sztuk – wykonuje prace i impresje plastyczne jako formy przekazania i przedstawienia uczuć, nastrojów, jako niespodzianki (np. prezent, zaproszenie)
--	--	-------------	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej na koniec etapu	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości	Uczeń: – podejmuje próby zapisu nowych samodzielnie poznanych wyrazów i sprawdza poprawność ich zapisu, korzystając ze słownika ortograficznego; – korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism dla dzieci, słowników i encyklopedii,	Uczeń; – podejmuje próby zapisu nowych samodzielnie poznanych wyrazów; – korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism dla dzieci ; – wybiera charakterystyczne dla siebie strategie uczenia się; – wykorzystuje warcaby	Uczeń: – podejmuje próby zapisu nowych samodzielnie poznanych wyrazów i sprawdza poprawność ich zapisu w słowniku ortograficznym – korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism dla dzieci, słowników i encyklopedii,	Uczeń: – podejmuje próby zapisu nowych samodzielnie poznanych wyrazów i sprawdza poprawność ich zapisu, korzystając ze słownika ortograficznego – korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism dla dzieci, słowników i encyklopedii,

<p>o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację.</p> <p>Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory.</p> <p>Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.</p>	<p>zasobów internetu i rozwija swoje zainteresowania; - wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się</p> <p>- identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodziną, klasą, a także społecznością lokalną i narodem</p> <p>- poznaje i respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach</p> <p>- uczestniczy w wydarzeniach i uroczystościach szkolnych oraz organizowanych przez społeczność lokalną</p> <p>- wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki wymienia własne prawa i obowiązki jako członka rodziny i ucznia, stara się przestrzegać ich i stosować je w codziennym życiu</p> <p>- przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad</p> <p>- ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się do poznanych wartości takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość,</p>	<p>i szachy oraz inne gry planszowe do rozwijania umiejętności myślenia strategicznego, logicznego, rozumienia zasad</p> <p>- przekształca gry, tworząc własne strategie i zasady organizacyjne</p> <p>- wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów, działań twórczych i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad</p> <p>- ocenia własne postępowanie i zachowania innych kolegów, koleżanek, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, pomoc, przeproszenie, uczciwość oraz innych, respektowanych przez środowisko szkolne</p>	<p>zasobów Internetu</p> <p>- rozwija swoje zainteresowania</p> <p>- wykorzystuje nabyte umiejętności do eksploracji świata</p> <p>- wybiera charakterystyczne dla siebie strategie uczenia się</p> <p>- wykorzystuje warszawy i szachy oraz inne gry planszowe lub logiczne do rozwijania umiejętności myślenia strategicznego, logicznego, rozumienia zasad</p> <p>- przekształca gry, tworząc własne strategie i zasady organizacyjne</p> <p>- wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów, działań twórczych i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się</p> <p>- przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania</p> <p>- ocenia postępowanie swoje i innych osób odnosząc się</p>	<p>zasobów internetu i rozwija swoje zainteresowania</p> <p>- wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się</p> <p>- zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych i dostosowując możliwości do realiów ekonomicznych rodziny</p> <p>- stara się być sprawiedliwym i prawdziwym, przeciwdziałając kłamstwu i obławie</p> <p>- dba o higienę oraz estetykę własną oraz otoczenia, również w trakcie nauki</p> <p>- opisuje na czym polega zdrowy styl życia (ruch, w tym na świeżym powietrzu, higiena również jamy ustnej, prawidłowe odżywianie, odpoczynek)</p> <p>- ma świadomość konieczności słuchania wskazówek lekarza i stomatologa</p>
--	---	--	---	--

	<p>odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszanie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne</p> <p>– stosuje formy grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów okazuje swoim bliskim miłość i przywiązanie</p>	<p>– dba o higienę oraz estetykę własną oraz otoczenia, również w trakcie nauki</p> <p>– ma świadomość konieczności słuchania wskazówek lekarza</p> <p>– zna podstawowe zasady zapobiegania chorobom zakaźnym i przeziębieniom</p> <p>– reaguje stosownym zachowaniem w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, zdrowia jego lub innej osoby</p> <p>– wymienia i opisuje podstawowe grupy produktów żywnościowych (warzywa i owoce, nabiał itd.)</p> <p>– ma świadomość znaczenia odpowiedniej diety dla utrzymania zdrowia człowieka</p> <p>– ogranicza spożywanie posiłków o dużych wartościach smakowych, ale o niskich wartościach odżywczych</p> <p>– zachowuje umiar w spożywaniu produktów słodkich, zna konsekwencje zjadania ich w nadmiarze</p> <p>– przedstawia własny pomysł rozwiązań technicznych</p>	<p>do poznanych wartości takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszanie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne</p> <p>– stosuje formy grzecznościowe w stosunku do dorosłych, w uprzejmy sposób zwraca się do kolegów</p> <p>– okazuje swoim bliskim miłość i przywiązanie</p> <p>– stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, stara się przeciwdziałać kłamstwu i obmowie</p> <p>– dba o higienę oraz estetykę własną oraz otoczenia, również w trakcie nauki</p> <p>– opisuje na czym polega zdrowy styl życia (ruch – w tym na świeżym powietrzu, higiena – również jamy ustnej, prawidłowe odżywianie, odpoczynek)</p> <p>– ma świadomość konieczności słuchania wskazówek lekarza</p>	<p>– zna podstawowe zasady pierwszej pomocy (sprawdzenie przytomności, oddechu i ułożenie w bezpiecznej pozycji nieprzytomnego, a także postępowanie w przypadku zranienia, krwotoku z nosa, oparzenia, zadławienia, przegrzania)</p> <p>– przedstawia własny pomysł rozwiązań technicznych</p> <p>– w realizowanym projekcie planuje i realizuje własne projekty/prace</p> <p>– zgodnie współdziała w zespole w czasie realizacji tych prac</p> <p>– wie, że dobra organizacja działania technicznego wymaga pracy indywidualnej i współpracy zespołowej</p> <p>– ocenia projekty/prace, wykorzystując poznane i zaakceptowane wartości: systematyczność działania, pracowitość, konsekwencja, gospodarność, oszczędność w odniesieniu do korzystania z czasu, materiałów, narzędzi i urządzeń</p> <p>– wykorzystuje urządzenia techniczne i technologie</p>
--	---	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - w realizowanym projekcie planuje i realizuje własne projekty/prace - zgodnie współdziała w zespole w czasie realizacji tych prac - bierze udział w zespołowych zabawach ruchowych, minigrach i grach terenowych, zawodach sportowych - utrzymuje w czystości ręce i całe ciało - ma świadomość znaczenia systematyczności i wytrwałości w wykonywaniu ćwiczeń - ma świadomość, iż sukces w takiej zabawie odnosi się dzięki sprawności, zaradności i współdziałaniu 	<ul style="list-style-type: none"> - i stomatologa - zna podstawowe zasady zapobiegania chorobom zakaźnym i przeziębieniom, potrafi wymienić niepokojące objawy mogące świadczyć o chorobie - zna podstawowe potrzeby fizjologiczne człowieka - reaguje stosownym zachowaniem w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, zdrowia swojego lub innej osoby 	<ul style="list-style-type: none"> - zwraca uwagę na zdrowie i zachowanie bezpieczeństwa z uwzględnieniem selekcji informacji, wykonywania czynności użytecznych lub potrzebnych - wyjaśnia znaczenie ruchu w procesie utrzymania zdrowia - zna wartość aktywności fizycznej i właściwego odżywiania dla prawidłowego funkcjonowania organizmu - przygotowuje we właściwych sytuacjach i w odpowiedni sposób swoje ciało do wykonywania ruchu, np. pływania, kilkugodzinnej wycieczki, wędrowki itp. - ma świadomość znaczenia systematyczności i wytrwałości w wykonywaniu ćwiczeń - uznaje, że każdy człowiek ma inne możliwości w zakresie sprawności fizycznej
--	--	--	---	--

II etap edukacji.

1. Religia/Etyka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad.	<ul style="list-style-type: none"> – integruje wydarzenia biblijne z liturgią, rokiem liturgicznym i zwyczajami, aktualnymi wyzwaniem życiowymi; – wskazuje związek okresów liturgicznych z życiem chrześcijańskim; – reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie; – ilustruje właściwe zachowania dzieci względem rodziców; – charakteryzuje obowiązki wynikające z poszczególnych przykazań Bożych, – opisuje wykroczenia przeciwko poszczególnym przykazaniom Bożym. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie sens i wartość przyjaźni z Jezusem, – wymienia i omawia sposoby umacniania przyjaźni z Jezusem, – wyjaśnia, dlaczego przykazanie miłości jest fundament przyjaźni, – wyjaśnia zależność roku liturgicznego od historii zbawienia, – wyjaśnia istotę pierwszych piątków miesiąca, – wyjaśnia, na czym polega pełny i czynny udział we Mszy Świętej, – wskazuje, jak można wyrazić wdzięczność Jezusowi za dzieło zbawienia i nieustanną Jego obecność w liturgii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia własne postępowanie w świetle wybranych przykładów bohaterów biblijnych; – ocenia swoje postępowanie w świetle Dekalogu; – wyjaśnia konieczność formacji własnego sumienia do zachowania przymierza z Bogiem; – podaje przykłady realizowania zasad Królestwa Bożego w codziennym życiu; – zna i stosuje zasady życia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przykazania kościelne i uzasadnia potrzebę ich przestrzegania w życiu; – wymienia zadania, jakie powinien realizować w swoim środowisku, w rodzinie, w Kościele. 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje specyfikę i orędzie poszczególnych Ewangelii.

		roku kościelnego,			
<p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. 	<ul style="list-style-type: none"> - angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny; - rozwija poczucie przynależności do różnych wspólnot: Kościoła, narodu, rodziny, grupy szkolnej i koleżeńskej. 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje modlitwę wdzięczności za słowa i miłość Boga, którą odnajduje w Piśmie Świętym, - wskazuje, dlaczego chrześcijanin powinien poznawać Objawienie Boże i nauczanie Kościoła, 		<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym charakteryzowało się życie pierwszej gminy chrześcijańskiej; - wyjaśnia, czym jest kultura chrześcijańska; - wymienia przejawy kultury chrześcijańskiej w Europie, Polsce i miejscu swojego zamieszkania; - wyjaśni, jaki powinien być jego osobisty udział w kształtowaniu kultury chrześcijańskiej; - wskazuje, w jaki sposób można podjąć odpowiedzialność za chrześcijańskie dziedzictwo. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia religijny wymiar świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy (jest tolerancyjny wobec innych).
<p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje inicjatywy ekumeniczne podejmowane w Kościele katolickim i innych Kościołach oraz wspólnotach chrześcijańskich; - charakteryzuje wysiłki na rzecz jedności 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie potrzebę poznawania wiary, - charakteryzuje przymioty Boga w świetle wiary, - wskazuje, w jaki sposób może poznawać, rozwijać i umacniać swoją 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na istotę człowieczeństwa, różniącą człowieka od innych istot żyjących (godność); - wymienia przejawy okazywania szacunku człowiekowi 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wychowawczy i misyjny charakter Kościoła. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia podstawowe implikacje dla życia chrześcijanina, wynikające z Wcielenia i Odkupienia.

- przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych.	chrześcijan i wolności religijnej; – ocenia inicjatywy na rzecz jedności Kościoła i tolerancji religijnej, podejmowane na ziemiach polskich.	wiarę. – określa, jak może przyczynić się do tworzenia wspólnoty,	ze względu na jego godność; – zna negatywny wpływ alkoholu i substancji psychoaktywnych na zdrowie człowieka.		
--	---	--	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczerzy wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie.	– wyjaśnia znaczenie sakramentów w życiu chrześcijańskim; – analizuje wpływ nieuczciwości, krzywoprzysięstwa i wiarołomstwa na życie religijne człowieka; – rozwiązuje podstawowe sytuacje w duchu wiary chrześcijańskiej; – wskazuje, w jaki sposób może dawać świadectwo wiary w podstawowych sytuacjach życia codziennego; – charakteryzuje rolę pokory i pychy w odniesieniu do relacji Bóg – człowiek; – charakteryzuje związek między Eucharystią oraz sakramentem pokuty i pojednania a życiem	– wyjaśnia, dlaczego Eucharystia jest źródłem siły w przeżywaniu po chrześcijańsku swojego życia, – wie, że przestrzeganie przykazań jest odpowiedzią na troskę i miłość Boga, – wyjaśnia, dlaczego przykazania Boże są wyrazem troski o człowieka, – wyjaśnia podział <i>Dekalogu</i> na dwie części, – wyjaśnia znaczenie uczynków miłosiernych w codziennym życiu,	– podejmuje wezwanie do nawrócenia i korzystania z sakramentu pokuty i pojednania.	– omawia przykłady świętych i wskazuje na ich podstawie, w jaki sposób może podejmować wezwanie do świętości.	– zna obrzędy Popielca, ukazuje Wielki Post jako czas refleksji nad własnym życiem.

	<p>moralnym chrześcijanina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje, jak zastosować wskazania prawa Bożego w konkretnych sytuacjach życiowych, – uzasadnia, dlaczego przykazania są drogowskazami w naszej wędrówce do nieba, – podaje przykłady realizacji uczynków miłosiernych 			
<p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na związki Biblii, wiary i Kościoła z życiem narodu; – uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Polski; – opisuje związek Kościoła z życiem narodu polskiego; – uzasadnia znaczenie modlitwy jako centrum życia chrześcijanina; – uzasadnia wartość Modlitwy Pańskiej jako programu drogi życia chrześcijanina; – uzasadnia świętość życia ludzkiego; – wyjaśnia wartość czystości w różnych okresach życia; – rozwija pozytywny stosunek do daru 	<ul style="list-style-type: none"> – hierarchizuje wartości. – wskazuje na związek Biblii z życiem narodu i kulturą chrześcijańską. – wyjaśnia, dlaczego modlitwa jest podstawą życia chrześcijańskiego, – wie, że Opatrzność Boża czuwa nad każdym człowiekiem, – wyjaśnia, dlaczego życie ludzkie jest pielgrzymką na drodze do Boga Ojca, – wie, że Chrystus jest przewodnikiem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie ludzkiej miłości w odniesieniu do poczęcia nowego życia; – wyjaśnia, dlaczego Bóg wzywa człowieka do świętości i wskazuje, jak realizować wezwanie do świętości; – zna sylwetki wielkich Polaków wiernych Bogu i Ojczyźnie; – wyjaśnia chrześcijański sens cierpienia w życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia dary Ducha św.; – wskazuje, jak może troszczyć się o Kościół; – wyjaśnia znaczenie chrztu Polski dla narodu polskiego i Europy; – opowiada o życiu św. Wojciecha, wymienia i omawia postaci zasłużone dla polskiego Kościoła będące przykładem wiernej i ofiarnej służby Bogu i Ojczyźnie; – zna historię diecezji, parafii; – charakteryzuje osobę oddającą 	<ul style="list-style-type: none"> – zna znaczenie takich wartości, jak: wytrwałość, odwaga, mądrość; – uzasadnia znaczenie wiary i jej przymiotów w życiu człowieka; – zna prawa i obowiązki człowieka wobec narodu, państwa.

	<ul style="list-style-type: none"> – płciowości; interpretuje rozumienie pojęcia prawdziwej miłości w różnych aspektach życia ludzkiego; – ocenia postawy moralne związane z przeżywaniem niedzieli; – uzasadnia znaczenie wiary i jej przymiotów w życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> – w drodze do Boga Ojca, – podaje przykłady działania Opatrzności Bożej, – wyjaśnia, dlaczego z Jezusem łatwiej przewyciężyć trudności, – ukazuje aktualność wydarzeń biblijnych w świetle współczesnych wyzwań życiowych 		<p>życie za wiarę.</p>	
<p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury; – wskazuje na wątki, tematy i postaci biblijne obecne w literaturze pięknej; – wyjaśnia rolę sztuki sakralnej w liturgii Kościoła; – włącza się w akcje pomocy potrzebującym. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: „objawienie”, „objawienie Boże”, „natchnienie biblijne”, „Stary Testament”, „Nowy Testament”, „Ewangelia”, – opisuje sposoby objawiania się Boga człowiekowi, – podaje podstawowe zasady korzystania z Pisma Świętego, – podaje nazwy wybranych ksiąg Pisma Świętego i ich autorów, – wskazuje moment, kiedy w liturgii Mszy Świętej czytany jest fragment Starego, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób człowiek jest odpowiedzialny za siebie i za świat; – szanuje otaczający świat, dba o środowisko. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia formy pomocy bliźnim praktykowane we wspólnocie Kościoła; – charakteryzuje cechy miłości chrześcijańskiej; – charakteryzuje różne przejawy działalności misyjnej i charytatywnej w parafii, np. przez grupy duszpasterskie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, że Bóg odpowiada człowiekowi, np. przez piękno stworzonego świata.

		a kiedy Nowego Testamentu, – odnajduje i interpretuje wybrane perykopy biblijne			
--	--	--	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację.	– wyjaśnia pozorność konfliktu nauki i wiary; – wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary, – wskazuje, w jaki sposób może naśladować postaci świętych; – ukazuje trudności w wierze oraz sposoby ich przezwycięzania; – przedstawia argumenty, które pomagają człowiekowi wytrwać w wierze i przezwycięzać trudności z nią związane	– wyjaśnia, dlaczego miłość Boga jest najwyższą wartością w życiu człowieka, – wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest nazywane księgą miłości Boga do człowieka, – wskazuje właściwą drogę postępowania wobec trudności i przeciwności, które pojawiają się w życiu człowieka,	– wymienia prawdy o początku świata zawarte w Księdze Rodzaju; – wyjaśnia tekst protoewangelii; – wyjaśnia, w jaki sposób Bóg wspomaga człowieka w walce ze złem; – wskazuje, dlaczego konieczne jest rozwijanie wiary; – wyjaśnia, w jaki sposób chrześcijanin utrwała relację z Bogiem; – wyjaśnia rolę Abrahama, Izaaka, Jakuba, Mojżesza w dziejach narodu wybranego; – wyjaśnia znaczenie	– omawia sposoby obecności Ducha św. w Kościele; – opowiada o powstaniu i działaniu Kościoła; – wyjaśnia rolę św. Piotra w życiu Kościoła; – wyjaśnia, dlaczego św. Pawła nazywamy Apostołem Narodów; – wyjaśnia znaczenie sakramentów w życiu chrześcijanina; – rozumie istotę poszczególnych sakramentów; – uzasadnia, dlaczego chrzest jest fundamentem	– przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym; – opisuje proces formowania się ksiąg biblijnych; – charakteryzuje związek między Pismem Świętym a Tradycją; – wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych; – potrafi uzasadnić historyczność Jezusa wg źródeł chrześcijańskich

			<ul style="list-style-type: none"> - Paschy; wymienia przykłady dochowania wierności przymierzu z Bogiem; Omawia Jezusowe znaki wierności Bogu; - zna proroctwa zapowiadające Mesjasza; - wyjaśnia, czym jest Paruzja; - Uzasadnia, że Jezus jest Bogiem i człowiekiem; - rozumie, że warunkiem przynależności do Królestwa Bożego jest nawrócenie i wiara, przyjęcie Ewangelii; - wyjaśnia błogosławieństwa jako drogowskazy na drodze do świętości; - wyjaśnia zbawczy sens śmierci Chrystusa. 	<ul style="list-style-type: none"> - życia chrześcijańskiego; wymienia elementy świętowania niedzieli we wspólnocie Kościoła; - zna rolę cierpienia i męczeństwa w rozwoju Kościoła. 	<ul style="list-style-type: none"> - i poza chrześcijańskich; przedstawia fakty z życia i działalności Pana Jezusa na ziemi; - opisuje etapy powstawania Kościoła; - potrafi opowiedzieć o prześladowaniach chrześcijan; - wyjaśnia, czym jest schizma wschodnia, reformacja, kontrreformacja.
Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnicę między dobrem i złem w podstawowych sytuacjach moralnych; - dostrzega konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego powinien często korzystać z sakramentu pokuty i pojednania, 	<ul style="list-style-type: none"> - formuje postawę nawrócenia na podstawie odkrycia prawdy o misji Jana Chrzciciela; 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje świadectwo wiary dawane przez poznanych świętych z własną postawą 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary.

<p>w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu,</p> <ul style="list-style-type: none"> - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory. 	<ul style="list-style-type: none"> - dobra i zła; - wskazuje, jak zastosować wskazania prawa Bożego w konkretnych sytuacjach życiowych; - wskazuje, jak pracować nad rozwojem sumienia chrześcijańskiego; - uzasadnia wartość sakramentu pokuty i pojednania; - rozumie, co znaczy być odpowiedzialnym; - wskazuje chrześcijańskie motywy wyborów w codziennym życiu; - przejawia refleksyjną postawę wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych; - uzasadnia właściwą postawę chrześcijanina wobec sekt. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie, że realizacja przykazań jest wyrazem wiary i posłuszeństwa Bogu, - wyjaśnia, dlaczego Chrystus jest dla nas Drogą, Prawdą i Życiem, - wyjaśnia, dlaczego Ewangelia jest Dobrą Nowiną o zbawieniu w Jezusie, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje, jak rozwijać postawę służby na wzór Mesjasza – Sługi Bożego; - wyjaśnia, dlaczego wspólnie z Jezusem łatwiej można przezwyciężyć trudności, cierpienia; - wyjaśnia, na czym polega zdrowie duszy; 	apostolską.	
<p>Dąży konsekwentnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia koncepcję szczęścia zawartą w <i>Ośmiu Błogosławieństwach</i>; - przedstawia związek wiary chrześcijańskiej z wyjaśnieniem sensu życia człowieka; - wskazuje własne miejsce w rodzinie, szkole, Kościele i innych społecznościach; - odpowiedzialnie podejmuje własne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego wiara jest darem i zadaniem dla chrześcijanina, - rozumie wyznanie wiary, - wskazuje, jak może planować swoje życie w przyjaźni z Jezusem, wskazując na znaczenie modlitwy, liturgii i sakramentów. 	<ul style="list-style-type: none"> - dąży do spotkania z Bogiem w niebie, realizując swoje obowiązki na ziemi i okazując miłość – podstawowe prawo Królestwa Bożego. 	<ul style="list-style-type: none"> - formuje dojrzałe sumienie w podążaniu do wieczności. 	<ul style="list-style-type: none"> - poznając i rozwijając dary otrzymane od Ducha Świętego, doskonalili siebie i służy innym.

	zadania w najbliższym otoczeniu.	– wyjaśnia istotę wiary religijnej na przykładzie postaci biblijnych,			
--	----------------------------------	---	--	--	--

2. Język polski

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika	– Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach prywatnych i publicznych. – Poznanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania oraz rozpoznawanie manipulacji językowej. – Rozpoznawanie intencji rozmówcy oraz wyrażanie intencji własnych. – Poznanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.	Uczeń: – określa sytuację i rozumie jej wpływ na kształt wypowiedzi; – rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji; – tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując do danej formy gatunkowej kompozycję i układ (list e-mail, ogłoszenie, zaproszenie, prośba, odmowa, pozdrowienia, opis, opowiadanie, sms, pozdrowienia); – wyraża własny sąd	Uczeń: – wyraża opinię na temat postawy bohatera literackiego; – ocenia zdarzenia, stosując odpowiednie słownictwo; – przedstawia własne stanowisko w związku z omawianym problemem, formułuje przemyślane, twórcze uwagi; – redaguje tekst gratulacji, – wyraża własny punkt widzenia na temat odmienności kulturowej, trafnie dobierając argumenty	Uczeń: – rozróżnia retoryczne środki językowe w tym peryfrazę, powtórzenie, aluzję; – rozróżnia typy argumentów (logiczne i empiryczne); – opisuje przeżycia; – określa sytuację komunikacyjną i rozumie jej wpływ na kształt wypowiedzi; – rozumie, na czym polega etykieta językowa i stosuje jej zasady.	Uczeń: – funkcjonalnie wykorzystuje retoryczne środki językowe, rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę; – tworzy spójne wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka; – wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu oraz innych tekstów argumentacyjnych; – rozróżnia

uzależnień i innych czynników negatywnych.		o postaciach i zdarzeniach.	na poparcie swojego stanowiska; – posługuje się pozawerbalnymi środkami komunikowania się stosownie do okoliczności, – opowiada o bohaterze oraz wybranym zdarzeniu z różnych punktów widzenia; – wyszukuje w utworze fragmenty oddające emocje osoby mówiącej i postaci; nazywa emocje bohaterów.		i wskazuje środki perswazji w tekstach reklamowych, określa ich funkcję; – wie, na czym polega grzeczność językowa, stosuje ją w wypowiedziach.
--	--	-----------------------------	---	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe	– Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe. – Rozwijanie rozumienia wartości języka narodowego oraz jego	Uczeń: – nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst; – wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohatera (dom, rodzina, tradycja, ojczyzna,	Uczeń: – opisuje emocje towarzyszące odbiorowi tekstów kultury; – wyraża własny punkt widzenia na temat tekstu literackiego, trafnie dobierając argumenty	Uczeń: – opisuje przeżycia wewnętrzne; charakteryzuje postacie; – wygłasza tekst o charakterze argumentacyjnym; – wykorzystuje w omawianiu sensów tekstów	Uczeń: – wykorzystuje w objaśnianiu sensów tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze; – określa w poznawanych tekstach tematykę egzystencjalną;

<p>zachowanie.</p> <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej 	<p>funkcji w budowaniu wspólnoty rodzinnej, narodowej i kulturowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym. - Rozwijanie zdolności dostrzegania prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami. 	<p>patriotyzm, dobro, szacunek, altruizm, człowiek, tolerancja);</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi; - poznaje symbole narodowe; - poznaje wybrane dzieła literackie, kształcąc postawę aktywnego uczestnika świata kultury; - szanuje dorobek przeszłych pokoleń i tradycji literackiej. 	<p>na poparcie swojego stanowiska</p> <ul style="list-style-type: none"> - wypowiada się na temat bohaterów i zdarzeń, posługując się swobodnie kontekstem historycznym, - hierarchizuje wartości odnoszące się do postawy bohaterów, - na podstawie analizy tekstów literackich formułuje wnioski o charakterze ogólnym, dotyczące uniwersalnych wartości etycznych. - formułuje ocenę moralną działań bohaterów, odwołując się do uniwersalnych wartości etycznych, - przedstawia opinię na temat wartości w życiu. 	<p>literackich elementy wiedzy o twórcy, kulturze, otaczającym go świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje wartości pozytywne i ich przeciwieństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - nazywa wartości ważne dla bohaterów literackich; - określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury. - rzetelnie korzysta z informacji, szanując prawa autorskie;
--	--	---	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy,	<i>Patrz Podstawa Programowa Język Polski Szkoła Podstawowa kl. 4-8</i> – Uczeń zdobył wiedzę i umiejętności przewidziane w podstawie, dzięki czemu może kontynuować naukę na wyższym poziomie kształcenia. – Posiada zdolność rozumienia tekstów literackich oraz innych tekstów kultury i potrafi się na ich temat wypowiedzieć. – Zna wybrane utwory z literatury polskiej i światowej; jest gotowy do uczestniczenia w kulturze. – Samodzielnie dociera do informacji, dokonuje ich selekcji, rzetelnie korzysta ze źródeł wiedzy, porządkuje zdobytą wiedzę i pogłębia ją, jest świadomy konieczności	Uczeń: – doskonali ciche i głośne czytanie tekstów prozatorskich i poetyckich; – doskonali różne formy zapisywania pozyskiwanych informacji; – korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi je, dokonuje selekcji, obmyśla sposoby prezentacji; – korzysta ze słownika ortograficznego; – rozwija umiejętność posługiwania się technologią informacyjną.	Uczeń: – czyta tekst, stosując odpowiednie tempo i intonację w zależności od treści; – rozpoznaje znaki teatru i środki wyrazu, nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, dźwięk); – korzysta z różnych źródeł informacji, twórczo wykorzystuje pozyskane informacje; – korzysta ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika języka polskiego oraz słownika wyrazów obcych.	Uczeń: – rozumie specyfikę tekstów kultury przynależnych do: literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuki plastycznej i sztuk audiowizualnych; – odczytuje teksty, w których współlistnieje słowo, dźwięk i obraz jako integralna całość; – korzysta ze słownika synonimów, antonimów i terminów literackich.	Uczeń: – nazywa elementy i interpretuje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia); – rozpoznaje rodzaje literackie; – rozróżnia gatunki epiki, liryki i dramatu; – odróżnia informacje o faktach od opinii; – stosuje zasady higieny pracy umysłowej.

- odpowiedzialność za dokonywane wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.	aktywnego rozwijania swoich uzdolnień, rozwija umiejętność samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.				
--	---	--	--	--	--

3. Język angielski

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>[klasy IV]</p> <p>IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie prostego tekstu,</p> <p>VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia siebie i inne osoby; – nawiązuje kontakty towarzyskie; – wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami; – wyraża swoje upodobania, – pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; – wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; – wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, 	<p>Zakres tematyczny: Człowiek podawanie (i literowanie) swojego nazwiska, adresu, wieku, narodowości, wyraża swoje upodobania, określa swoje zainteresowania, opisuje swoje zdolności i umiejętności, wygląd zewnętrzny i cechy charakteru.</p> <p>Zakres tematyczny: Miejsce zamieszkania podawanie informacji o miejscu zamieszkania, nazywanie pomieszczeń w domu, opisywanie swojego mieszkania i domu oraz pokoju i mebli, opisywanie okolicy swojego miejsca zamieszkania, wyrażanie krótkiej opinii o miejscu, nazywanie prac domowych</p> <p>Zakres tematyczny:</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w prosty sposób opisuje święta obchodzone w Polsce i krajach anglojęzycznych – odróżnia zwyczaje polskie od zwyczajów innych narodowości\ – podaje kilka zasad zdrowego trybu życia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia w prosty sposób – w prosty sposób opisuje święta obchodzone w Polsce i krajach anglojęzycznych – odróżnia zwyczaje polskie od zwyczajów innych narodowości – podaje kilka zasad zdrowego trybu życia – podaje kilka prostych zasad ochrony środowiska – nazwać zwierzęta domowe i dzikie oraz popularne rośliny – nazywa podstawowe elementy krajobrazu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje prostą informację o regionie, w którym mieszka – wyraża pochwałę, pocieszenie, radość, żal, rozczarowanie, przeprosiny – wyraża opinię o programie telewizyjnym, radiowym, filmie, artykule w prasie, muzyce, koncercie – wyjaśnia jak się czuje – wyjaśnia, czego potrzebuje do dobrego samopoczucia – ocenia krajobraz pod względem jego piękna oraz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego „małej ojczyzny – opisuje różnice w zwyczajach i tradycjach

	<p>zdziwienie, nadzieję, obawę);</p> <p>– stosuje zwroty i formy grzecznościowe.</p> <p>[klasy V-VII]</p> <p>Uczeń:</p> <p>IV, uczestniczy w prostej rozmowie i reaguje adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej</p> <p>VII. 4) 5) 6) 8)</p> <p>VI. 4)</p> <p>Wyraża emocje, opinie</p> <p>XI.</p> <p>Współdziała w grupie</p> <p>VI. 13) 14)</p> <p>Przedstawia swoje uczucia</p>	<p>Edukacja podaje informacje gdzie chodzi do szkoły, jakiego typu jest szkoła, nazywa przedmioty nauczania, podaje godziny i swój plan lekcji, nazywa przybory szkolne, pomieszczenia i miejsca w szkole, opisuje swoją klasę i szkołę, rozumie polecenia nauczyciela (classroom language), opisuje wydarzenia z życia szkoły, nazywa zajęcia pozalekcyjne.</p> <p>Zakres tematyczny:</p> <p>Praca nazywa popularne zawody oraz czynności z nimi związane, opisuje miejsce pracy i uzasadnia wybór zawodu.</p> <p>Zakres tematyczny:</p> <p>Żywnienie; nazwa artykuły spożywcze i posiłki, rozmawia o ulubionych potrawach, podaje prosty przepis przygotowania posiłku, zamawia jedzenie w barze, restauracji lub kawiarni, podaje informację gdzie</p>			<p>świętecznych obchodzonych w Polsce i krajach anglojęzycznych</p>
--	---	--	--	--	---

		<p>w pobliżu można coś zjeść, wyraża opinię o miejscu i podawanym w nim jedzeniu, podaje kilka zasad zdrowych nawyków żywieniowych.</p> <p>Zakres tematyczny: Zakupy i usługi; nazywa podstawowe sklepy, uzyskuje informacje o rzeczach, które chce kupić, kupuje i płaci za podst. produkty, zna środki płatnicze, potrafi kupić znaczek, wysłać list, oddać lub wymienić towar, korzysta z usług (pralni, fryzjera), używa telefonu, rozumie podstawowe instrukcje w miejscach publicznych.</p> <p>Zakres tematyczny: Nauka i technika; nazywa i opisuje odkrycia naukowe, zna nazwy związane z technologią informacyjno – komunikacyjną, opowiada o korzyściach i zagrożeniach płynących z używania technologii komunikacyjnej.</p>			
--	--	--	--	--	--

		<p>Zakres tematyczny: Życie społeczne; opowiada o wydarzeniu, w którym uczestniczył, ustosunkowuje się do wybranego zjawiska społecznego</p> <p>Zakres tematyczny: Sklep Podawanie swoich upodobań, proponowanie pomocy, wyrażanie podziękowania.</p> <p>Zakres tematyczny: Popularne zawody Pytanie o ulubione zawody.</p> <p>Zakres tematyczny: Sport Nazywanie dyscyplin sportowych, pytanie o ulubione dyscypliny sportowe, pytanie o umiejętności.</p> <p>Zakres osiągnięć: Rozwój emocjonalno – społeczny - posiada umiejętność pracy w zespole - chętnie pomaga innym - łatwo komunikuje się z rówieśnikami</p>			
--	--	---	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. Kształtuje swoją hierarchę wartości: - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. Jest wrażliwy na: - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej.	[klasy IV] VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach: - przedstawia siebie i inne osoby; 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe. VIII. Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie: 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); IX. Uczeń posiada: 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową. [klasy V-VII]	Zakres tematyczny: Moje samopoczucie Nazywanie emocji, nazywanie stanów zdrowia, pytanie o samopoczucie i podawanie stanu zdrowia. Zakres tematyczny: Podróżowanie i turystyka Nazywanie kierunki świata, opisuje miejsce na podst. planu, nazywa budynki i miejsca w mieście, pyta o drogę, określa odległości, wskazuje drogę, podaje prostą informację o regionie w którym mieszka i o Polsce, dowiaduje się i podaje, gdzie można kupić bilet, nazywa podst. środki transportu, uzyskuje i podaje informacje o położeniu dworca, przystanków o długości trwania podróży, opisuje swoje plany wakacyjne, uzyskuje informacje na temat noclegu, rezerwuje	Uczeń: - w prosty sposób opisuje święta obchodzone w Polsce i krajach anglojęzycznych - odróżnia zwyczaje polskie od zwyczajów innych narodowości - podaje kilka zasad zdrowego trybu życia	Uczeń: - wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia w prosty sposób - w prosty sposób opisuje święta obchodzone w Polsce i krajach anglojęzycznych - odróżnia zwyczaje polskie od zwyczajów innych narodowości - podaje kilka zasad zdrowego trybu życia - podaje kilka prostych zasad ochrony środowiska - nazwać zwierzęta domowe i dzikie oraz popularne rośliny - nazywa podstawowe elementy krajobrazu	Uczeń: - podaje prostą informację o regionie, w którym mieszka - wyraża pochwałę, pocieszenie, radość, żal, rozczarowanie, przeprosiny - wyraża opinię o programie telewizyjnym, radiowym, filmie, artykule w prasie, muzyce, koncercie - wyjaśnia jak się czuje - wyjaśnia, czego potrzebuje do dobrego samopoczucia - ocenia krajobraz pod względem jego piękna oraz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego „małej ojczyzny” - opisuje różnice w zwyczajach i tradycjach świątecznych obchodzonych

	<p>Uczeń:</p> <p>IV uczestniczy w prostej rozmowie i reaguje adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej VII. 4) 5) 6) 8)</p> <p>VI. 4) Wyraża emocje, opinie XI.</p> <p>Współdziała w grupie VI. 13) 14)</p> <p>Przedstawia swoje uczucia</p>	<p>nocleg, pyta i podaje informacje związane ze zwiedzaniem.</p> <p>Zakres tematyczny:</p> <p>Świat przyrody;</p> <p>nazywa miesiące i pory roku, podaje informację o prognozie pogody, nazywa podstawowe elementy krajobrazu, nazywa zwierzęta domowe i dzikie oraz popularne rośliny, opisuje swoje zwierzątko domowe i inne zwierzęta, podaje kilka prostych zasad ochrony środowiska.</p>			<p>w Polsce i krajach anglojęzycznych</p>
--	--	---	--	--	---

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory.	[klasy IV] X. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym). XI. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych). XII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. XIII. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub	Zakres tematyczny: Kultura Opisuje święta obchodzone w Polsce i krajach anglojęzycznych, odróżnia zwyczaje polskie od zwyczajów innych narodowości, nazywa dziedziny kultury, twórców i ich dzieła, opisuje jakie wydarzenia kulturalne i rozrywki są możliwe w danym miejscu, dowiaduje się o ceny biletów, godziny otwarcia lub czas rozpoczęcia wydarzeń kulturalnych, wyraża opinię o programie telewizyjnym, radiowym, filmie, muzyce, koncercie, zgadza się z opinią lub jej zaprzecza. Zakres tematyczny: Życie prywatne; nazywa członków rodziny, wyjaśnia powiązania rodzinne, podaje informacje o swojej rodzinie,	Uczeń: – wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem – korzysta ze słownika – stosuje strategie komunikacyjne – posiada świadomość językową – korzysta ze źródeł informacji w języku obcym również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych	Uczeń: – dokonuje samooceny i planuje swoją pracę – porozumiewa się w typowych codziennych sytuacjach np. zakupy, podróże, – korzysta ze słownika aby wspomóc się w samodzielnym przygotowaniu wypowiedzi – korzystać ze słownika, aby samodzielnie czytać tekst ze zrozumieniem – podje kilka zasad zdrowego trybu życia – podać kilka zasad zdrowych nawyków żywieniowych – rozmawiać o popularnych dyscyplinach sportowych	Uczeń: – dokonuje samooceny i planuje swoją pracę – ma świadomość stylu życia we własnym kraju i w innych krajach – jest świadomy korzyściach i zagrożeń wpływających z korzystania nowoczesnych technologii – ustosunkowuje się do wybranego zjawiska społecznego (np. uzależnienia od Internetu) – opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość np. w liście do kolegi/koleżanki – proponuje rodzaje wypoczynku i określa zasady bezpieczeństwa

<p>Dąży konsekwentnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 	<p>nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych).</p> <p>XIV. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).</p> <p>[klasy V-VII]</p> <p>Uczeń:</p> <p>X.</p> <p>Rozwija</p> <p>Umiejętność samodzielnego uczenia się i dokonywania samooceny</p> <p>XIII</p> <p>stosuje strategie komunikacyjne</p> <p>X.</p> <p>dokonuje samooceny</p> <p>korzysta ze źródeł informacji w języku angielskim</p>	<p>nazywa czynności życia codziennego, określa czas, opisuje swój rozkład dnia, mówi co robi w wolnym czasie rozmawia o hobby i zainteresowaniach, przedstawia się, wita i żegna, wyraża prośbę, podziękowanie i przeprosiny, prosi o pozwolenie, wyraża odmowę lub zgodę, umawia się na spotkanie, zaprasza kogoś do domu, rozmawia na przyjęciu, podaje prosty opis świąt i uroczystości, reaguje w przypadku codziennych konfliktów i problemów.</p> <p>Zakres tematyczny:</p> <p>Sport; nazywa popularne dyscypliny sportowe, sprzęt sportowy i obiekty, nazywa czynności związane z uprawianiem sportu, wyraża pochwałę, pocieszenie, radość, żal, rozczarowanie.</p> <p>Zakres tematyczny:</p> <p>Zdrowie; nazywa części ciała, wyjaśnia</p>		<p>– pozyskuje i podaje informację o imprezach sportowych</p>	<p>z nimi związane</p>
--	--	--	--	---	------------------------

		<p>jak się czuje, nazywa podstawowe dolegliwości i choroby, podaje objawy chorób i sposoby ich leczenia, podaje kilka zasad zdrowego trybu życia.</p> <p>Zakres osiągnięć:</p> <p>Słownictwo</p> <ul style="list-style-type: none"> – korzysta ze słowników językowych <p>Zakres osiągnięć:</p> <p>Rozwój emocjonalno</p> <ul style="list-style-type: none"> – społeczny – jest pracowity/a i obowiązkowy/a – potrafi sam ocenić swoją pracę – chętnie bierze udział w lekcji – uważa na lekcji 			
--	--	---	--	--	--

4. Język hiszpański

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa VII
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. 	Uczeń współdziała w grupie	Uczeń respektując normy właściwie zachowuje się na zajęciach.

Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych.	Uczeń współdziała w grupie	Uczeń skutecznie współdziała w grupie na lekcji i w realizacji projektów pozalekcyjnych.
Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych.	Uczeń współdziała w grupie	Uczeń odnosi się z szacunkiem do kolegów i nauczyciela.

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie.	<p>Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne</p> <p>Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach</p>	Uczeń wyraża swoje emocje i opinie z poszanowaniem odczuć innych

Kształtuje swoją hierarchę wartości: - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły.	<p>Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne</p>	
Jest wrażliwy na: - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej.	<p>Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne</p> <p>Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach</p>	<p>Uczeń wyraża swoje emocje i opinie z poszanowaniem odczuć innych</p>

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELKTUALNIE I FIZYCZNIE		Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać	<p>Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem</p> <p>Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym</p>	<p>Uczeń jest świadomy swoich umiejętności i braków, potrafi samodzielnie poszerzać swoją wiedzę i planować rozwój</p>

<p>niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację.</p>	<p>Uczeń posiada podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym.</p>	
<p>Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory.</p>	<p>Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem</p> <p>Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym</p>	<p>Uczeń jest świadomy swoich umiejętności i braków, potrafi samodzielnie poszerzać swoją wiedzę i planować rozwój</p>
<p>Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.</p>	<p>Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem</p>	<p>Uczeń jest świadomy swoich umiejętności i braków, potrafi samodzielnie poszerzać swoją wiedzę i planować rozwój</p>

5. Muzyka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna w zakresie śpiewu i gry na instrumentach (podstawa programowa, treści nauczania – wymagania szczegółowe: p. I.1.1, I.2.1)</p> <p>Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna w zakresie słuchania i percepcji muzyki (pp treści nauczania – wym. szcz.: p. I.4.1, I.4.3) oraz Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania (II.4)</p>	<p>Uczeń potrafi pracować w zespole, współdziała, tworzy i ponosi współodpowiedzialność za realizację muzycznych projektów i przedsięwzięć</p> <p>Uczeń jest tolerancyjny dla różnych rodzajów muzyki, a także dla kompozytorów, wykonawców i odbiorców</p>			

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<p>Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna w zakresie śpiewu, gry na instrumentach, ruchu przy muzyce, słuchania i percepcji muzyki (podstawa programowa, treści nauczania – wymagania szczegółowe: p. I.1.1, I.1.5, I.1.6, I.2.1, I.2.5, I.3.1–3, I.4.4).</p> <p>(podstawa programowa, treści nauczania – wymagania szczegółowe: p. I.1.1b, I.1.2, I.2.2).</p> <p>Kultura muzyczna, narodowe i światowe dziedzictwo kulturowe. (podstawa programowa, treści nauczania – wymagania szczegółowe: p. III.1-9)</p>	<p>Uczeń angażuje się w różne formy aktywności muzycznej</p> <p>Uczeń potrafi wykazać odpowiednią postawę patriotyczną oraz szacunek dla tradycji i dziedzictwa narodowego</p> <p>Uczeń interpretuje zjawiska związane z kulturą muzyczną, słucha muzyki, rozpoznaje, rozróżnia i omawia jej cechy, przedstawia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru, jest świadomym odbiorcą sztuki.</p>			

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Zdobyl wiedzę i umiejętności, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. <p>Charakteryzuje go:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane 	<p>podstawa programowa, treści nauczania – wymagania szczegółowe: p. I.4.1, I.4.2d, II.5–7</p> <p>p. I.1.1, I.1.3, I.1.5, I.1.6, I.2.1, I.2.4, I.2.5, I.3.1–3, I.4.1, I.4.4).</p> <p>p. II.1–3, II.5, II.6, III.3).</p> <p>p. I.4.1, I.4.3, II.8, III.3–8).</p>	<p>Uczeń wykazuje postawę poznawczą wobec narodowej kultury polskiej i kultury europejskiej Jest otwarty na różne działania muzyczne – poznawcze i kształcące Wykazuje potrzebę zdobywania i pogłębiania muzycznej wiedzy, a także doskonalenia umiejętności i poszerzania zainteresowań z zakresu muzyki Dbą o rozwijanie kultury osobistej oraz kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury poprzez wykorzystanie różnych form kontaktu ze sztuką</p>			

wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.		
---	--	--

6. Plastyka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad.		Zasady zachowania podczas odbioru sztuki. Znajomość prawa autorskiego i jego związków z odbiorem, prezentacją i upowszechnianiem dzieł sztuki. Kształtowanie postaw zwalczania piractwa.			
Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych.		Uczenie wyrażania swojej indywidualności, uczuć i przeżyć przez tworzenie prac plastycznych na określony temat. Nauka społecznie akceptowanego sposobu wyrażania negatywnych uczuć i przedstawiania trudnych problemów w pracach plastycznych.			

Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych.		Szacunek i poznawanie dorobku artystycznego ludzkości wyrażające się w potrzebie poznawania dziedzin sztuki, znajomości funkcji sztuki i elementów oraz funkcji języka plastyki, form dzieł, środków artystycznego wyrazu, wybranych stylów i zjawisk artystycznych będących elementem kultury osobistej człowieka.
---	--	---

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie.		Uczenie wyrażania swojej indywidualności, uczuć i przeżyć przez tworzenie prac plastycznych na określony temat. Nauka społecznie akceptowanego sposobu wyrażania negatywnych uczuć i przedstawiania trudnych problemów w pracach plastycznych.			
Kształtuje swoją hierarchę wartości: - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca,		Poznawanie kontekstu kulturowego powstających dzieł, ich związku ze sztuką światową, europejską, kulturą i tradycją narodową, kulturą lokalną, sztuką ludową. Wyrabianie świadomości szacunku, ochrony własności intelektualnej, kultura odbioru przez korzystanie z właściwych, legalnych publikacji i źródeł informacji.			

- przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły.		
Jest wrażliwy na: - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej.		Szanowanie własnej pracy, kulturalne zachowanie podczas tworzenia, szacunek do pracy innych, akceptowanie różnorodności rozwiązań, unikanie niewłaściwych form krytyki, tolerancja. Ocena wartości i określanie misji artysty, wizji świata, granic wolności artysty w sztuce związanych z powszechnie szanowanymi wartościami dla ludzkości.

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji		Szeroko rozumiane wychowanie przez sztukę, uczenie kultury tworzenia i odbioru sztuki. Docenianie, poznawanie znaczenia spuścizny sztuki jako ważnego elementu kultury materialnej. Szacunek i poznawanie dorobku artystycznego ludzkości wyrażające się w potrzebie poznawania dziedzin sztuki, znajomości funkcji sztuki i elementów oraz funkcji języka plastyki, form dzieł, środków artystycznego wyrazu, wybranych stylów i zjawisk artystycznych będących elementem kultury osobistej człowieka.			

i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację.		
Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory.		Kształtowanie osobowości twórczej, postaw twórczych, kreatywności. Określenie znaczenia potrzeby tworzenia i ekspresji artystycznej dla wychowania.
Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.		Uczenie wyrażania swojej indywidualności, uczuć i przeżyć przez tworzenie prac plastycznych na określony temat. Nauka społecznie akceptowanego sposobu wyrażania negatywnych uczuć i przedstawiania trudnych problemów w pracach plastycznych.

7. Historia/historia i społeczeństwo

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją	[klasy IV V] Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Przedstawienie argumentów	Uczeń: Bada więzi rodzinne (pamiątki rodzinne, drzewo genealogiczne).	Uczeń: Umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się	Zna i rozumie takie wartości jak: prawda, dobro, sprawiedliwość,	Zna i rozumie takie wartości jak: prawda, dobro, sprawiedliwość,

<p>postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych.</p>	<p>uzasadniając własne stanowisko w odniesieniu do procesów historycznych i postaci historycznych. Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji [klasy VI] Wychowanie odpowiedzialnych i aktywnych w życiu społecznym obywateli; Podczas przedmiotu historia w naturalny sposób kształtowane są takie wartości jak: ojczyzna, naród, państwo, symbole narodowe i państwowe, patriotyzm, pamięć historyczna, prawda, sprawiedliwość, dobro, piękno, wolność, solidarność, odpowiedzialność, odwaga, krytycyzm, tolerancja, tożsamość, kultura Historia kształtuje zdolności humanistyczne, sprawność językową, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, formułowania oraz wypowiadania własnych opinii. Ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie</p>	<p>Poznaje dwie ojczyzny: Polska i region (tradycje i zwyczaje). Wskazuje, w jaki sposób okazuje patriotyzm. Opowiada o wybitnych postaciach regionu. Prezentuje Tadeusza Kościuszkę jako bohaterem Polski i amerykański. Udowadnia, że postawa Romualda Traugutta jest przykładem patriotyzmu. Zośka, Alek i Rudy – bohaterzy harcerzy. Opisuje najsłynniejsze akcje Szarych Szeregów.</p>	<p>chrześcijaństwa. Opisuje postawy społeczeństw starożytnych wobec niewolników i ludów podbitych. Porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego. Wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne. chrystianizacji Polski. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów: Charakteryzuje stosunki wyznaniowe (tolerancja religijna) i narodowościowe w Rzeczypospolitej, wyjaśnia główne założenia konfederacji barskiej. Wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji. Omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji. Charakteryzuje rozwój</p>	<p>piękno, cechuje go wrażliwość moralna i estetyczna. Rozwija umiejętność wyrażania własnych przekonań; postawę otwartości w wyrażaniu własnych sądów i opinii Uczy się tolerancji wobec innych ludzi; Wie, jakie są najważniejsze wartości; rozumie istotę wartości humanistycznych, w szczególności zasad tolerancji i szacunku dla odmiennych kultur, religii oraz dorobku cywilizacyjnego innych narodów</p>	<p>piękno, cechuje go wrażliwość moralna i estetyczna. Rozwija umiejętność wyrażania własnych przekonań; wyjaśnia rolę wynalazków w rozwoju cywilizacyjnym Europy i świata w dobie rewolucji przemysłowej; Konstruktywnie wyraża swoje opinie i sądy Charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków w XIX w.; Przedstawia i ocenia rolę J. Piłsudskiego w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości Uczy się tolerancji wobec innych ludzi Wie, jakie są najważniejsze wartości Charakteryzuje kulturę masową i przedstawia jej wpływ na życie codzienne Charakteryzuje założenia</p>
---	---	--	--	---	--

	<p>społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata (VIII.1); Dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku (XI.5); Charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; Wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej (X.1); Wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego (IX.2) [klasy VII] Wychowanie odpowiedzialnych i aktywnych w życiu społecznym obywateli; Podczas przedmiotu historia w naturalny sposób kształtowane są takie wartości jak: ojczyzna, naród, państwo, symbole narodowe i państwowe, patriotyzm, pamięć historyczna, prawda, sprawiedliwość, dobro, piękno, wolność, solidarność, odpowiedzialność, odwaga,</p>		<p>monarchii i uprawnień szlacheckiego (nihil novi) stanowej stanu</p>		<p>ideologiczne europejskich totalitaryzmów i przedstawia przykłady ich realizacji; Rozpoznaje wartości humanistyczne, w szczególności zasady tolerancji i szacunku dla odmiennych kultur, religii oraz dorobku cywilizacyjnego innych narodów.</p>
--	---	--	--	--	--

	<p>krytycyzm, tolerancja, tożsamość, kultura.</p> <p>Charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynałazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia) (XIX.2), Opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójłojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIV.2), Opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIV.3), Ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowotwórcze podczas wojny (XXVI.3), Charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ładu wersalski (XXVII.2), Opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny (XXVII.1) Ocenia osiągnięcia gospodarcze II RP, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu</p>				
--	--	--	--	--	--

	<p>Przemysłowego (XXX.3); Ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowotwórcze podczas wojny (XXVI.3) Prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych (XXIII.2) Wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku (XXIII.3) Wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe (XXIII.4) Charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu, niemieckiego narodowego socjalizmu): ideologię i praktykę (XXVII.3) Charakteryzuje oblicza totalitaryzmu systemu sowieckiego): ideologię i praktykę (XXVII.3) Charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego (XXX.1)</p>				
--	--	--	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. Kształtuje swoją hierarchę wartości: - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. Jest wrażliwy na: - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej.	[klasy IV V] Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia. Poznaje najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa narodowego. [klasy VI] Wykształcenie poczucia dumy oraz identyfikacji z dorobkiem i dziedzictwem przodków; wyjaśnienie procesów historycznych, które wygenerowały obecną rzeczywistość polityczną, kulturową i cywilizacyjną Sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII i XVIII w. Umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej i zewnętrznej ostatnich Jagiellonów (IX.4); Przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych (XIV.3); Analizuje i objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela (XV.2); Podaje przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława	Uczeń: Zna kodeks rycerski, opowiada o pasowaniu na rycerza. Zawisza Czarny rycerz idealny. Jan Paweł II – papież pielgrzym. Zna symbole narodowe, święta państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie. Opowiada o legendarnych początkach państwa polskiego. Wiąże zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami. Józef Piłsudski i niepodległa Polska. W średniowiecznym klasztorze. Powstanie Akademii Krakowskiej. Jadwiga opiekunka nauki, kultury i sztuki. Jan Zamoyski polityk, wódz i mecenas sztuki. Czasy stanisławowskie.	Uczeń: prezentuje Polaków walczących o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Wyjaśnia główne przyczyny wybuchu Rewolucji Francuskiej. Objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela. Wykazuje związek Konstytucji 3 Maja z ideami oświeceniowymi. Prezentuje Konfederatów Barskich jako patriotów. Targowiczanie określa jako zdrajców. Analizuje próby ratowania Ojczyzny. Rozpoznaje zabytki kultury średniowiecznej, wskazuje różnice pomiędzy stylem romańskim a gotyckim. Wyjaśnia rolę Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i	Przejawia szacunek, przywiązanie do tradycji, historii własnego narodu i jego osiągnięć, kultury i ojczystego języka Przejawia szacunek dla wybitnych Polaków i bohaterów narodowych; Rozumie pojęcie patriotyzmu, pokoju, zna przykłady bohaterów pokoju; przedstawia najwybitniejszych działaczy i twórców Wielkiej Emigracji; przedstawia i ocenia rolę wybitnych Polaków w walce i odzyskaniu niepodległości przed i po I wojnie św. Rozumie wpływ działań człowieka na otaczającą go rzeczywistość	Przejawia szacunek, przywiązanie do tradycji, historii własnego narodu i jego osiągnięć, kultury i ojczystego języka Przejawia szacunek dla wybitnych Polaków i bohaterów narodowych; Rozumie pojęcie patriotyzmu, pokoju, zna przykłady bohaterów pokoju; przedstawia najwybitniejszych działaczy i twórców Wielkiej Emigracji; przedstawia i ocenia rolę wybitnych Polaków w walce i odzyskaniu niepodległości przed i po I wojnie św. Rozumie wpływ działań człowieka na otaczającą go rzeczywistość i środowisko naturalne.

	<p>Augusta Poniatońskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej (XVI.1); Opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię (XVIII.2)</p> <p>Rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego; charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga (IX.1); Rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie (XI.6); Opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i sztuce (XII.2); Omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty (XIII.3)</p> <p>[klasy VII]</p> <p>Przedstawia oraz sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia z historii Polski;</p>		<p>życia codziennego.</p> <p>Europa XV i XVI: rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu. Charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga. Przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu. Charakteryzuje osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach. Opisuje sztukę baroku .</p>		
--	--	--	---	--	--

	<p>Charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji (XX.2); Charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji (XX.5), Omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862 (XXII.1), Charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego (XXIX.1), Dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie (XXII.2) Charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego (XXIX.1) Przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi) (XXIX.5), Charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXXI.4), Wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow (XXXI.5); Zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z</p>				
--	---	--	--	--	--

	Holokaustu (XXXIII.2) Opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny (XXVII.1); Podaje najważniejsze osiągnięcia naukowe i kulturowe Polski w okresie międzywojennym (XXX.4)				
--	---	--	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELLEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków,	[klasy IV V] Analiza i interpretacja historyczna. Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach. Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.	Uczeń: Posługując się planem mapą , planszami, albumami, wskazuje na przemiany zachodzące w świecie. Ustala chronologicznie kolejność zdarzeń, mierzy czas. Oblicza czas w historii. Opowiada o legendarnych początkach państwa polskiego . Wskazuje przyczyny i skutki np. przyjęcia chrztu przez Mieszka I, reform Kazimierza Wielkiego , bitwy pod Grunwaldem, wojen XVII wieku, Bitwy Warszawskiej czy	Uczeń: Posługuje się planami, mapami, planszami, prezentacjami multi-medialnymi wskazując przemiany zachodzące w świecie. Lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytne. Porównuje systemy sprawowania władzy w Egipcie, Atenach i Rzymie. Analizuje przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisuje relacje pomiędzy władzą cesarską a papieżem. Wykazuje kryzys we wczesnej monarchii	Roczny plan pracy z historii w szkole podstawowej w klasie 6. Wymagania na poszczególne oceny PROGRAM NAUCZANIA HISTORII W KLASACH 4–8 SZKOŁY PODSTAWOWEJ Twórczo wykorzystuje wiadomości Rozumie znaczenie pracy dla rozwoju społeczeństw;	Roczny plan pracy z historii w szkole podstawowej w klasie 7. Wymagania na poszczególne oceny Twórczo wykorzystuje wiadomości; Rozumie znaczenie pracy dla rozwoju społeczeństw; ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców; Rozumie główne etapy rozwoju cywilizacji, w tym dziejów społecznych, oraz najważniejszych osiągnięć człowieka, będących efektem jego odpowiedzialności i pracy

<p>- samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory.</p> <p>Dąży konsekwentnie do:</p> <p>- realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.</p>	<p>III.Tworzenie narracji historycznej.</p> <p>Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.</p> <p>Posługiwanie się pojęciami historycznymi. i wyjaśnianie ich znaczenia [klasy VI]</p> <p>Roczny plan pracy z historii w szkole podstawowej w klasie 6. Wymagania na poszczególne oceny.</p> <p>Realizacja celów wychowawczych określonych w</p> <p>PROGRAMIE NAUCZANIA HISTORII W KLASACH 4–8 SZKOŁY PODSTAWOWEJ:</p> <p>Kształcenie umiejętności krytyki różnych źródeł wiedzy oraz selekcjonowania informacji pod względem ważności i wiarygodności. Ukazanie działań i motywów postępowania wybranych postaci historycznych na tle uwarunkowań epoki.</p> <p>Kształtowanie postawy obywatelskiej, motywującej do uczestnictwa w życiu</p>	<p>powstania Solidarności.</p> <p>Historia – nauka o przeszłości (historia jest nauczycielką życia).</p> <p>Mikołaj Kopernik wielki astronom.</p> <p>Maria Skłodowska – Curie polska noblistka. Polscy nobliści.</p> <p>Eugeniusz Kwiatkowski żołnierz i naukowiec.</p> <p>Wyjaśnia znaczenie „żołnierze niezłomni”, koronacja, szlachta, odsiecz, powstanie, państwo podziemne.</p>	<p>piastowskiej. Odbudowę i rozwój państwa za Kazimierza Odnowiciela. Oraz burzliwe panowanie Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego. Porządkuje wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi.</p> <p>Udowadnia zmianę człowieka i świata w wyniku Wielkich Odkryć Geograficznych.</p> <p>Uzasadnia wyższość trójpodziału władzy nad monarchią absolutną w oparciu o idee oświecenia.</p> <p>Ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich oraz charakteryzuje jej kryzys.</p> <p>Opisuje idee oświeceniowe zawarte w Konstytucji powstałych Stanów Zjednoczonych. Ocenia epokę napoleońską, jej</p>		
---	--	---	--	--	--

	<p>społecznym i publicznym; budzenie szacunku dla państwa oraz poczucia odpowiedzialności za jego losy. Kształcenie umiejętności krytycznego postrzegania działań ludzkich, samodzielnej interpretacji wydarzeń historycznych, wyrażania i uzasadniania własnych sądów i opinii, porównywania oraz wyciągania wniosków. Rozwijanie wyobraźni i ciekawości poznawczej. Omawia zjawiska [klasy VII]</p> <p>Roczny plan pracy z historii w szkole podstawowej w klasie 7. Wymagania na poszczególne oceny. Przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi) (XXIX.5)</p> <p>Opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójłojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIV.2)</p>		<p>zmiany polityczne , społeczno-gospodarcze w Europie. Prezentuje stosunek Napoleona do Polski i Polaków. Opisuje okoliczności powstania legionów Polskich oraz Księstwa Warszawskiego. Wyjaśnia znaczenie pojęć: politeizm, monoteizm,</p>		
--	---	--	--	--	--

8. Przyroda

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>III. Kształtowanie postaw – wychowanie.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uważne obserwowanie zjawisk przyrodniczych, dokładne i skrupulatne przeprowadzenie doświadczeń, posługiwanie się instrukcją przy wykonywaniu pomiarów i doświadczeń, sporządzanie notatek i opracowywanie wyników. 2. Dostrzeganie wielostronnej wartości przyrody w integralnym rozwoju człowieka. 3. Właściwe reagowanie na niebezpieczeństwa zagrażające życiu i zdrowiu. 4. Doskonalenie umiejętności dbałości o własne ciało, jak i najbliższe otoczenie. 5. Rozwijanie wrażliwości na wszelkie przejawy życia. 6. Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania się, współpracy i działania oraz pełnienia roli lidera w zespole. 	<p>Uczeń klasy IV potrafi uważnie i skrupulatnie obserwować otaczające go zjawiska przyrodnicze. Dostrzega konieczność przestrzegania zasad, w szczególności posługiwanie się instrukcją podczas wykonywania obserwacji i doświadczeń.</p> <p>W kulturalny sposób komunikuje się z rówieśnikami oraz dorosłymi, przejawiając zainteresowanie dbałością o ochronę przyrody.</p> <p>Zdaje sobie sprawę z odpowiedzialności jaka ciąży na nim i innych za właściwą ochronę przyrody.</p> <p>Angażuje się w działania lokalne na rzecz ochrony przyrody.</p> <p>Wypoczywając zawsze dba o bezpieczeństwo swoje i najbliższych.</p> <p>Wie jak skutecznie zabezpieczyć się przed groźnymi chorobami.</p>

	<p>7. Przyjmowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. właściwe zachowania w środowisku przyrodniczym; 2. współodpowiedzialność za stan najbliższej okolicy; 3. działania na rzecz środowiska lokalnego; 4. wrażliwość na piękno natury, a także ładu i estetyki zagospodarowania najbliższej okolicy; 5. świadome działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony przyrody. <p>V Ja i moje otoczenie.</p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. proponuje rodzaje wypoczynku i określa zasady bezpieczeństwa z nimi związane; 2. opisuje drogi wnikania czynników chorobotwórczych do organizmu człowieka, opisuje sposoby zapobiegania chorobom; 	
--	---	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<p>I Wiedza :</p> <p>6. Poznanie cech i zmian krajobrazu w najbliższej okolicy szkoły.</p> <p>III Kształtowanie postaw – wychowanie.</p> <p>7. Przyjmowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. właściwe zachowania w środowisku przyrodniczym; 2. współodpowiedzialność za stan najbliższej okolicy; 3. działania na rzecz środowiska lokalnego; 4. wrażliwość na piękno natury, a także ład i estetyki zagospodarowania najbliższej okolicy; 5. świadome działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony przyrody. <p>IV Ja i moje ciało. Uczeń:</p> <p>6. opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie.</p> <p>VII Środowisko antropogeniczne i krajobraz najbliższej okolicy szkoły.</p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wskazuje w terenie składniki środowiska 	<p>Uczeń klasy IV czuje się współodpowiedzialny za stan środowiska najbliższej okolicy. Świadomie przekazuje wiedzę o ochronie przyrody innym ludziom, w celu zachowania nie naruszalności środowiska przyrodniczego oraz jej estetyki.</p> <p>Potrafi wskazać najważniejsze czynniki antropogeniczne w najbliższej okolicy szkoły.</p> <p>Potrafi opisać historię swojej miejscowości z uwzględnieniem zmian środowiska przyrodniczego,</p>

	<p>antropogenicznego w najbliższej okolicy;</p> <p>2. rozpoznaje w terenie i nazywa składniki środowiska antropogenicznego i określa ich funkcje;</p> <p>3. określa zależności między</p> <p>4. charakteryzuje współczesny krajobraz najbliższej okolicy;</p> <p>5. opisuje dawny krajobraz najbliższej okolicy, np. na podstawie opowiadań rodzinnych, starych fotografii;</p> <p>6. ocenia zmiany zagospodarowania terenu wpływające na wygląd krajobrazu najbliższej okolicy;</p> <p>7. wyjaśnia pochodzenie nazwy własnej miejscowości;</p> <p>8. wskazuje miejsca występowania obszarów chronionych, pomników przyrody, obiektów zabytkowych w najbliższej okolicy, uzasadnia potrzebę ich ochrony;</p> <p>9. ocenia krajobraz pod względem jego piękna oraz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego „małej ojczyzny”.</p>	
--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA		Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Klasa IV
<p>Zdobyl wiedzę i umiejętności, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przewyższać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. <p>Charakteryzuje go:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przewyżnianiu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane 	<p>I Wiedza:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Opanowanie podstawowego słownictwa przyrodniczego (biologicznego, geograficznego, z elementami słownictwa fizycznego i chemicznego). 2. Poznanie różnych sposobów prowadzenia obserwacji i orientacji w terenie. 3. Poznanie planów i map jako źródeł informacji geograficznych. 4. Poznanie układów budujących organizm człowieka (kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy). 5. Poznanie przyrodniczych i antropogenicznych składników środowiska, rozumienie prostych zależności między tymi składnikami. <p>II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie w tym korzystanie z różnych pomocy: planu, mapy, lupy, 	<p>Uczeń klasy IV zdobył odpowiednią wiedzę, która umożliwia mu kontynuowanie nauki w klasie V. Zdobyta wiedza przekłada się na większość świadomości swojego ciała, co zapobiega przed narażaniem swojego zdrowia oraz życia.</p> <p>Systematycznie dąży do pogłębiania wiedzy, co sprzyja rozwijaniu pasji oraz marzeń.</p>

<p>wybory.</p> <p>Dąży konsekwentnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 	<p>kompasu, taśmy mierniczej, lornetki itp.</p> <p>2. Wykonywanie obserwacji i doświadczeń zgodnie z instrukcją (słowną, tekstową i graficzną), właściwe ich dokumentowanie i prezentowanie wyników.</p> <p>3. Analizowanie, dokonywanie opisu, porównywanie, klasyfikowanie, korzystanie z różnych źródeł informacji (np. własnych obserwacji, badań, doświadczeń, tekstów, map, tabel, fotografii, filmów, technologii informacyjno-komunikacyjnych).</p> <p>4. Wykorzystanie zdobytej wiedzy o budowie, higienie własnego organizmu w codziennym życiu.</p> <p>5. Stosowanie zasad dbałości o własne zdrowie, w tym zapobieganie chorobom.</p> <p>6. Wskazywanie przystosowań organizmów do środowiska życia i zdobywania pokarmu.</p> <p>7. Dostrzeganie zależności występujących między poszczególnymi składnikami środowiska przyrodniczego, jak również między składnikami środowiska a działalnością człowieka.</p>	
---	---	--

	<p>I Sposoby poznawania przyrody. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje sposoby poznawania przyrody, podaje różnice między eksperymentem, doświadczeniem a obserwacją; 2. podaje nazwy przyrządów stosowanych w poznawaniu przyrody, określa ich przeznaczenie (lupa, kompas, taśma miernicza); 3. podaje przykłady wykorzystania zmysłów 4. stosuje zasady bezpieczeństwa podczas 5. wymienia różne źródła wiedzy o przyrodzie; 6. korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie. <p>II Orientacja w terenie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje przebieg linii widnokreśgu, wymienia nazwy kierunków głównych; 2. wyznacza kierunki główne za pomocą kompasu oraz kierunek północny za pomocą gnomonu i wskazuje je w terenie; 3. podaje różnice między planem a mapą; 4. rysuje plan różnych przedmiotów; 5. wykonuje i opisuje szkic okolicy szkoły; 6. odczytuje informacje z 	
--	---	--

	<p>planu i mapy posługując się legendą;</p> <p>7. wskazuje na planie i mapie miejsce obserwacji i obiekty w najbliższym otoczeniu szkoły;</p> <p>8. korzysta z planu i mapy wielkoskalowej podczas planowania wycieczki;</p> <p>9. wyjaśnia zależność między wysokością Słońca a długością i kierunkiem cienia;</p> <p>10. opisuje zmiany w położeniu Słońca nad widnokresem w ciągu doby i w ciągu roku;</p> <p>11. wskazuje w terenie oraz na schemacie (lub horyzontarium) miejsca wschodu, zachodu i górowania Słońca w ciągu dnia i w różnych porach roku.</p> <p>III Pogoda, składniki pogody, obserwacje pogody. Uczeń:</p> <p>1. wymienia składniki pogody i podaje nazwy przyrządów służących do ich pomiaru (temperatura powietrza, zachmurzenie, opady i osady atmosferyczne, ciśnienie atmosferyczne, kierunek wiatru);</p> <p>2. odczytuje wartości pomiaru składników pogody stosując właściwe jednostki;</p> <p>3. prowadzi obserwacje</p>	
--	---	--

	<p>składników pogody, zapisuje i analizuje ich wyniki oraz dostrzega zależności;</p> <p>4. podaje przykłady opadów i osadów atmosferycznych oraz wskazuje ich stan skupienia;</p> <p>5. podaje przykłady zastosowania termometru</p> <p>6. nazywa zjawiska pogodowe: burza, tęcza, deszcze nawalne, huragan, zawieja śnieżna i opisuje ich następstwa;</p> <p>7. opisuje zasady</p> <p>8. opisuje i porównuje cechy pogody w różnych porach roku.</p> <p>IV Ja i moje ciało. Uczeń:</p> <p>1. wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje;</p> <p>2. wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów;</p> <p>3. opisuje zmiany zachodzące w organizmach podczas dojrzewania płciowego;</p> <p>4. wymienia podstawowe zasady ochrony zmysłów wzroku i słuchu;</p> <p>5. bada współdziałanie zmysłu smaku i węchu;</p>	
--	--	--

	<p>6. opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie.</p> <p>V Ja i moje otoczenie. Uczeń:</p> <p>1. proponuje rodzaje wypoczynku i określa zasady bezpieczeństwa z nimi związane;</p> <p>2. opisuje drogi wnikania czynników chorobotwórczych do organizmu człowieka, opisuje sposoby zapobiegania chorobom;</p> <p>3. podaje przykłady przedmiotów wykonanych z substancji sprężystych, kruchych i plastycznych i uzasadnia ich zastosowanie w przedmiotach codziennego użytku;</p> <p>4. interpretuje oznaczenia substancji szkodliwych dla zdrowia: drażniących, trujących, żrących i wybuchowych;</p> <p>5. podaje zasady zachowania się i udzielania pierwszej pomocy w wypadku ugryzienia, użądlenia, oraz spożycia lub kontaktu z roślinami trującymi;</p> <p>6. rozpoznaje rośliny trujące oraz zwierzęta jadowite i inne stanowiące zagrożenie dla życia i zdrowia;</p> <p>7. prezentuje podstawowe zasady opatrywania</p>	
--	--	--

	<p>uszkodzeń skóry;</p> <p>8. wyjaśnia, co to są uzależnienia, podaje ich przykłady i opisuje konsekwencje; uzasadnia, dlaczego nie należy przyjmować używek i środków energetyzujących oraz zbyt długo korzystać z telefonów komórkowych;</p> <p>9. odszukuje na opakowaniach oznaczenia substancji szkodliwych dla zdrowia: drażniących, trujących, żrących i wybuchowych i wyjaśnia ich znaczenie;</p> <p>10. opisuje zasady zdrowego stylu życia (w tym zdrowego odżywiania się).</p> <p>VI Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy. Uczeń:</p> <p>1. rozpoznaje składniki przyrody ożywionej i nieożywionej w najbliższej okolicy szkoły;</p> <p>2. rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni w najbliższej okolicy szkoły i miejsca zamieszkania;</p> <p>3. tworzy model pagórka i doliny rzecznej oraz wskazuje ich elementy;</p> <p>4. rozpoznaje skały występujące w okolicy swojego miejsca zamieszkania;</p> <p>5. rozróżnia wody stojące i</p>	
--	---	--

	<p>płynące, podaje ich nazwy oraz wskazuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne;</p> <p>6. wymienia i opisuje czynniki warunkujące życie na lądzie oraz przystosowania organizmów do życia;</p> <p>7. rozpoznaje i nazywa pospolite organizmy występujące w najbliższej okolicy szkoły;</p> <p>8. podaje nazwy warstw lasu, porównuje warunki abiotyczne w nich panujące; rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt żyjących w lesie oraz przyporządkowuje je do odpowiednich warstw lasu; wymienia zasady właściwego zachowania się w lesie;</p> <p>9. odróżnia organizmy samożywne i cudzożywne, podaje podstawowe różnice w sposobie ich odżywiania się, wskazuje przystosowania w budowie organizmów do zdobywania pokarmu;</p> <p>10. rozpoznaje pospolite grzyby jadalne i trujące, opisuje znaczenie grzybów w przyrodzie i życiu człowieka;</p> <p>11. obserwuje i podaje nazwy typowych organizmów łąki i pola uprawnego, podaje ich</p>	
--	---	--

	<p>znaczenie dla człowieka; 12. określa warunki życia w wodzie (nasłonecznienie, zawartość tlenu, opór wody) i wskazuje przystosowania organizmów (np. ryby) do środowiska życia; 13. rozpoznaje i nazywa organizmy żyjące w wodzie.</p>	
--	--	--

9. Geografia

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. Szanuje innych i siebie: <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	III.7 Rozwijanie zdolności percepcji najbliższego otoczenia i miejsca rozumianego jako „oswojona” najbliższa przestrzeń, której nadaje pozytywne znaczenia. II.9. Podejmowanie konstruktywnej współpracy i rozwijanie umiejętności komunikowania się z innymi. III.9. Przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości.	II.9 Przyjmuje postawę szacunku wobec środowiska przyrodniczego i kulturowego Polski.	VII.14 Przyjmuje postawę szacunku i zrozumienia innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.	X.6 Porównuje i wyjaśnia różnicowanie narodowościowe, etniczne i wyznaniowe ludności Polski i wybranych państw europejskich. X.16 Podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej; X.17 Jest świadomy tego, że może mieć w przyszłości wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy Polski.

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. Kształtuje swoją hierarchę wartości: - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. Jest wrażliwy na: - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej.	III.6. Kształtowanie pozytywnych – emocjonalnych i duchowych – więzi z najbliższym otoczeniem, krajem ojczystym, a także z całą planetą Ziemią. III.4 Rozwijanie w sobie poczucia tożsamości oraz wykazywanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej I.3 III.3 Przyjmowanie postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania. III.5. Kształtowanie poczucia dumy z piękna ojczystej przyrody i dorobku narodu(różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu i Polski, krajobrazów Polski, walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych oraz sukcesów polskich	II.8 Dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania podczas zajęć realizowanych w terenie oraz proponuje zmiany w jego zagospodarowaniu; II.7 Przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazach powstałe w wyniku działalności człowieka;	VII.2 Przedstawia podział polityczny Europy oraz rolę Unii Europejskiej w przemianach społecznych i gospodarczych kontynentu.	XII.1 Wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; XII.2) Charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych; XII.5 Przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, filmu, wystawy fotograficznej) przyrodnicze i kulturowe walory regionu;

	przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej).			
--	---	--	--	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, 	III.2 Łączenie racjonalności naukowej z refleksją nad pięknem i harmonią świata przyrody oraz dziedzictwem kulturowym ludzkości III.8 Rozwijanie postawy współodpowiedzialności za stan środowiska geograficznego, kształtowanie ładu przestrzennego oraz przyszłego rozwoju społeczno – kulturowego i gospodarczego „małej ojczyzny”, własnego regionu i Polski. III.1. Rozpoznawanie swoich predyspozycji i talentów oraz rozwijanie pasji zainteresowań geograficznych. II.10 Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym.	II.6 Opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski oraz wskazuje je na mapie;	VIII.6 Charakteryzuje relacje Polski z krajami sąsiadującymi. VIII.7 Rozumie potrzebę kształtowania dobrych relacji Polski z jej sąsiadami. VII.8 Ocenia społeczno-ekonomiczne i kulturowe konsekwencje migracji na obszarze Europy.	IX.16 Przyjmuje postawę współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego Polski. X.15 Charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości położone w Polsce, dokonując refleksji nad ich wartościami XII.8 Dyskutuje na temat form współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi. XIII.1 Określa obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym. XIII.3 Przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, filmu, wystawy fotograficznej) atrakcyjność „małej ojczyzny”.

<ul style="list-style-type: none"> - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory. <p>Dąży konsekwentnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 				<p>XIII.5</p> <p>Identyfikuje się z „małą ojczyzną” i czuje się współodpowiedzialny za kształtowanie ładu przestrzennego i jej rozwój.</p>
---	--	--	--	--

10. Biologia

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi, - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych.	II.3 Analizuje wyniki i formułuje wnioski; V.2 Uzasadnia znaczenie krwiodawstwa i transplantacji narządów. VI.2 Prezentuje postawę szacunku wobec siebie i wszystkich istot żywych; VI.3 Opisuje i prezentuje postawę i zachowania człowieka odpowiedzialnie korzystającego z dóbr przyrody.	Wnioskuje w oparciu o wyniki obserwacji i doświadczeń. Wyjaśnia znaczenie mchów w przyrodzie; planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność mchów do chłonięcia wody;	Wnioskuje w oparciu o wyniki obserwacji i doświadczeń. Wyjaśnia znaczenie stawonogów (w tym form pasożytniczych i szkodników) w przyrodzie i dla człowieka;	Wnioskuje w oparciu o wyniki obserwacji i doświadczeń. Przedstawia społeczne znaczenie krwiodawstwa. Przedstawia znaczenie przeszczepów oraz zgody na transplantację narządów. Przedstawia negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego niektórych substancji psychoaktywnych: alkoholu, narkotyków, środków dopingujących, dopalaczy, nikotyny oraz nadużywania kofeiny i niektórych leków. Analizuje informacje dołączane do leków oraz wyjaśnia, dlaczego nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować leków ogólnodostępnych i suplementów.

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<p>I.3 Przedstawia i wyjaśnia zależności między organizmem a środowiskiem; VI.1 Uzasadnia konieczność ochrony przyrody;</p>	<p>Wyjaśnia znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka Wyjaśnia znaczenie paprociowych, widłakowych i skrzypowych w przyrodzie; Przedstawia znaczenie roślin nagonasiennych okrytonasiennych, grzybów w przyrodzie i dla człowieka;</p>	<p>Wyjaśnia znaczenie parzydełkowców w przyrodzie; Wyjaśnia znaczenie płazińców, pierścienic w przyrodzie i dla człowieka; Przedstawia znaczenie nicieni w przyrodzie i dla człowieka. Wyjaśnia znaczenie mięczaków, ryb, płazów, gadów, ptaków, ssaków w przyrodzie i dla człowieka; Przedstawia przykłady działań człowieka wpływających na różnorodność ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków.</p>	<p>Przedstawia sposoby radzenia sobie ze stresem. Uzasadnia znaczenie snu w prawidłowym funkcjonowaniu układu nerwowego. Analizuje wpływ palenia tytoniu (bierne i czynne), zanieczyszczeń pyłowych powietrza na stan i funkcjonowanie układu oddechowego. Opisuje wpływ hałasu na zdrowie człowieka.</p>

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobył wiedzę i umiejętności, które: <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane 	III.1 Wykorzystuje różnorodne źródła i metody pozyskiwania informacji; III.2) Odczytuje, analizuje, interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne i liczbowe; V.1 Analizuje związek między własnym postępowaniem a zachowaniem zdrowia oraz rozpoznaje sytuacje wymagające konsultacji lekarskiej; IV.1 Interpretuje informacje i wyjaśnia zależności przyczynowo-skutkowe między zjawiskami, formułuje wnioski; IV.2 Przedstawia opinie i argumenty związane z omawianymi zagadnieniami biologicznymi.	Korzysta z różnorodnych źródeł informacji. Przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób wywołanych przez wirusy (grypa, ospa, różyczka, świnka, odra, AIDS). Przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób wywołanych przez bakterie (gruźlica, borelioza, tężec, salmonelloza); Przedstawia drogi zakażenia i zasady profilaktyki chorób wywołanych przez protisty (toksoplazmoza, malaria)	Korzysta z różnorodnych źródeł informacji. Przedstawia drogi inwazji płazińców pasożytniczych i omawia sposoby profilaktyki chorób wywołanych przez wybrane pasożyty (tasiemiec uzbrojony i tasiemiec nieuzbrojony) Przedstawia drogi inwazji nicieni pasożytniczych (włosień, glista i owsik) i omawia sposoby profilaktyki chorób człowieka wywołanych przez te pasożyty.	Korzysta z różnorodnych źródeł informacji. Określa związek nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV ze zwiększonym ryzykiem występowania i rozwoju choroby nowotworowej który. Podaje przykłady schorzeń układu ruchu oraz zasady ich profilaktyki. Uzasadnia konieczność systematycznego spożywania owoców i warzyw. Uzasadnia konieczność stosowania diety zróżnicowanej i dostosowanej do potrzeb organizmu , oblicza indeks masy ciała oraz przedstawia i analizuje konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania. Podaje przykłady chorób układu pokarmowego oraz zasady ich profilaktyki. Podaje przykłady chorób krwi (anemia, białaczki), układu krążenia oraz zasady ich profilaktyki. Uzasadnia konieczność okresowego wykonywania badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia

wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.				tętniczego. Porównuje istotę działania szczepionek i surowicy; podaje wskazania do ich zastosowania oraz uzasadnia konieczność stosowania obowiązkowych szczepień. Określa, w jakiej sytuacji dochodzi do konfliktu serologicznego i przewiduje jego skutki. Podaje przykłady chorób układu oddechowego, układu moczowego oraz zasady ich profilaktyki Uzasadnia konieczność okresowego wykonywania badań kontrolnych moczu. Przedstawia zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową. Uzasadnia konieczność wykonywania badań kontrolnych jako sposobu wczesnego wykrywania raka piersi, raka szyjki macicy i raka prostaty. Uzasadnia, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniem lekarza (dawka, godziny przyjmowania leku i długość kuracji).
---	--	--	--	---

—

—

11. Fizyka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa VII
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>Wymagania przekrojowe. Uczeń: I.9) przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania obserwacji, pomiarów i doświadczeń</p>	<p>Uczeń przestrzega zasad bezpiecznego eksperymentowania, oraz przepisy bhp pracowni fizycznej. Szanuje cudzą własność intelektualną, materialną, dba o mienie szkoły. Uczeń potrafi pracować w zespole rówieśniczym.</p>

<p>SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA</p>	<p>Wymagania z podstawy programowej</p>	<p>Przewidywane efekty w świetle programu nauczania</p>
<p>UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE</p>		<p>Klasa VII</p>
<p>Zdobyl wiedzę i umiejętności, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. <p>Charakteryzuje go:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory. 	<p>Wymagania ogólne.</p> <p>I. Wykorzystanie pojęć i wielkości fizycznych do opisu zjawisk oraz wskazywanie ich przykładów w otaczającej rzeczywistości.</p> <p>II. Rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem praw i zależności fizycznych.</p> <p>III. Planowanie i przeprowadzanie obserwacji i doświadczeń oraz wnioskowanie na podstawie ich wyników.</p> <p>Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych</p>	<p>Uczeń interesuje się zjawiskami zachodzącymi w otaczającym świecie. Jego ciekawość poznawcza przejawia się w formułowaniu pytań i szukaniu odpowiedzi z wykorzystaniem metodologii badawczej. Uczeń chętnie poszerza swoją wiedzę, weryfikuje informacje, dużo czyta, ma pasję.</p>

<p>Dąży konsekwentnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 		
--	--	--

12. Chemia

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa VII
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>Uczeń przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy</p> <p>Uczeń bezpiecznie posługuje się prostym sprzętem laboratoryjnym i podstawowymi odczynnikami chemicznymi</p>	<p>rozpoznaje i nazywa sprzęt laboratoryjny, określa jego przeznaczenie; zna i stosuje zasady bhp w szkolnej pracowni chemicznej; rozpoznaje piktogramy substancji żrących, toksycznych, szkodliwych, wybuchowych, palnych wie, co to są karty charakterystyk substancji i do czego służą;</p>

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa VII
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<p>Uczeń respektuje podstawowe zasady ochrony środowiska</p> <p>Uczeń wskazuje na związek właściwości różnorodnych substancji z ich zastosowaniami i ich wpływem na środowisko naturalne</p>	<p>wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza;</p> <p>wyjaśnia skutki zanieczyszczeń powietrza dla przyrody i człowieka;</p> <p>podaje przyczyny i skutki smogu;</p> <p>wyjaśnia powstawanie efektu cieplarnianego i konsekwencje jego wzrostu na życie na Ziemi;</p> <p>wymienia przyczyny i skutki dziury ozonowej;</p> <p>podaje znaczenie warstwy ozonowej;</p> <p>wyjaśnia, jaki jest wpływ zanieczyszczeń gazowych na rozwój roślin;</p> <p>proponuje działania mające na celu ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami;</p>

13. Matematyka

SFERA ROZWOJU UCZNI OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Zdobyl wiedzę i umiejętności, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. <p>Charakteryzuje go:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, 	<p>Uczeń rozwija umiejętności rachunkowe na poziomie umożliwiającym rozwiązywanie problemów z innych przedmiotów</p> <p>Uczeń rozwija umiejętność wnioskowania i myślenia strategicznego</p>	<p>Wykonuje obliczenia pamięciowe i pisemne na liczbach naturalnych</p> <p>Rozwiązuje proste zadania tekstowe</p>	<p>Wykonuje obliczenia pamięciowe i pisemne na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych</p> <p>Szacuje wyniki, rozwiązuje nieskomplikowane zadania tekstowe</p>	<p>Wykonuje obliczenia pamięciowe i pisemne na liczbach wymiernych</p> <p>dodatnich i liczbach całkowitych</p> <p>Rozwiązuje złożone zadania tekstowe</p>	<p>Wykonuje obliczenia pamięciowe i pisemne na liczbach wymiernych</p> <p>Rozwiązuje złożone zadania tekstowe, dzieli rozwiązanie złożonego problemu na etaty</p>

- zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.					
--	--	--	--	--	--

14. Zajęcia komputerowe/informatyka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych.	Rozwijanie kompetencji społecznych, takich jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych oraz zarządzanie projektami Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa Respektowanie prywatności informacji i ochrony danych, praw własności intelektualnej, etykiety w komunikacji i norm	Uczeń: respektuje zasadę równości w dostępie do technologii i do informacji, w tym w dostępie do komputerów w społeczności szkolnej; Uczeń: posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;	Uczeń: uczestniczy w zespołowym rozwiązaniu problemu posługując się technologią taką jak: poczta elektroniczna, forum, wirtualne środowisko kształcenia, dedykowany portal edukacyjny; identyfikuje i docenia korzyści płynące ze współpracy nad wspólnym	Uczeń: uczestniczy w zespołowym rozwiązaniu problemu posługując się technologią taką jak: poczta elektroniczna, forum, wirtualne środowisko kształcenia, dedykowany portal edukacyjny; identyfikuje i docenia korzyści płynące ze współpracy nad wspólnym	Uczeń: bierze udział w różnych formach współpracy, jak: programowanie w parach lub w zespole, realizacja projektów, uczestnictwo w zorganizowanej grupie uczących się, projektuje, tworzy i prezentuje efekty wspólnej pracy; identyfikuje i docenia korzyści płynące ze

<p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	<p>współzycia społecznego, ocena zagrożeń związanych z technologią i ich uwzględnienie dla bezpieczeństwa swojego i innych</p>		<p>rozwiązywaniem problemów;</p> <ul style="list-style-type: none"> respektuje zasadę równości w dostępie do technologii i do informacji, w tym w dostępie do komputerów w społeczności szkolnej; posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; uznaje i respektuje prawo do prywatności danych i informacji oraz prawo do własności intelektualnej; wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich; stosuje profilaktykę antywirusową i potrafi zabezpieczyć przed zagrożeniem komputer wraz z zawartymi w nim informacjami. 	<p>rozwiązywaniem problemów;</p> <ul style="list-style-type: none"> respektuje zasadę równości w dostępie do technologii i do informacji, w tym w dostępie do komputerów w społeczności szkolnej; określa zawody i wymienia przykłady z życia codziennego, w których są wykorzystywane kompetencje informatyczne. wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich; 	<p>współpracy nad wspólnym rozwiązywaniem problemów;</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją; postępuje etycznie w pracy z informacjami; rozdziela typy licencji na oprogramowanie oraz na zasoby w sieci
---	--	--	---	---	---

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<p>Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Respektowanie prywatności informacji i ochrony danych, praw własności intelektualnej, etykiety w komunikacji i norm współżycia społecznego, ocena zagrożeń związanych z technologią i ich uwzględnienie dla bezpieczeństwa swojego i innych.</p>	<p>Uczeń: posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;</p>	<p>Uczeń: posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; uznaje i respektuje prawo do prywatności danych i informacji oraz prawo do własności intelektualnej; wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich; stosuje profilaktykę antywirusową i potrafi zabezpieczyć przed zagrożeniem komputer wraz z zawartymi w nim informacjami.</p>	<p>Uczeń: wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich;</p>	<p>Uczeń: opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją; postępuje etycznie w pracy z informacjami; rozdziela typy licencji na oprogramowanie oraz na zasoby w sieci</p>

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobył wiedzę i umiejętności, które: <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane 	Rozumienie, analizowanie i rozwiązywanie problemów na bazie logicznego i abstrakcyjnego myślenia, myślenia algorytmicznego i sposobów reprezentowania informacji. .Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera oraz innych urządzeń cyfrowych: układanie i programowanie algorytmów, organizowanie, wyszukiwanie i udostępnianie informacji, posługiwanie się aplikacjami komputerowymi. Posługiwanie się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi, w tym znajomość zasad działania urządzeń cyfrowych i sieci komputerowych oraz wykonywania obliczeń i programów.	Uczeń: wykorzystuje komputer lub inne urządzenie cyfrowe do gromadzenia, porządkowania i selekcjonowania własnych zasobów; przygotowuje i prezentuje rozwiązania problemów, posługując się podstawowymi aplikacjami (edytor tekstu oraz grafiki, arkusz kalkulacyjny, program do tworzenia prezentacji multimedialnej) w algorytmicznym rozwiązywaniu problemu wyróżnia podstawowe kroki: określenie problemu i celu do osiągnięcia, analiza sytuacji problemowej, opracowanie rozwiązania, sprawdzenie rozwiązania problemu dla przykładowych danych, zapisanie	Uczeń: opisuje funkcje podstawowych elementów komputera i urządzeń zewnętrznych oraz korzysta z urządzeń do nagrywania obrazów, dźwięków i filmów, w tym urządzeń mobilnych, wykorzystuje komputer lub inne urządzenie cyfrowe do gromadzenia, porządkowania i selekcjonowania własnych zasobów; w algorytmicznym rozwiązywaniu problemu wyróżnia podstawowe kroki: określenie problemu i celu do osiągnięcia, analiza sytuacji problemowej, opracowanie rozwiązania, sprawdzenie rozwiązania problemu dla przykładowych danych,	Uczeń: tworzy i porządkuje w postaci sekwencji informacje, takie jak: obrazki i teksty ilustrujące wybrane sytuacje, obiekty z uwzględnieniem ich cech charakterystycznych; formułuje i zapisuje w postaci algorytmów polecenia składające się na: rozwiązanie problemów z życia codziennego i z różnych przedmiotów, np. liczenie średniej, pisemne wykonanie działań arytmetycznych, przygotowuje i prezentuje rozwiązania problemów, posługując się podstawowymi aplikacjami (edytor tekstu [...]) na swoim komputerze lub w chmurze;	Uczeń: przygotowuje dokumenty i prezentacje, także w chmurze, na użytek rozwiązywanych problemów i własnych prac z różnych dziedzin (przedmiotów), dostosowuje format i wygląd opracowań do ich treści i przeznaczenia, wykazując się przy tym umiejętnościami: tworzenia kolaży, wykonuje zdjęcia i poddaje je obróbce zgodnie z przeznaczeniem, nagrywa krótkie filmy oraz poddaje je podstawowej obróbce cyfrowej); Rozwija umiejętności korzystania z różnych urządzeń do tworzenia elektronicznych wersji tekstów, obrazów, dźwięków, filmów i animacji.

wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.		rozwiązania w postaci schematu lub programu.			
---	--	--	--	--	--

15. Zajęcia techniczne/technika

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych.	1. Rozpoznawanie i opis działania elementów środowiska technicznego. 2. Planowanie i realizacja praktycznych działań technicznych (od pomysłu do wytworu). 3. Sprawne i bezpieczne posługiwanie się narzędziami i sprzętem technicznym. 4. Dostrzeganie wartości i zagrożeń techniki w aspekcie integralnego rozwoju człowieka i poszanowania jego godności.	I. Kultura pracy. Uczeń: 1) przestrzega regulaminu pracowni technicznej; 2) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy 5) współpracuje i podejmuje różne role, pracując w zespole; 7) wykonuje prace z należytą starannością i dbałością; II. Wychowanie komunikacyjne Uczeń: 1) bezpiecznie uczestniczy w ruchu drogowym 2) interpretuje znaki drogowe dotyczące pieszego i rowerzysty; 3) konserwuje i reguluje rower oraz przygotowuje go do jazdy z zachowaniem zasad bezpieczeństwa.	I. Kultura pracy. Uczeń: 1) przestrzega regulaminu pracowni technicznej; 2) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy 5) współpracuje i podejmuje różne role, pracując w zespole; 7) wykonuje prace z należytą starannością i dbałością; IV. Dokumentacja techniczna Uczeń: 1) rozróżnia rysunki techniczne (maszynowe, budowlane, elektryczne, krawieckie); 2) wykonuje proste rysunki w postaci szkiców; VI. Technologia wytwarzania Uczeń: 4) bezpiecznie posługuje się narzędziami, przyborami i urządzeniami; 5) opracowuje harmonogram działań przy różnych formach organizacyjnych pracy; 6) reguluje urządzenia techniczne;	IV. Dokumentacja techniczna Uczeń: 6) odczytuje i interpretuje informacje zamieszczone w instrukcjach obsługi urządzeń, na tabliczce znamionowej, opakowaniach żywności, metkach odzieżowych, elementach elektronicznych itp.; V. Mechatronika Uczeń 2) odpowiedzialnie i bezpiecznie posługuje się sprzętem mechanicznym, elektrycznym i elektronicznym znajdującym się w domu,

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	<p>4. Dostrzeganie wartości i zagrożeń techniki w aspekcie integralnego rozwoju człowieka i poszanowania jego godności.</p> <p>5. Przyjmowanie postawy proekologicznej.</p>	<p>II. Wychowanie komunikacyjne.</p> <p>Uczeń:</p> <p>1) bezpiecznie uczestniczy w ruchu drogowym jako pieszy, pasażer i rowerzysta;</p>	<p>I. Kultura pracy.</p> <p>4) dba o powierzone narzędzia i przybory; 6) posługuje się nazewnictwem technicznym;</p> <p>8) jest świadomym i odpowiedzialnym użytkownikiem wytworów techniki;</p> <p>III. Inżynieria materiałowa</p> <p>Uczeń:</p> <p>4) stosuje odpowiednie metody konserwacji materiałów konstrukcyjnych;</p> <p>5) dokonuje wyboru materiału w zależności od charakteru pracy;</p> <p>6) dobiera zamienniki materiałowe, uwzględniając ich właściwości.</p>	<p>I. Kultura pracy.</p> <p>Uczeń:</p> <p>8) jest świadomym i odpowiedzialnym użytkownikiem wytworów techniki;</p> <p>9) śledzi postęp techniczny oraz dostrzega i poznaje zmiany zachodzące w technice wokół niego;</p> <p>10) ocenia swoje predyspozycje techniczne w kontekście wyboru przyszłego kierunku kształcenia.</p> <p>III. Inżynieria materiałowa</p> <p>Uczeń:</p> <p>6) dobiera zamienniki materiałowe, uwzględniając ich właściwości;</p> <p>7) racjonalnie gospodaruje różnorodnymi materiałami;</p> <p>8) rozróżnia i stosuje zasady segregowania i przetwarzania odpadów z różnych materiałów oraz elementów elektrycznych.</p>

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania		
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI
Zdobył wiedzę i umiejętności, które: <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane 	6. Rozwijanie kreatywności technicznej. <ul style="list-style-type: none"> - Poznawanie siebie oraz swoich predyspozycji do wykonywania zadań technicznych. - Rozwijanie zainteresowań technicznych. - Przyjmowanie postawy twórczej, racjonalizatorskiej. 	I. Kultura pracy. Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 7) wykonuje prace z należytą starannością i dbałością; 8) jest świadomym i odpowiedzialnym użytkownikiem wytworów techniki; II. Wychowanie komunikacyjne. Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 1) bezpiecznie uczestniczy w ruchu drogowym jako pieszy, pasażer i rowerzysta; 	I. Kultura pracy. Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 9) śledzi postęp techniczny oraz dostrzega i poznaje zmiany zachodzące w technice wokół niego; 10) ocenia swoje predyspozycje techniczne w kontekście wyboru przyszłego kierunku kształcenia. III. Inżynieria materiałowa Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 4) stosuje odpowiednie metody konserwacji materiałów konstrukcyjnych; 5) dokonuje wyboru materiału w zależności od charakteru pracy; 6) dobiera zamienniki materiałowe, uwzględniając ich właściwości. 	I. Kultura pracy. Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 9) śledzi postęp techniczny oraz dostrzega i poznaje zmiany zachodzące w technice wokół niego; 10) ocenia swoje predyspozycje techniczne w kontekście wyboru przyszłego kierunku kształcenia. III. Inżynieria materiałowa Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 4) stosuje odpowiednie metody konserwacji materiałów konstrukcyjnych; 5) dokonuje wyboru materiału w zależności od charakteru pracy; 6) dobiera zamienniki materiałowe, uwzględniając ich właściwości. IV. Dokumentacja techniczna Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 5) analizuje rysunki zawarte w instrukcjach obsługi i katalogach; 7) projektuje i konstruuje modele urządzeń technicznych. VI. Technologia wytwarzania Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> 5) opracowuje harmonogram działań przy różnych formach organizacyjnych pracy;

wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.				8) dokonuje montażu poszczególnych części w całość; 9) stosuje różne rodzaje połączeń (rozłączne i nierozłączne, pośrednie i bezpośrednie, spoczynkowe i ruchowe).
---	--	--	--	---

16. Wychowanie fizyczne

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Respektuje zasady i normy: - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. Właściwie komunikuje się: - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. Szanuje innych i siebie: - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny,	Bezpieczeństwo w aktywności fizycznej Kompetencje społeczne	Będzie znał i stosował regulaminy Sali, boiska, Będzie respektował zasady bezpiecznego zachowania się podczas zajęć respektuje przepisy gry, podporządkowuje się decyzjom sędziego, właściwie zachowuje się w sytuacjach zwycięstwa i porażki, stosuje zasady „czystej gry”, zna zasady kulturalnego kibicowania Potrafi pełnić rolę organizatora, sędziego, kibica w ramach	Będzie znał i stosował regulaminy Sali, boiska -Będzie respektował zasady bezpiecznego zachowania się podczas zajęć respektuje przepisy gry, podporządkowuje się decyzjom sędziego, właściwie zachowuje się w sytuacjach zwycięstwa i porażki, stosuje zasady „czystej gry”, zna zasady kulturalnego kibicowania Potrafi pełnić rolę organizatora, sędziego, kibica w ramach szkolnych, klasowych	Będzie znał i stosował regulaminy Sali, boiska -Będzie respektował zasady bezpiecznego zachowania się podczas zajęć, omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia respektuje przepisy gry, podporządkowuje się decyzjom sędziego, właściwie zachowuje się w sytuacjach zwycięstwa i porażki, stosuje zasady „czystej gry”, zna zasady kulturalnego kibicowania Potrafi pełnić rolę	Będzie znał i stosował regulaminy Sali, boiska -Będzie respektował zasady bezpiecznego zachowania się podczas zajęć Potrafi zachować się w sytuacji wypadków i urazów, omawia sposoby zapobiegania im respektuje przepisy gry, podporządkowuje się decyzjom sędziego, właściwie zachowuje się w sytuacjach zwycięstwa i porażki, stosuje zasady „czystej gry”, zna zasady kulturalnego

<ul style="list-style-type: none"> - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 		szkolnych, klasowych rozgrywek sportowych, współpracuje w grupie, szanuje poglądy i wysiłki innych, wykazuje asertywność i empatię - wyjaśnia pojęcie zdrowia - motywuje innych do udziału w aktywności fizycznej z uwzględnieniem osób o niższej sprawności fizycznej, omawia znaczenie dobrych relacji z innymi, wykazuje umiejętność adekwatnej samooceny swoich możliwości	rozgrywek sportowych, współpracuje w grupie, szanuje poglądy i wysiłki innych, wykazuje asertywność i empatię - wie co to kultura kibicowania Potrafi wyjaśnić znaczenie słowa zdrowie, - motywuje innych do udziału w aktywności fizycznej z uwzględnieniem osób o niższej sprawności fizycznej, omawia znaczenie dobrych relacji z innymi, wykazuje umiejętność adekwatnej samooceny swoich możliwości	organizatora, sędziego, kibica w ramach szkolnych, klasowych rozgrywek sportowych, współpracuje w grupie, szanuje poglądy i wysiłki innych, wykazuje asertywność i empatię - wie co to kultura kibicowania - wyjaśnia pojęcie zdrowia - motywuje innych do udziału w aktywności fizycznej z uwzględnieniem osób o niższej sprawności fizycznej, omawia znaczenie dobrych relacji z innymi, wykazuje umiejętność adekwatnej samooceny swoich możliwości	kibicowania Potrafi pełnić rolę organizatora, sędziego, kibica w ramach szkolnych, klasowych rozgrywek sportowych, współpracuje w grupie, szanuje poglądy i wysiłki innych, wykazuje asertywność i empatię - wie co to kultura kibicowania Omawia konsekwencje stosowania używek w odniesieniu do podejmowania aktywności fizycznej - motywuje innych do udziału w aktywności fizycznej z uwzględnieniem osób o niższej sprawności fizycznej, omawia znaczenie dobrych relacji z innymi, wykazuje umiejętność adekwatnej samooceny swoich możliwości
--	--	--	---	---	--

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Panuje nad swoimi emocjami: - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje	Edukacja zdrowotna Kompetencje społeczne	Dostosowuje swoje zachowanie do poleceń nauczyciela, nie stwarza swoim	Bierze aktywny udział w zabawach uspokajających, respektuje i stosuje	Bierze aktywny udział w zabawach uspokajających, respektuje i stosuje	Omawia sposoby redukcji nadmiernego stresu i sposoby radzenia sobie

<p>się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie,</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczerzy wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 		<p>zachowaniem sytuacji stanowiących realne zagrożenie zdrowia dla innych uczestników zajęć.</p> <p>Buduje poczucie własnej wartości, wie co to szacunek dla rywala w grze z szacunkiem odnosi się do kolegów i pracowników szkoły</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia co to flaga, znicz olimpijski, rozróżnia pojęcia olimpiada i igrzyska olimpijskie 	<p>zasady fair play, potrafi przyznać się do błędu(np. przekroczenia przepisów)</p> <p>Zachęca innych do aktywności i ruchowej, zna zasady dobrych relacji z ludźmi</p> <p>Wie, kiedy zostały zapoczątkowane igrzyska olimpijskie, zna symbole olimpijskie</p>	<p>zasady fair play ,unika sytuacji konfliktowych na boisku, kulturalnie zachowuje się w sytuacji problemowej</p> <p>Zachęca innych do aktywności i ruchowej, zna zasady dobrych relacji z ludźmi, ma właściwe relacje z rówieśnikami</p> <p>Wie, czym są igrzyska olimpijskie, zna symbole olimpijskie</p>	<p>z nim, umie wymienić czynniki pozytywnie i negatywnie wpływające na zdrowie i samopoczucie, szanuje wysiłki innych</p> <p>Potrafi motywować innych do aktywności fizycznej, zna zasady dobrych relacji z ludźmi, ma właściwe relacje z rówieśnikami</p> <p>Wyjaśnia ideę olimpijską, paraolimpijską i olimpiad specjalnych</p>
---	--	---	--	---	---

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania			
		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII
Zdobyl wiedzę i umiejętności, które: - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. Charakteryzuje go: - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane wybory.	Rozwój fizyczny i sprawność fizyczna Aktywność fizyczna Bezpieczeństwo w aktywności fizycznej Edukacja zdrowotna Kompetencje społeczne	Rozpoznaje zdolności kondycyjne, koordynacyjne, wie co to tętno spoczynkowe, mierzy wysokość i masę ciała, zna test MTSF Wykazuje systematyczny postęp w usprawnianiu, podnoszeniu swoich umiejętności i wiedzy z wychowania fizycznego, Uczestniczy w zabawach , minigrach Zna zasady bezpieczeństwa i je respektuje, potrafi posługiwać się przyborami sportowymi, zna elementy samoochrony przy upadku, wybiera bezpieczne miejsce do zabawy przestrzega zasad higieny osobistej, potrafi przyjmować prawidłową postawę ciała, zna zasady zdrowego żywienia Zna swoje mocne	Rozpoznaje zdolności kondycyjne, koordynacyjne, wie co to tętno spoczynkowe, mierzy wysokość i masę ciała, zna test MTSF Wykazuje systematyczny postęp w usprawnianiu, podnoszeniu swoich umiejętności i wiedzy z wychowania fizycznego, zdrowotnego, Uczestniczy w zabawach , minigrach Zna zasady bezpieczeństwa i je respektuje, potrafi wymienić rekomendacje aktywności fizycznej dla swojego wieku, zna ćwiczenia rozwijające zdolności koordynacyjne, omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia życia, zna zasady bezpiecznego zachowania się w	Rozpoznaje zdolności kondycyjne, koordynacyjne, wie co to tętno spoczynkowe, mierzy wysokość i masę ciała, zna test MTSF Wykazuje systematyczny postęp w usprawnianiu, podnoszeniu swoich umiejętności i wiedzy z wychowania fizycznego, zdrowotnego, Uczestniczy w zabawach , minigrach Zna zasady bezpieczeństwa i je respektuje, potrafi wymienić rekomendacje aktywności fizycznej dla swojego wieku, zna ćwiczenia rozwijające zdolności koordynacyjne, omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia życia, zna zasady bezpiecznego zachowania się w	Wymienia testy i narzędzia do pomiaru sprawności fizycznej, zna zastosowanie siatek centylowych, zna zmiany zachodzące w budowie ciała i sprawności w okresie dojrzewania Zna korzyści wynikające z systematycznego usprawniania się, charakteryzuje nowoczesne formy aktywności oraz urządzenia techniczne i aplikacje do oceny dziennej aktywności omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia życia, stosuje zasady asekuracji, potrafi zachować się s sytuacji wypadków i urazów Zna pozytywne i negatywne czynniki zdrowia, zna metody redukcji stresu, omawia zdrowotne konsekwencje stosowania używek,

<p>Dąży konsekwentnie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń. 		<p>strony, pracuje nad słabymi, potrafi planować działania w zakresie własnego rozwoju, jest kreatywny w rozwiązywaniu problemów, potrafi ocenić stan swoich możliwości</p>	<p>górach nad wodą, zna ćwiczenia korygujące postawę, wykonuje ćwiczenia oddechowe o charakterze relaksacyjnym, podejmuje aktywność fizyczną w różnych warunkach atmosferycznych zna zasady hartowania organizmu, przestrzega zasad higieny osobistej, potrafi przyjmować prawidłową postawę ciała, zna zasady zdrowego żywienia, Zna swoje mocne strony, pracuje nad słabymi, potrafi planować działania w zakresie własnego rozwoju, jest kreatywny w rozwiązywaniu problemów, potrafi ocenić stan swoich możliwości</p>	<p>górach nad wodą, zna ćwiczenia korygujące postawę, wykonuje ćwiczenia oddechowe o charakterze relaksacyjnym, podejmuje aktywność fizyczną w różnych warunkach atmosferycznych zna zasady hartowania organizmu, przestrzega zasad higieny osobistej, potrafi przyjmować prawidłową postawę ciała, zna zasady zdrowego żywienia, Zna swoje mocne strony, pracuje nad słabymi, potrafi planować działania w zakresie własnego rozwoju, jest kreatywny w rozwiązywaniu problemów, potrafi ocenić stan swoich możliwości</p>	<p>wymienia przyczyny i skutki otyłości, dba o higienę ciała, potrafi dobrać ćwiczenia relaksacyjne Zna swoje mocne strony, pracuje nad słabymi, potrafi planować działania w zakresie własnego rozwoju, jest kreatywny w rozwiązywaniu problemów, potrafi ocenić stan swoich możliwości</p>
--	--	---	--	--	--

17. Doradztwo zawodowe

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY SPOŁECZNIE		Klasa VII
<p>Respektuje zasady i normy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie je, - stosuje w codziennym zachowaniu, dając przykład innym swoją postawą, - właściwie reaguje i zachowuje się wobec łamania zasad. <p>Właściwie komunikuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umie zaprezentować swój punkt widzenia jak również szanuje poglądy innych, - cechuje go kultura słowa, - potrafi współdziałać w grupie, - cieszy się z sukcesów swoich i innych. <p>Szanuje innych i siebie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest tolerancyjny, świadomy występowania różnic między ludźmi - otwarty na budujące przyjaźnie, miły, taktowny, odpowiedzialny, - stara się rozumieć uczucia i emocje innych, cechuje go wrażliwość i gotowość pomocy, - prezentuje obiektywną samoocenę, - przez szacunek wobec siebie unika uzależnień i innych czynników negatywnych. 	Przygotowanie uczniów do wyboru kierunku kształcenia i zawodu	Rozpoznaje swoje zainteresowania, zdolności, kompetencje i predyspozycje, mówi o swoich mocnych i słabych stronach.

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA	Wymagania z podstawy programowej	Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY EMOCJONALNIE I DUCHOWO		Klasa VII
<p>Panuje nad swoimi emocjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwie komunikuje swoje emocje, - rozwiązuje problemy i zachowuje się w sytuacjach konfliktowych z szacunkiem wobec innych i siebie, - zna oraz stosuje techniki i strategie rozładowywania negatywnych emocji, - szczery wobec swoich uczuć, potrafi przeprosić za złe zachowanie. <p>Kształtuje swoją hierarchę wartości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kieruje się ideałami dobra, prawdy i piękna, - zaczyna ustosunkowywać się do wartości takich jak: Bóg, honor, Ojczyzna, rodzina, zdrowie, nauka, praca, - przejawia troskę o swoją i cudzą własność, a także o mienie szkoły. <p>Jest wrażliwy na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piękno przyrody i konieczność jej ochrony, - otaczające go piękno świata i dzieła sztuki, - krzywdę innych, jest gotowy do pomocy, - uczestnicząc w kulturze, kulturalnie wyraża swoje opinie, - tworzy i docenia wartości artystyczne tekstów kultury oraz wytwory sztuki użytkowej. 	Przygotowanie uczniów do wyboru kierunku kształcenia i zawodu	Uzasadniania znaczenia pracy w życiu człowieka, odczytuje „pracę” jako wartość w życiu człowieka

SFERA ROZWOJU UCZNIA OPIS SYLWETKI ABSOLWENTA		Przewidywane efekty w świetle programu nauczania
UCZEŃ JEST DOJRZAŁY INTELEKTUALNIE I FIZYCZNIE	Wymagania z podstawy programowej	Klasa VII
<p>Zdobyl wiedzę i umiejętności, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umożliwią mu naukę na wyższym poziomie kształcenia, - pomogą mu samodzielnie zdobywać wiedzę, - zachęcą do dalszego świadomego rozwoju, - pozwolą przezwycięzać niepowodzenia, - będą motywacją do dbałości o zdrowie ze świadomością różnych czynników mających na nie wpływ, - umożliwią świadomość własnego ciała, kompensację ograniczeń fizycznych ciekawością poznawczą oraz rozwijaniem pasji i zainteresowań, - pozwolą organizować wypoczynek i rekreację. <p>Charakteryzuje go:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumienność, pilność, systematyczność w nauce i wykonywaniu innych obowiązków, - samodzielność i wytrwałość w przezwyciężaniu trudności w nauce i w życiu, - bycie ambitnym i odpowiedzialnym za swój rozwój, - bycie wolnym od uzależnień, - zdolność do samooceny i poprawy, - odpowiedzialność za dokonywane 	<p>Przygotowanie uczniów do wyboru kierunku kształcenia i zawodu</p>	<p>Analizuje znaczenie uczenia się przez całe życie, Dostrzega konieczność ciągłego doskonalenia się, zdobywania nowych umiejętności w kontekście własnej przyszłości zawodowej.</p>

wybory. Dąży konsekwentnie do: - realizacji wytyczonych planów i zamierzeń, - ciągłego rozwoju i zdobywania wiedzy, doskonalenia umiejętności i zdobywania nowych kompetencji i/oraz poszukiwania nowych wyzwań, - spełniania swoich marzeń.		
---	--	--

Załącznik nr 5. Opis zjawiska rezyliencji

Od dawna zaczęto zastanawiać się, dlaczego niektórym ludziom udaje się poradzić sobie z trudną sytuacją życiową, podczas gdy inni w tych samych okolicznościach poddają się i tracą nadzieję. Jak to się dzieje, że ludzie wychowujący się w tym samym środowisku, chodzący do tej samej szkoły, mający podobną sytuację rodzinną mogą wykazywać nieprzystosowanie, bądź być dobrze przystosowanymi do życia. Czym to jest bardziej zdeterminowane, ich warunkami mieszkaniowymi, historią życia, a może uwarunkowaniami osobowościowymi?

Pojęcie rezyliencji tłumaczy się jako elastyczność, prężność, odporność, sprężystość, zdolność regeneracji sił (Ostaszewski, Rustecka-Krawczyk, Wójcik, 2011). W naukach społecznych określa się rezyliencją ogólną zdolność skutecznego radzenia sobie z obciążającymi sytuacjami rodzinnymi. Inaczej mówiąc, chodzi tu o zdolność, aby nie dać się pokonać trudnym sytuacjom życiowym, ani nie dać się przez te zdarzenia zniszczyć. W literaturze fachowej używa się zamiennie takich pojęć jak: odporność na stres, psychiczna wytrzymałość, psychiczna elastyczność (Bohn, 2005).

Pojęcie rezyliencja zakłada w swoim znaczeniu dwa zasadnicze warunki:

- po pierwsze istnienie znacznego zagrożenia dla dziecięcego rozwoju (ryzyka);
- po drugie skuteczne przezwyciężenie tych obciążających warunków życiowych (pozytywna adaptacja). (Borucka, Ostaszewski, 2008).

Wustmann w swoim referacie wymienia trzy formy występowania rezyliencji. Pierwszą formą jest pozytywny, zdrowy rozwój pomimo wysokiego stopnia ryzyka, np. u dzieci żyjących w chronicznej biedzie, wśród rodzicielskiej psychopatologii, albo mających bardzo młodych rodziców (liczne problemy środowiskowe).

Drugą formą jest stała kompetencja młodych ludzi ujawniająca się podczas ekstremalnych warunków stresowych, takich jak rozstanie się rodziców i rozwód, lub ponowny ślub jednego z rodziców (krytyczne zdarzenia życiowe).

Ostatnią formą występowania rezyliencji jest względnie szybkie pozbieranie się po traumatycznych zdarzeniach, takich jak śmierć jednego z rodziców, doświadczenia przemocy, kataklizmy, przeżycia wojenne lub związane z terroryzmem (Wustmann, 2005).

Rezyliencja odnosi się nie tylko do nieobecności zaburzeń psychicznych, ale uwzględnia również uzyskanie odpowiednich do wieku zdolności. Chodzi tutaj o skuteczne opanowanie, pomimo przebywania w grupie zwiększonego ryzyka, charakterystycznych dla wieku zadań rozwojowych, takich jak na przykład rozwój autonomii lub stworzenie więzi z osobami

bliskimi. Jest to bardzo istotne, ponieważ opanowanie tych zadań rozwojowych tworzy zasadniczą podstawę do opanowania późniejszych.

Według obecnego stanu wiedzy o rezyliencji, obejmuje ona bardzo złożone współdziałanie zarówno cech charakterystycznych dla dziecka, jak również otoczenia, w którym ono żyje. Załączek powstania rezyliencji tkwi szczególnie w „czynnikiach ochronnych” znajdujących się w dziecku i poza nim.

Wśród czynników ryzyka w rezyliencji wskazuje się na wcześniactwo, biedę, psychiczne choroby rodziców, rozwód, znęcanie się nad dziećmi, działania wojenne, przejęcie opieki nad dziećmi przez instytucje.

Wśród czynników chroniących, jeśli chodzi o uczenie się i przetwarzanie informacji, wyróżnia się wysokie IQ, zdolności uczenia się, koncentrację uwagi, zdolności werbalne. Wśród czynników wspierających ze strony rodziny wyróżnia się bezpieczną więź z matką lub opiekunem w pierwszym okresie życia. Istotne jest tutaj także posiadanie planów i celów życiowych, wysoka potrzeba osiągnięć oraz aspiracje w dziedzinie edukacji. Czynnikiem chroniącym tkwiącym bezpośrednio w dziecku jest radzenie sobie z negatywnymi emocjami.

Jak stwierdziła Werner, rezylienne dzieci dysponują czynnikami ochronnymi, które łagodzą negatywne skutki niesprzyjających okoliczności. Te czynniki tkwią w rodzinie młodych ludzi, ich otoczeniu społecznym, jak również i w nich samych (Nuber, 2005).

Indywidualne zasoby dzieci

Rezylienne dzieci posiadają przekonanie o własnej skuteczności, to znaczy przekonanie, że mogą rzeczywiście coś osiągnąć własnymi siłami. Kto nie oczekuje, że swoim działaniem coś osiągnie, w ogóle nie będzie nawet próbował czegoś zmieniać, ani ryzykować, tylko będzie unikał sytuacji, a samego siebie będzie oceniał negatywnie. Natomiast ten, kto posiada pozytywne oczekiwania odnośnie własnej skuteczności, będzie je przekładał na nowe sytuacje i będzie spodziewał się określonego poziomu trudności.

W większości badań okazało się więc, że rezylienne dzieci z powodzeniem dokonują wielu działań, aktywnie walczą z sytuacjami problemowymi, efektywnie wykorzystują swoje własne zasoby i talenty, a także wierzą we własne możliwości sprawowania kontroli. Te zdolności i umiejętności przyczyniają się do tego, że zdarzenia stresowe i sytuacje problematyczne postrzegane są przez młodych ludzi mniej jako obciążenia, ale stanowią dla nich bardziej wyzwanie.

Czynniki ochronne w strukturze rodziny

Większość rezyliентnych dzieci miała mimo niesprzyjających warunków życiowych możliwość stworzenia bliskiego, pozytywnego emocjonalnie i stabilnego związku z przynajmniej jedną bliską osobą, która dawała im niezmienną i kompletną opiekę jak również inspirację. Ta bliska osoba reagowała adekwatnie i z wyczuciem na potrzeby i sygnały dzieci, dzięki czemu dziecko mogło rozwinąć bezpieczny wzór przywiązania. W ścisłym związku z przywiązaniem do osoby bliskiej znajdują się również cechy klimatu wychowania i stylu wychowawczego. Mamy tutaj wzór związku, który możemy określić jako ochronny, charakteryzujący się zapewnieniem poczucia bezpieczeństwa w wychowaniu poprzez szacunek do wartości, respekt i akceptację dziecka.

Ponadto okazało się, że istotnymi czynnikami ochronnymi są wspierające relacje pomiędzy rodzeństwem, więź rodzinna, wiara religijna w rodzinie, jak również odpowiednia komunikacja i włączenie rodziny do sieci społecznej.

Czynniki ochronne w otoczeniu społecznym (poza rodziną)

Wiele rezyliентnych dzieci dysponowało także znacznymi źródłami emocjonalnego i społecznego wsparcia poza ich rodziną. Można wymienić wielu nauczycieli, którzy im okazali zainteresowanie, wstawiali się za nimi, stawiali im wyzwania i dodawali odwagi. Te wspierające osoby spoza rodziny przyczyniały się nie tylko do bezpośredniego zmniejszenia problemu, ale równocześnie służyły także jako wzór aktywnej i konstruktywnej postawy przezwyciężającej trudności, jak również prospołecznego sposobu działania.

Kolejny czynnik ochronny tkwi w pozytywnych kontaktach z rówieśnikami i przyjacielskimi relacjami, w pozytywnych doświadczeniach związanych z systemem szkolnictwa (np. jasne zasady i struktury, atmosfera szacunku, gdzie indywidualnie i wrażliwie reaguje się na potrzeby dzieci, wspieranie ważniejszych kompetencji podstawowych), jak również w zasobach w miejscu zamieszkania (takich jak szybki dostęp do profesjonalnych propozycji pomocy, środki wspomagające albo oferty z gminy).

Rezyliencji można się nauczyć i to powinno nastąpić możliwie jak najwcześniej. Dlatego Amerykańskie Zrzeszenie Psychologów (APA) wysyła specjalnie wyszkolonych psychologów do szkół podstawowych, aby wpajać dzieciom, jak najlepiej uporać się z nieuchronnymi przeciwnościami życiowymi. Trenują u nich rezyliентne zachowania. Ten program ma na celu pomoc dzieciom w obchodzeniu się z codziennymi sytuacjami stresowymi takimi jak: szykany, złe oceny, albo rozczarowania, ale także zajmuje się poważnymi problemami, takimi jak: zaniedbania, rozwody rodziców albo doświadczenia przemocy (za: Nuber, 2005).

Dzieciom przybliżana jest istota rezyliencji: „znajdź sobie przyjaciela i sam bądź dla kogoś przyjacielem. Poczuj się odpowiedzialnym za własne zachowanie. Uwierz w siebie” (ibid.). Jeżeli w dzieciństwie i młodości nie udało się zdobyć doświadczeń wspierających rezyliencję, nie trzeba czuć się bezradnie zdanym na swoje przeznaczenie. Rezyliencji można się nauczyć w każdym wieku.

Załącznik nr 6. Klasyfikacja i opis strategii wychowawczych i profilaktycznych

W procesie wychowania ku wartościom istotny jest sposób jego realizacji: nigdy przez indoktrynację, narzucanie, automatyczne wdrażanie, lecz przez podmiotowe kreowanie poznawania, przeżywania, urzeczywistniania wartości. Ważną funkcję w podmiotowym sposobie wychowania pełnią **strategie wychowawcze**. Wybrane spośród nich do realizacji programu to:

- **Strategia dysonansu** polega na stworzeniu sytuacji służącej temu, by uczeń uświadomił sobie istnienie w jego własnym systemie wartości wewnętrznej niezgodności, z której dotąd nie zdawał sobie sprawy. Należy umożliwić wychowankowi konfrontację ze sposobem myślenia i wartościowania (jednostki lub grupy osób) pozostającym w sprzeczności z jego własnym. Następstwem tego procesu może być zmiana postawy wychowanka spowodowana dążeniem do redukcji rozdzwielu w systemie wartości.
- U podstaw **strategii świadectwa** znajduje się identyfikacja z wartościami osoby znaczącej, która jest ich nośnikiem. Dzięki tej strategii wychowawca jako osoba znacząca pomaga wychowankowi w rozwoju aksjologicznym przez ukazywanie życia zgodnego z deklarowanymi wartościami.
- **Strategia stymulacji** sprowadza się do zindywidualizowania i ukonkretnienia wartości, na które wychowanek jest już wrażliwy. Zadaniem wychowawcy jest wspomaganie wychowanka w urzeczywistnianiu własnej, lecz właściwej, hierarchii wartości przez ukazywanie kierunków postępowania, towarzyszeniu mu w tym „aksjologicznym trudzie”, animowanie do podejmowania wzmożonego wysiłku.

Skuteczne i sprawdzone **strategie profilaktyczne** są jednym z trzech podstawowych elementów, na których powinna opierać się współczesna profilaktyka uzależnień. Strategie profilaktyczne, czyli sposoby postępowania mające istotny wpływ na osiągnięcie założonych w programach celów, wywodzą się z modeli teoretycznych wyjaśniających, dlaczego ludzie sięgają po uzależnienia lub podejmują inne ryzykowne zachowania. Kluczowe z punktu widzenia profilaktyki strategie to:

- **Strategia edukacji normatywnej** – polega na wzmacnianiu i kształtowaniu norm przeciwko uzależnieniom. W ramach tej strategii możemy m.in. zmieniać niepożądane normy na pożądane. Strategia ta wywodzi się z Teorii Uzasadnionego Działania (I. Ajzen, M. Fishbein 1980).

- **Strategia edukacji rówieśniczej** – polega na włączeniu w działania profilaktyczne liderów młodzieżowych, czyli odpowiednio przygotowanych rówieśników, którzy prowadzą zajęcia, modelują pożądane postawy, prowadzą dyskusje. Podstawę teoretyczną tej strategii stanowi Teoria Społecznego Uczenia się (A. Bandura 1986).
- **Strategia przekazu informacji** – polega na przekazaniu rzetelnych informacji na temat, m.in.: rozpowszechnienia problemu uzależnień, zagrożeń z nimi związanych, skutków uzależnień, miejsc, w których można uzyskać pomoc. Strategia ta, podobnie jak strategia edukacji rówieśniczej, wywodzi się z Teorii Społecznego Uczenia się (A. Bandura 1986).
- **Strategia kształtowania umiejętności życiowych** – to uczenie bądź wzmacnianie umiejętności życiowych, m.in. takich jak: nawiązywanie relacji z innymi, rozwiązywanie problemów, określanie celów, asertywność, komunikacja, budowanie pozytywnego obrazu siebie. Podstawa teoretyczna w przypadku tej strategii to Teoria Zachowań Problemowych (R. Jessor 1987).
- **Strategia alternatyw** – polega na zaangażowaniu młodzieży w atrakcyjne, bezpieczne aktywności będące np. formą spędzania czasu wolnego – zajęcia teatralne, plastyczne, sportowe. Aktywności te powinny być dopasowane do potrzeb, możliwości i zainteresowań odbiorców i sprzyjać ich rozwojowi osobistemu i społecznemu. Podstawa teoretyczna to Teoria Zachowań Problemowych (R. Jessor 1987).
- **Strategia rozwijania umiejętności wychowawczych** – polega na uczeniu i wzmacnianiu umiejętności wychowawczych w grupie rodziców i opiekunów, a w konsekwencji wzmacnianiu więzi rodzinnych. Podstawą teoretyczną jest Teoria Przywiązania (J. Bowlby 1973).
- **Strategia rozwoju zasobów środowiskowych** – polega na wprowadzeniu zmian w środowisku: zasad, norm, przepisów prawnych sprzeciwiających się używaniu narkotyków, budowaniu sieci współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na polu profilaktyki w danej społeczności, ustaleniu wspólnych standardów mających na celu stworzenie środowiska sprzyjającego prawidłowemu, wolnemu od uzależnień rozwojowi dzieci i młodzieży. Podstawę teoretyczną dla tej strategii stanowi Teoria Odporności (M. Rutter 1979, N. Garnezy 1985).

Skuteczność wymienionych strategii została potwierdzona wynikami badań ewaluacyjnych programów, w których były one wykorzystane. Bardzo często w jednym programie profilaktycznym wykorzystywanych jest kilka strategii. O wyborze danej strategii decyduje

autor programu, biorąc pod uwagę specyfikę programu, grupę odbiorców, warunki środowiskowe.

Załącznik nr 7. Opis metody PBP

Metoda zwana „*Porozumieniem Bez Przemocy*” (Nonviolent Communication) rozwinięta w 1963 r. i udoskonalana przez doktora psychologii z USA Marshalla B. Rosenberga jest to szczególna postawa wobec porozumiewania się (mówienia i słuchania), która „jak mówi autor, „*pozwala ludziom dawać z serca*”. Umożliwia ona każdemu człowiekowi rozwiązanie konfliktu z sobą samym i z innymi ludźmi poprzez taki sposób komunikowania się, który pozwala zachować człowieczeństwo nawet w niesprzyjających okolicznościach. Jak podkreśla jej twórca, możliwe jest zastosowanie tej metody bez wypowiedania choćby jednego słowa. Chcąc przedstawić podstawowe idee, wartości i zasady porozumienia bez przemocy trzeba podkreślić, że porozumienie bez przemocy zakłada skupianie uwagi na spostrzeżeniach, uczuciach, potrzebach i prośbach stron zaangażowanych w dialog. Daje to możliwość całkowitego wyeliminowania bądź przynajmniej ograniczenia wystąpienia przemocy (psychicznej albo fizycznej). Takie skoncentrowanie uwagi na uczuciach i potrzebach jest jedną z form empatii, którą tłumi nasza kultura. W trakcie dorastania uczymy się języka blokującego kontakt z uczuciami i potrzebami. Wyraża się to w słowach takich jak: „musisz”, „powinieneś”, „nie wolno”, „nie możesz”... itp. Metoda PBP przywraca ludziom umiejętność nawiązywania empatycznego kontaktu z otoczeniem i podkreśla, że potrzeby są istotą naszego człowieczeństwa.

PBP odwołuje się do:

1. *Istoty wzajemnych kontaktów międzyludzkich* i polega na tym, aby wszyscy uczestnicy kontaktu czuli się bezpiecznie. Powinni dostosować swój język tak, aby nie można w nim było wyczuć cienia przemocy.
2. *Umiejętności komunikacyjnych* – gdyż gesty i słowa odgrywają ogromną rolę w komunikacji i istotny jest ich właściwy dobór. Należy umiejętnie nazywać własne myśli i stany, w jakich aktualnie jesteśmy. W komunikacji niezbędna jest empatia, intencja utrzymania pokoju w rozmowie i szczerze wyrażanie siebie.
3. *Zdrowego stylu życia i samorealizacja*, bo PBP pomaga nam prowadzić właśnie taki styl życia. Nie obwiniając siebie, rozwiązujemy konflikty wewnętrzne, które często bywają przyczyną depresji. Przejmujemy odpowiedzialność za własne życie, staramy się o siebie dbać. Rozpoznajemy nasze najważniejsze potrzeby i usiłujemy je realizować bez stresu. Tym samym stale się rozwijamy i realizujemy cele życiowe.

To z kolei jest podstawą naszego dobrego samopoczucia i motywuje nas do dalszych działań.

4. Możliwości dojrzewania dzięki komunikacji w sferach psychicznych, społecznych i duchowych, ponieważ PBP umożliwia nam uświadomienie sobie *podstawowych uczuć i potrzeb w życiu*. Przeważnie ludzie opisując swoje uczucia, mówią, że czują się dobrze bądź źle. PBP uczy nas, jak przy opisie uczuć odwołać się do konkretnych emocji. Dzięki PBP potrafimy pogrupować uczucia na takie, jakie odczuwamy, kiedy nasze potrzeby są zaspokojone (np. dumny, radosny) i na takie, kiedy nasze potrzeby są niezaspokojone (np. poirytowany, przybity). Ważne potrzeby to np. potrzeba kontaktu z samym sobą, szacunku, zaufania, wolnego wyboru, spontaniczności. Dzięki PBP sami uczymy się, które potrzeby są dla nas najistotniejsze i podstawowe, i których zaspokojenie jest niezbędne dla naszego funkcjonowania. Zdobyta dzięki PBP umiejętność odkrywania oraz nazywania potrzeb pozwala nam odzyskać równowagę wewnętrzną i podejmować decyzje najkorzystniejsze dla nas i wybierać możliwie najlepszy kierunek działań. Kiedy wiemy już, czego chcemy, program PBP uczy nas słuchania tego, co inni spostrzegają, czują, potrzebują i o co proszą. PBP nazywa to „empatycznym odbiorem”.
5. *Metodami zaspakajania podstawowych potrzeb* są środki takie jak dobra i usługi. Dobra są to wszystkie wartości materialne sprzyjające rozwojowi człowieka. Usługi natomiast są świadczeniem rozmaitych czynności na rzecz zaspokajania ludzkich potrzeb w sposób pośredni i bezpośredni.
6. Program PBP wyjaśnia nam *istotę konfliktów interpersonalnych i sposoby ich rozwiązywania*. W języku codziennym pojawiają się często komunikaty blokujące współczucie, takie jak osądy moralne (etykietowanie, diagnozowanie, generalizowanie), porównywanie (będące również jedną z form osądu), wyparcie się odpowiedzialności, żądania, kary i nagrody. W myśl PBP popadamy w konflikty z innymi ludźmi, najczęściej dokonując osądów moralnych drugiego człowieka. Wychodzimy błędnie z założenia, że to właśnie nasze myślenie jest słuszne i chcemy zmusić innych do przyjęcia tej perspektywy. Rozwiązaniem zgodnym z programem PBP byłoby powstrzymanie się od klasyfikowania i osądzania i poszukiwanie rozwiązań, które służą wszystkim.
7. PBP uczy *rozwiązywania problemów i trudności adaptacyjnych*. W tym celu należy rozpoznać, co jest źródłem problemu i jakie potrzeby są deprywowane, a następnie

co można by było uczynić celem polepszenia naszej i cudzej sytuacji uczuciowej i życiowej.

KSZTAŁTOWANIE UMIEJĘTNOŚCI:

1. Program PBP może pomóc nam kształtować takie *umiejętności społeczne (kompetencje społeczne)*, jak: nagradzanie, czyli umiejętność udzielania wzmocnień społecznych w postaci informacji zwrotnej oraz unikania barier w relacjach, empatia i umiejętność podejmowania ról innych ludzi, asertywność; współpraca i rozwiązywanie problemów i konfliktów; oraz umiejętność korzystnej autoprezentacji.
2. PBP rozwija w nas zdolność *do zachowania własnego zdania w sytuacjach ekspozycji społecznej*, bez jednoczesnego naruszania praw innych osób do posiadania własnego zdania oraz do odbierania z empatią informacji zwrotnych.
3. W PBP ważne jest również *wzmacnianie i racjonalizowanie własnej samooceny* poprzez rozpoznawanie własnego potencjału, czyli swoich mocnych stron, tworzenie asertywnego monologu wewnętrznego.
4. PBP uczy *odreagowywania napięć w sposób zgodny z oczekiwaniami społecznymi, tj. bez przemocy*. W tym celu najpierw robimy pauzę, podczas której uspokajamy nasz oddech, staramy się rozpoznać, które z naszych myśli budzą nasz gniew. Następnie docieramy do potrzeb ukrytych za myślami, aby w końcu uzewnętrznić swoje uczucia i niezaspokojone potrzeby.

Załącznik nr 8. Opis mediacji szkolnych

Wprowadzenie mediacji do szkoły podstawowej może stać się dużą pomocą w rozwiązywaniu wielu problemów występujących w tym środowisku.

Z badań wynika, że w ostatnich latach znacząco obniżył się wiek sprawców przemocy w szkole. Przyczynić się do tego mogły zmiany w reformie oświaty, utrudniające wytworzenie się więzi oraz sprzyjające większej anonimowości w środowisku szkolnym. Również rozwój technologii przyczynił się do pojawienia się nowych, bardziej wyrafinowanych form przemocy. Oprócz przemocy fizycznej i słownej obserwuje się wzrost występowania przemocy emocjonalnej i cyberprzemocy. Mediacje wydają się być skuteczną metodą przeciwdziałania przemocy i przyczyniają się do minimalizowania tego zjawiska w szkole.

Nie można dawać przyzwolenia na występowanie aktów agresji wśród uczniów. Dlatego należy zastosować odpowiednie środki zaradcze. Należy podjąć działania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym wobec agresorów, a wobec osób doświadczających przemocy lub znajdujących się strefie ryzyka jej wystąpienia słuszne jest prowadzenie działań profilaktycznych. Warto zastanowić się nad efektywnością podejmowanych najczęściej środków zaradczych. Uczeń „na dywaniku” w obecności nauczyciela, wychowawcy, pedagoga i dyrektora pragnie tylko, aby ta przykra sytuacja skończyła się jak najszybciej z możliwie najmniejszymi konsekwencjami dla niego. Mała kara może sprawić, że dziecko poczuje, że nikt mu nie może nic zrobić. A zbyt duża kara może wywołać traumę, fobię szkoły, obniżenie samooceny lub jeszcze inne psychiczne konsekwencje. Ważne jest, aby po wystąpieniu aktu przemocy sprawić, żeby uczeń sam z siebie nie chciał więcej powtórzyć swojego błędu oraz zrozumiał, że jego działanie nie było słuszne.

Odgórne karanie nie zawsze spotyka się ze zrozumieniem dziecka, które na tym etapie rozwoju ma jeszcze nieukształtowany rozwój moralny. Wg Jeana Piageta dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej znajdują się najpierw w stadium **realizmu moralnego** przypadającego na wiek 5-7 roku życia, aby od 8-11 roku życia mogły przejść do stadium **relatywizmu moralnego**. W fazie realizmu moralnego dziecko spostrzega czyny ludzi według konkretnych skutków, jakie one wywołują, nie uwzględniając intencji sprawców. W trakcie edukacji szkolnej zaznacza się w myśleniu dziecka tzw. relatywizm moralny, który obserwujemy w miarę, jak dziecko zaczyna traktować reguły społeczne jako umowy i wie, że te reguły mogą się zmieniać w zależności od warunków. Dopuszcza np. kłamstwo w celach

szlachetnych. Od około 10-11 r. z dzieci coraz częściej przejawiają tzw. **moralność autonomiczną**, nakazującą postępowanie zgodnie z normami wyznawanymi przez siebie, bez względu na okoliczności, jeżeli to postępowanie uważa się za słuszne. Dzieci zaczynają uwzględniać, jakie były zamiary sprawcy, motywy, a więc dostrzegać prawo innej osoby do posiadania własnego zdania.

W pierwszych latach szkolnych rozwija się również dojrzałość społeczna. Młodsze dzieci idąc do szkoły oprócz obowiązków związanych z nauką, stają przed równie trudnym zadaniem rozwojowym – wejściem w grupę rówieśniczą i znalezieniem w niej własnego miejsca. Muszą poddać się różnorodnym wpływom społecznym, często odmiennym od tych jakie wywiera na nich rodzina. Istotne jest, aby dzieci miały w tym okresie zapewnioną prawidłową opiekę, a metody wychowawcze, które są stosowane przez rodziców i nauczycieli były przemyślane. Jeśli dziecko dobrze się czuje w grupie rówieśniczej, korzystnie wpływa to na rozwój jego osobowości. Przyjazne środowisko ucznia przyczynia się w znacznej mierze do podwyższenia jego samooceny, a ta z kolei pozytywnie wpływa na jego rozwój umysłowy i uczuciowy. Jest to szczególnie ważne w tym wieku, gdyż jak słusznie zauważa Erikson w okresie między 6 a 12 rokiem życia dziecko jest szczególnie narażone na wytworzenie się u niego poczucia mniejszej wartości ze względu na kształtowanie się właśnie w tym okresie poczucia kompetencji i skuteczności w działaniu.

Dobra komunikacja z nauczycielem i innymi uczniami przyczynia się do sprawnego funkcjonowania jego procesów myślowych, więc w rezultacie wzrasta jego motywacja do nauki. Ważne jest, żeby już na jak najwcześniejszym etapie edukacji nauczyć dzieci poprawnej komunikacji opartej na odpowiednim wyrażaniu własnych potrzeb, uczuć i emocji, a także na empatycznym odbiorze komunikatu wyrażonego w ten sposób przez drugą osobę. Umiejętność rozwiązywania konfliktów jest bardzo istotna szczególnie we współczesnych czasach, dlatego należy wyrobić w dzieciach umiejętność ich konstruktywnego rozwiązywania.

Poprawa komunikacji między uczniami, a także między uczniami i nauczycielami może przyczynić się również do ukształtowania się bardziej pozytywnego obrazu szkoły w świadomości dzieci, co wpłynie na obniżenie się stresu i przeżyć lękowych.

Dzieci w tym wieku są bardzo plastyczne i szybko przyswajają nowe wzorce zachowania. Dlatego tak istotne jest zaproponować im możliwość konstruktywnego rozwiązywania ich sporów.

Wprowadzenia mediacji rówieśniczych do szkoły zakłada nie tylko naukę warsztatu prowadzenia mediacji, ale również kształtowanie kompetencji niezbędnych dla mediatora, a przydatnych dla wszystkich dzieci. Program obejmuje naukę komunikacji opartej na uświadamianiu sobie własnych potrzeb, emocji i uczuć, oraz na empatycznej umiejętności odpowiadania na taki komunikat wyrażony przez drugą osobę. Ważnym celem programu jest również nauka asertywności. Jest to istotne szczególnie dla dzieci znajdujących się w grupie ryzyka stania się ofiarą przemocy rówieśniczej. Istotną umiejętnością jest również nauka współdziałania. Mediatorzy bardziej doświadczeni, uczęszczający do najstarszych klas będą służyć radą i wsparciem młodszym kolegom dopiero uczącym się sztuki mediowania. Mediatorami będą mogli zostać uczniowie, którzy cieszą się zaufaniem kolegów oraz nauczycieli, posiadający autorytet, odznaczający się takimi cechami jak wrażliwość na ludzką krzywdę, empatyczność oraz chęć niesienia pomocy. Możliwość bycia mediatorem to duże wyróżnienie. Pomoc innym uczniom w rozwiązaniu ich sporu daje mediatorowi niewątpliwie satysfakcję, świadomość dokonania dobrego uczynku, a przez to podniesienie jego poczucia własnej skuteczności i samooceny.

Podstawowymi zasadami mediacji są: dobrowolność, poufność, neutralność, bezstronność oraz akceptowalność. Istotne jest, aby zapewnić warunki do respektowania tych zasad.

Zasada **dobrowolności** zakłada, że obie strony konfliktu samodzielnie podejmują decyzję o podjęciu mediacji. Nie mogą być w żaden sposób i przez nikogo do nich przymuszone. Mają również możliwość przerwania mediacji na każdym jej etapie.

Zasada **poufności** natomiast zakłada, że zarówno mediator jak i skonfliktowane strony zobowiązane są do zachowania w tajemnicy przebiegu całego przebiegu spotkania mediacyjnego. Aby mediacja mogła zakończyć się sukcesem, obie strony muszą **akceptować** osobę mediatora, na każdym etapie mediacji mogą go zmienić.

Neutralność mediatora polega na tym, że nie ma on żadnego interesu w określonym rozwiązaniu konfliktu, a jedynie pomaga wypracować stronom takie rozwiązanie, które będzie odpowiadało na potrzeby i interesy obu stron. Mediator nie może sugerować żadnych rozwiązań, nie wypowiada swojego zdania na temat sporu.

Bezstronność zakłada, że mediator w takim samym stopniu wspiera obie strony w wypracowaniu rozwiązania konfliktu.

Załącznik nr 9. Wychowawcze i profilaktyczne procedury wewnętrzne

Działania w ramach profilaktyki wskazującej obejmą uczniów, u których zostaną rozpoznane zachowania ryzykowne, takie jak: myśli samobójcze, picie alkoholu i przyjmowanie środków psychoaktywnych, stosowanie przemocy (w tym cyberprzemoc), niezrealizowanie obowiązku szkolnego.

W tym celu zostały stworzone procedury odpowiednie do określonego problemu.

9. a. Procedura postępowania nauczycieli w sytuacji wypadku lub niedyspozycji ucznia podczas zajęć edukacyjnych

§ 1

Każdy pracownik Szkoły, który powziął wiadomość o wypadku, powinien niezwłocznie zapewnić poszkodowanemu opiekę, łącznie z udzieleniem pierwszej pomocy i zawiadomić dyrektora szkoły.

§ 2

1. Postępowanie nauczyciela w przypadku wypadku podczas zajęć edukacyjnych:

- 1) Zachować spokój, opanowanie, znać własne możliwości.
- 2) Zawiadomić o zdarzeniu osobiście lub przez ucznia osobę dorosłą (nauczyciela, innego pracownika szkoły) znajdującą się najbliżej miejsca wypadku.
- 3) Ocenić konsekwencje wypadku i podjąć działanie.
- 4) Należy odróżnić stan bezpośredniego zagrożenia życia, od możliwości zagrożenia, które może zaistnieć w najbliższym czasie.

2. Bezpośrednie zagrożenie życia:

- 1) utrata przytomności
- 2) brak oddechu (bezdech)
- 3) zanik tętna
- 4) ustanie czynności serca
- 5) krwotok

3. Podejmowane czynności:

- 1) Sprawdzić oddech, tętno, świadomość poszkodowanego, czy poszkodowany może się poruszać.
- 2) W zależności od diagnozy udzielić pierwszej pomocy w miejscu wypadku lub odprowadzić poszkodowanego do gabinetu medycznego.

- 3) Poszkodowanego ucznia prowadzi opiekun, pozostałe dzieci przekazuje pod opiekę przebywającemu najbliższemu pracownikowi Szkoły.
- 4) Opiekun pomaga w nawiązaniu kontaktu z rodzicami i dyrekcją szkoły.
- 5) Wezwać pogotowie ratunkowe w sytuacjach:
 - a) bezpośredniego zagrożenia życia
 - b) przy ciężkich urazach głowy, kręgosłupa, brzucha
 - c) złamania otwartego i złamania z przemieszczeniem
 - d) rozległego oparzenia
 - e) dużej rany z krwawieniem
 - f) wstrząsu.
4. Jeśli podczas zajęć edukacyjnych opiekun zauważy, że uczeń źle się czuje, ma wysoką temperaturę, bóle brzucha, jest osłabiony, blady należy:
 - 1) Osobiście odprowadzić chorego ucznia do gabinetu medycznego (w tym czasie opiekę nad uczniami pełni nauczyciel prowadzący zajęcia w sąsiednim pomieszczeniu).
 - 2) Jeżeli w sąsiednich salach nie ma zajęć chore dziecko do gabinetu lekarskiego winien odprowadzić inny uczeń wskazany przez nauczyciela.
 - 3) Chorym uczniem zajmuje się szkolna pielęgniarka, która podejmuje decyzję dotyczącą dalszego postępowania medycznego i zawiadamia rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
 - 4) Jeżeli w szkole nieobecna jest pielęgniarka, opiekę nad uczniem przejmuje nauczyciel, który zauważył w czasie zajęć niedyspozycje ucznia, bądź którą uczeń sam zgłosił.
 - 5) Nauczyciel zawiadamia rodziców/prawnych opiekunów ucznia i z nimi ustala dalszy tok postępowania.

9. b. Procedura dyżurów nauczycielskich na przerwach międzylekcyjnych

§ 1

1. Plan dyżurów nauczycieli w czasie przerw międzylekcyjnych na bieżący rok szkolny opracowywany jest przez zespół powołany przez dyrektora szkoły przed rozpoczęciem roku szkolnego.
2. Dyżury pełnione są przed wszystkimi zajęciami i po ich zakończeniu.
3. Dyżur przed pierwszą godziną lekcyjną nauczyciel zaczyna o 7⁵⁰.
4. Plan dyżurów wywieszany jest na tablicy ogłoszeń w pokoju nauczycielskim i na korytarzach szkolnych.

5. Miejscem pełnienia dyżurów w czasie przerw międzylekcyjnych są korytarze i toalety na wszystkich piętrach szkoły oraz szatnia.

§ 2

1. Nauczyciel rozpoczyna i kończy dyżur zgodnie z rozkładem dzwonków z uwzględnieniem czasu niezbędnego do dojścia na miejsce dyżuru.
2. Nauczyciel ma obowiązek zgłosić wicedyrektorowi swoją nieobecność na dyżurze i podać przyczynę nieobecności.
3. W przypadku nieobecności na dyżurze wyznaczonego nauczyciela zastępuje go nauczyciel, który pełni za niego zastępstwo na lekcji przed daną przerwą.
4. Nauczyciel dyżurujący zmuszony przez nagłe okoliczności do opuszczenia dyżuru powinien poprosić o zastępstwo wybranego przez siebie nauczyciela.
5. Pedagog, bibliotekarz, wychowawcy świetlicy nie pełnią dyżurów. W przypadkach szczególnych są powiadamiani przez dyrektora lub wicedyrektora o konieczności dyżurowania w danym miejscu w szkole.
6. W przypadku wcześniejszego skończenia zajęć przez klasę (np. z powodu nieobecności nauczyciela) nauczyciel, który miał ostatnią lekcję schodzi z klasą do szatni i tam pełni dyżur do momentu wyjścia ostatniego ucznia.
7. W przypadku zajęć pozalekcyjnych nauczyciel, który prowadzi te zajęcia rozpoczyna dyżur 5 minut przed rozpoczęciem zajęć, a kończy w momencie opuszczenia budynku szkoły przez ostatniego uczestnika zajęć.

§ 3

1. Zakres obowiązków nauczyciela dyżurującego:
 - 1) nadzór nad uczniami podczas przerwy międzylekcyjnej w wyznaczonych miejscach,
 - 2) zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim uczniom,
 - 3) interwencje w przypadku: niebezpiecznych zachowań uczniów, bójki, wypadku, nieszczęśliwego zdarzenia, złego stanu zdrowia, niszczenia mienia szkoły itp.,
 - 4) udzielanie pierwszej pomocy oraz powiadamianie wychowawcy, dyrektora lub osoby uprawnionej o mających miejsce zdarzeniach i wypadkach uczniów,
 - 5) nadzorowanie przemieszczania się uczniów wynikającego ze zmiany sal lekcyjnych.

9. c. Procedura współpracy z rodzicami lub prawnymi opiekunami w sytuacjach konfliktowych

§ 1

1. Rodzice lub prawni opiekunowie są najważniejszymi wychowawcami swoich dzieci.
2. W procesie wychowawczym szkoła pełni rolę wspierającą rodziców lub prawnych opiekunów.

§ 2

1. Rodzice lub prawni opiekunowie mają prawo zgłaszać ustnie lub na piśmie zastrzeżenia i uwagi dotyczące przebiegu rozwiązywania sytuacji konfliktowych pomiędzy nauczycielem i uczniem lub pomiędzy uczniami.
2. Droga przekazu informacji:
 - 1) w pierwszej kolejności rodzice lub prawni opiekunowie zgłaszają problem do nauczyciela, którego konflikt dotyczy,
 - 2) jeśli problem nie zostanie, zdaniem rodziców lub prawnych opiekunów, pozytywnie rozwiązany, mają oni prawo zgłosić problem kolejno do:
 - a) wychowawcy,
 - b) pedagoga,
 - c) dyrektora szkoły.
 - 3) powinna być zachowana wskazana wyżej kolejność rozmów, związana z hierarchią kompetencji.
3. W trakcie rozmowy (bez względu na etap) każda ze stron powinna mieć możliwość pełnego przedstawienia swoich argumentów, uzasadnienia decyzji, konfrontacji stron konfliktu i jego świadków w przypadku rozbieżnych ocen sytuacji.
4. Jeśli sytuacja konfliktowa nie zostanie pozytywnie rozwiązana w obrębie szkoły, każda ze stron ma prawo odwołać się do instytucji nadrzędnej: np. organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą, Rzecznika Praw Ucznia, itp.

9. d. Procedura udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej

§ 1

1. Pomoc psychologiczno-pedagogiczną organizuje dyrektor szkoły.
2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna organizowana jest dla ucznia lub dla oddziału klasowego.

§ 2

1. Uczeń jest podmiotem procesu diagnostycznego dotyczącego jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.
2. Uczeń inspirowany jest i motywowany do aktywności, samooceny i samodoskonalenia swoich umiejętności.
3. Uczeń mówi i pisze o swoich uczuciach, problemach w grupie rówieśniczej, trudnościach w relacjach z kolegami oraz potrzebach edukacyjnych.
4. Nauczyciele, wychowawca i pedagog szkolny animują sytuacje aktywizujące mocne strony i umiejętności uczniów.
5. Nauczyciele, wychowawca i pedagog szkolny umożliwiają uczniowi uczestnictwo w procesie diagnostycznym tj. identyfikację swoich potrzeb, wyrażanie ich, planowanie sposobów ich zaspokajania.

§ 3

1. Zadaniem nauczycieli i specjalistów jest rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów uczęszczających do szkoły.
2. Nauczyciele rozpoznają indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne z wykorzystaniem przede wszystkim: obserwacji, pomiarów pedagogicznych, pomiaru dydaktycznego, analizy osiągnięć i niepowodzeń oraz wywiadu z uczniem i informacji od rodziców/opiekunów prawnych uczniów.
3. Rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów przeprowadzane jest z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi oraz na podstawie stosownych orzeczeń i opinii specjalistów.
4. Nauczyciele przygotowują narzędzia szkolne i planują sposoby rozpoznawania indywidualnych potrzeb edukacyjnych w samokształceniowych zespołach przedmiotowych.
5. Narzędzia szkolne do rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych są gromadzone i udostępniane wychowawcom przez pedagoga.
6. Rozpoznanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych przeprowadza nauczyciel przedmiotu.
7. Nauczyciele włączają w proces rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia, rodziców lub prawnych opiekunów ucznia.

8. Nauczyciele na bieżąco informują rodziców lub prawnych opiekunów ucznia o rozpoznanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych ucznia.

§ 4

1. W przypadku stwierdzenia, że uczeń wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną nauczyciele i specjaliści informują o tym niezwłocznie rodzica lub prawnych opiekunów ucznia i wychowawcę.
2. Dyrektor może powołać zespoły, których zadaniem jest planowanie i koordynowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom.
3. Dyrektor powołuje zespół do oceny poziomu funkcjonowania ucznia:
 - 1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,
 - 2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania,
 - 3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej,
 - 4) który nie posiada opinii lub orzeczenia, niezwłocznie po otrzymaniu od nauczyciela lub specjalisty informacji o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną.
4. Dyrektor szkoły zatwierdza opracowany *Indywidualny program pracy z uczniem* oraz *Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny*.
5. Dyrektor szkoły na podstawie zaleceń zespołu zatwierdza dla ucznia formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin.
6. Dyrektor podpisuje, sporządzoną przez wychowawcę lub nauczyciela pisemną informację dla rodziców lub prawnych opiekunów ucznia.
7. Na podstawie oceny efektywności, dyrektor decyduje o wcześniejszym zakończeniu udzielania uczniowi danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
8. Dyrektor powołuje zespół, którego zadaniem jest opracowanie działań wspomagających oddział klasowy.
9. Dyrektor zatwierdza plan działań wspomagających zespół klasowy.

§ 5

1. W trybie nadzwyczajnym powoływany jest zespół problemowo-zadaniowy nauczycieli ds. planowania działań wspomagających klasowy zespół rówieśniczy w kontekście indywidualnych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych uczniów.
2. Zespół składa się z nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem lub oddziałem klasowym.

3. Zadaniem zespołu jest w szczególności:
 - 1) dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia lub zespołu klasowego,
 - 2) dokonywanie oceny efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie rzadziej niż raz w roku szkolnym,
 - 3) dokonywanie oceny efektywności danej form pomocy psychologiczno-pedagogicznej przed upływem ustalonego przez dyrektora szkoły okresu jej udzielania, na wniosek rodziców lub prawnych opiekunów ucznia lub nauczyciela prowadzącego zajęcia specjalistyczne,
 - 4) podejmowanie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.
4. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zespół:
 - 1) opracowuje *Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny* uwzględniający zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej,
 - 2) ustala zakres, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej, określa zalecane formy i sposoby oraz okresy udzielania tej pomocy,
 - 3) nie rzadziej niż raz w roku szkolnym dokonuje oceny efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

§ 6

1. Przewodniczącym zespołu wychowawczego nauczycieli uczących daną klasę jest wychowawca klasy.
2. Wychowawca klasy wypełnia następujące obowiązki związane z pomocą psychologiczno-pedagogiczną uczniom:
 - 1) opracowuje *Indywidualny program pracy z uczniem* lub *Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny*, uwzględniając zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej,
 - 2) dokonuje modyfikacji planów działań wspierających rozwój uczniów na miarę stwierdzonych potrzeb,
 - 3) zakłada i prowadzi *Karty indywidualnych potrzeb uczniów*,
 - 4) ustala zakres, w którym uczeń lub oddział klasowy wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej, określa zalecane formy i sposoby pomocy oraz okresy udzielania tej pomocy,

- 5) opracowuje dla ucznia lub oddziału klasowego plan działań wspierających na podstawie ustalonych przez dyrektora szkoły form i sposobów udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, okresów jej trwania oraz wymiaru godzin,
- 6) formułuje pisemne wnioski i zalecenia dotyczące dalszej pracy z uczniem, w tym zalecane formy, sposoby i okresy udzielania dalszej pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- 7) wnioskuje do dyrektora szkoły o udział w spotkaniu zespołu przedstawiciela poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym specjalistycznej,
- 8) prowadzi dokumentację udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz dokumentację badań i innych czynności uzupełniających dla każdego dziecka – gromadzi dokumentację w segregatorach EWD,
- 9) zapewnia rodzicom lub prawnym opiekunom ucznia pełną informację na każdym etapie podejmowanych działań adresowanych do ucznia,
- 10) dokonuje oceny efektywności danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, po zakończeniu jej udzielania,
- 11) przygotowuje do 30 września każdego roku szkolnego i aktualizuje *Zbiorczy arkusz diagnozy indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów*,
- 12) uwzględnia w *Zbiorczym arkuszu diagnozy indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów*: imiona i nazwiska uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych ze względu na zdiagnozowane przyczyny oraz precyzuje zalecane formy pomocy.

§ 7

1. Pedagog koordynuje działania na podstawie zaleceń zespołu, ustala dla ucznia formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin.
2. Do zadań pedagoga, jako koordynatora pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole należy:
 - 1) wsparcie w przygotowaniu i doborze narzędzi diagnostycznych,
 - 2) przeprowadzanie diagnozy indywidualnych potrzeb rozwojowych uczniów,
 - 3) motywowanie uczniów do planowania i aktywnego korzystania z adresowanych do uczniów form pomocy,
 - 4) monitorowanie uczestnictwa uczniów w formach adresowanej im pomocy,
 - 5) ustalanie terminów spotkań zespołu,
 - 6) zawiadomienie dyrektora i wszystkich członków zespołu o terminie spotkania zespołu,

- 7) przedkładanie *Karty indywidualnych potrzeb ucznia* dyrektorowi szkoły.
3. Pedagog prowadzi dokumentację udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz dokumentację badań i innych czynności uzupełniających dla każdego dziecka. Dokumentacja gromadzona jest w formie indywidualnej teczki ucznia.
 4. Pedagog szkolny monitoruje udzielanie pomocy uczniom danej klasy w oparciu o *Zbiorczy arkusz diagnozy indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów* przygotowany przez wychowawcę klasy w terminie do 30 września każdego roku szkolnego oraz aktualizowany.

§ 8

1. Rodzice lub prawni opiekunowie ucznia mogą wnioskować o udział w spotkaniach zespołu: lekarza, psychologa, pedagoga, logopedy lub innego specjalisty.
2. Po zakończeniu uczęszczania przez ucznia do szkoły rodzice dziecka lub prawni opiekunowie otrzymują oryginał karty. Kopię przechowuje się w dokumentacji szkoły.

§ 9

W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania stosuje się procedurę organizacji nauczania indywidualnego.

§ 10

1. Rodzice lub prawni opiekunowie ucznia składają w sekretariacie Szkoły oryginał opinii lub orzeczenia z poradni psychologiczno-pedagogicznej lub notarialnie poświadczoną kopię albo w postaci urzędowo poświadczonego odpisu lub wyciągu z dokumentu.
2. Dokumenty, o których mowa w ust. 1 mogą być składane w postaci kopii poświadczanej za zgodność z oryginałem przez dyrektora poradni, która wydała opinię lub orzeczenie.
3. Dokumenty, o których mowa w ust. 1 mogą być składane także w postaci kopii poświadczanej za zgodność z oryginałem przez rodzica ucznia.
4. Dyrektor Szkoły dekretuje opinie lub orzeczenie, o którym mowa w ust. 1 do pedagoga szkolnego i wychowawcy klasy.
5. Wychowawca klasy w porozumieniu z pedagogiem szkolnym przekazuje informacje zamieszczone w opinii lub orzeczeniu z poradni psychologiczno-pedagogicznej nauczycielom zespołu wychowawczego danej klasy.

§ 11

1. Do kontaktów z rodzicami lub prawnymi opiekunami uczniów nauczyciele i wychowawcy wykorzystują korespondencję e-mail, jako integralny sposób przekazywania informacji w systemie dziennika elektronicznego.

2. Nauczyciele i wychowawcy informują rodziców lub prawnych opiekunów uczniów o potrzebie spotkania w ramach konsultacji indywidualnych.
3. Nauczyciele i wychowawcy archiwizują korespondencję e-mail z rodzicami lub prawnymi opiekunami uczniów dotyczącą szczególnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów.
4. Nauczyciele i wychowawcy dokumentują kontakty z rodzicami lub prawnymi opiekunami uczniów.
5. Nauczyciele i wychowawcy informują rodziców lub prawnych opiekunów uczniów o potrzebie spotkania w ramach konsultacji indywidualnych.

9. e. Procedura postępowania w sytuacjach interwencyjnych w stosunku do uczniów, którzy nie spełniają wymagań określonych przez Statut Szkoły, zestaw programów nauczania, kontrakt z wychowawcą i nauczycielami

§ 1

Wszyscy nauczyciele oraz inni pracownicy szkoły reagują i podejmują działania w przypadku zachowań uczniów świadczących o nieprzestrzeganiu wymagań określonych w wyżej wymienionych dokumentach.

§ 2

1. Rozmowy wychowawcze powinny odbywać się zgodnie z podaną niżej kolejnością:
 - 1) nauczyciel – nie spełniający wymagań uczeń (lub uczniowie),
 - 2) wychowawca – nauczyciel – uczeń,
 - 3) rodzic lub prawny opiekun – wychowawca – uczeń,
 - 4) pedagog – rodzic lub prawny opiekun – wychowawca – uczeń,
 - 5) dyrektor – pedagog – wychowawca – uczeń,
 - 6) przedstawiciel policji lub sądu – pedagog – wychowawca – uczeń (szczególnie w przypadku braku właściwej współpracy z rodzicami lub prawnymi opiekunami).
2. Proponowany wariant stwarza uczniowi szansę rozwiązania problemu na „niższych poziomach”, pokazując mu perspektywę kolejnych spotkań, które będą coraz trudniejsze. W ten sposób uczeń uzyskuje możliwość zmiany postępowania, bez konieczności np. zgłaszania problemu do dyrektora szkoły, sądu lub policji.
3. W przypadku nieobecności nauczyciela – wychowawcy, kolejność osób przeprowadzających rozmowę wychowawczą może ulec zmianie.

4. Jeśli niewłaściwe postępowanie obserwowane jest w przypadku grupy uczniów, należy rozmawiać z każdym z osobna (w grupie odpowiedzialność się rozprasza).
5. W trakcie rozmowy (bez względu na etap) każda ze stron powinna mieć możliwość pełnego przedstawienia swoich argumentów, uzasadnienia decyzji.
6. Podsumowaniem rozmowy lub rozmów wychowawczych może być zawarty z uczniem kontrakt w sprawie zmiany nieakceptowanych zachowań.
7. Jeśli uwagi i rozmowy nie przynoszą oczekiwanej poprawy postępowania ucznia, należy podjąć bardziej radykalne formy działania, zgodnie z zapisami w Statucie Szkoły i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

9. f. Procedura postępowania w przypadku „wagarowania” ucznia i absencji szkolnej

§ 1

Jeżeli wychowawca lub inny nauczyciel zaobserwuje dużą ilość godzin nieusprawiedliwionych, wówczas:

1. Przy jednorazowej sytuacji przeprowadza rozmowę wyjaśniającą z rodzicem/opiekunem prawnym (może być to informacja telefoniczna) i rozmawia z uczniem po jego powrocie do szkoły.
2. Przy powtarzających się nieobecnościach wychowawca wykonuje telefon do rodziców/opiekunów prawnych w celu zaproszenia ich na rozmowę do szkoły lub przez dziennik elektroniczny/pocztę elektroniczną wysyła zaproszenie do szkoły dla rodziców/opiekunów prawnych w celu ustalenia przyczyn opuszczania zajęć szkolnych przez ich dziecko w obecności pedagoga szkolnego i ucznia.

§ 2

Wychowawca, pedagog lub nauczyciel przeprowadzający rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi informuje, iż za realizację obowiązku szkolnego odpowiadają rodzice lub prawni opiekunowie.

§ 3

Przy braku poprawy oraz wyczerpaniu wszelkich działań ze strony wychowawcy w kontaktach z rodzicem/opiekunem prawnym, poinformowanie dyrektora szkoły o problemie.

§ 4

Dyrektor powiadamia oficjalnie rodziców/opiekunów prawnych w formie pisemnego upomnienia o niedopełnianiu obowiązku posyłania dziecka do szkoły oraz o prawnych konsekwencjach i powiadamia Policję.

§ 5

W dalszym toku następuje powiadomienie Wydziału Oświaty i Wychowania i Sądu Rodzinnego V Wydział Rodzinny i Nieletnich (w zależności od sytuacji), o rażącym zaniedbaniu rodziców/opiekunów prawnych względem dziecka oraz wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

§ 6

W sytuacji, kiedy nauczyciel poweźmie informację o samowolnym opuszczeniu przez ucznia zajęć szkolnych powinien:

- 1) bezzwłocznie telefonicznie powiadomić o tym rodziców/opiekunów prawnych (powiadomienie może odbyć się za pośrednictwem sekretariatu szkoły, do którego nauczyciel przekazuje pisemną informację),
- 2) powiadomić dyrektora szkoły, wychowawcę klasy i pedagoga szkolnego.

9. g. Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania ucznia wobec nauczyciela lub innego pracownika szkoły

§ 1

W sytuacji , gdy zachodzi przypuszczenie iż uczeń naruszył godność i nietykalność cielesną nauczyciela lub innego pracownika szkoły i zachowuje się wobec niego agresywnie (nie przestrzega norm i zasad powszechnie akceptowanych i zawartych w Statucie Szkoły), nauczyciel lub pracownik niepedagogiczny szkoły, który powziął takie podejrzenie, ma obowiązek zgłoszenia zaistniałego faktu do dyrektora szkoły, a w przypadku jego nieobecności do pedagoga szkolnego lub wychowawcy klasy.

§ 2

W sytuacji realnego ataku przez ucznia na pracownika szkoły nauczyciel lub inna osoba zatrudniona w szkole ma prawo do własnej obrony i zastosowanie tzw. **bezpiecznego chwyty**.

§ 3

1. Jeżeli uczeń nie znajduje się przypuszczalnie pod wpływem działania środków psychoaktywnych, schemat postępowania przebiega następująco:

- 1) nauczyciel lub pracownik niepedagogiczny informuje dyrektora szkoły o zdarzeniu i sporządza z niego notatkę na temat zaistniałej sytuacji;
- 2) dyrektor zapewnia nauczycielowi bezpieczeństwo a w razie potrzeby pomoc medyczną;
- 3) dyrektor informuje rodziców/prawnych opiekunów ucznia o zaistniałej sytuacji, przeprowadza z nimi rozmowę oraz sporządza notatkę służbową;
- 4) jeżeli sprawa nie wymaga interwencji policji, wychowawca, pedagog szkolny i osoba poszkodowana spisują kontrakt między uczniem i jego rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia a osobą poszkodowaną – wychowawca, pedagog monitoruje przestrzeganie zapisów kontraktu.

§ 4

Jeżeli zdarzenie ma miejsce po raz kolejny w przypadku tego samego ucznia:

- 1) nauczyciel, pedagog szkolny, lub wychowawca zawiadamia dyrektora szkoły o zaistniałym zdarzeniu;
- 2) dyrektor szkoły niezwłocznie wzywa rodziców/prawnych opiekunów do szkoły w celu rozmowy na temat zdarzenia;
- 3) dyrektor szkoły zawiadamia pisemnie policję o wystąpieniu zdarzenia;
- 4) dyrektor szkoły zawiadamia w formie pisemnej Sąd Rodzinny z prośbą o zbadanie sprawy i podjęcie dalszych czynności względem ucznia;
- 5) uczeń otrzymuje pisemną naganę dyrektora szkoły za rażące naruszenie regulaminu i Statutu Szkoły, a także otrzymuje naganną ocenę z zachowania;
- 6) rodzice lub prawni opiekunowie podpisują ze szkołą kontrakt (opracowany przez wychowawcę i pedagoga szkolnego) zawierający zobowiązanie do współpracy pomiędzy stronami;
- 7) sporządzona zostaje notatka służbowa podpisana przez rodziców/prawnych opiekunów.

9. h. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia przemocy w rodzinie

§ 1

Nauczyciel, który ma podejrzenie o stosowanie przemocy wobec ucznia, informuje o tym wychowawcę klasy.

§ 2

Wychowawca informuje pedagoga szkolnego i dyrektora szkoły.

§ 3

Jeżeli jest to konieczne ze względu na stan zdrowia ucznia, dyrektor lub pedagog szkolny wzywa służby medyczne.

§ 4

Pedagog szkolny (jeżeli jest to możliwe w obecności psychologa) przeprowadza rozmowę z poszkodowanym (gdzie i kiedy doszło do zdarzenia, jak często to się zdarza).

§ 5

Pedagog szkolny zawiadamia i wzywa do szkoły rodzica/prawnego opiekuna lub osobę z najbliższej rodziny poszkodowanego.

§ 6

Dyrektor podejmuje decyzję o wdrożeniu procedury „Niebieska Karta”, którą przeprowadza pedagog szkolny (jeżeli jest to możliwe w obecności psychologa).

§ 7

Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” zostaje on przesłany listem poleconym do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego. Kopia pozostaje w dokumentacji szkoły.

§ 8

Formularz „Niebieskiej Karty – B” przekazujemy osobie reprezentującej dziecko (rodzicowi/prawnemu opiekunowi ucznia, który nie jest sprawcą przemocy, opiekunowi lub osobie zgłaszającej przemoc wobec dziecka).

§ 9

Z całego zajścia sporządzana jest również notatka służbowa, na podstawie której kierowana jest sprawa do Sądu Rodzinnego oraz Prokuratury Rejonowej.

9. i. Procedura działań wobec sprawcy i ofiary cyberprzemocy

§ 1

Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, nauczyciel, wychowawca pedagog szkolny powinien podjąć następujące działania:

- 1) Poinformowanie dyrektora szkoły o zaistniałym fakcie.
- 2) Nauczyciel, wychowawca, pedagog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem-sprawcą przemocy o jego zachowaniu:

- 3) Celem rozmowy powinno być ustalenie okoliczności zajścia, wspólne zastanowienie się nad jego przyczynami i poszukanie rozwiązania sytuacji konfliktowej.
- 4) Sprawca powinien otrzymać jasny i zdecydowany komunikat o tym, że szkoła nie akceptuje żadnych form przemocy.
- 5) Należy omówić z uczniem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach regulaminowych, które zostaną wobec niego zastosowane.
- 6) Sprawca powinien zostać zobowiązany do zaprzestania swojego działania i usunięcia z sieci szkodliwych materiałów.
- 7) Ważnym elementem rozmowy jest też określenie sposobów zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy.
- 8) Jeżeli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym z nich z osobną, zaczynając od lidera grupy (nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy).
- 9) Nauczyciel powiadamia rodziców/opiekunów prawnych sprawcy i omawia z nimi zachowania dziecka.
- 10) Rodzice/opiekunowie prawni sprawcy powinni zostać poinformowani o przebiegu zdarzenia, zapoznani z materiałem dowodowym, a także z decyzją w sprawie dalszego postępowania i podjętych przez szkołę środkach dyscyplinarnych wobec ich dziecka.
- 11) W miarę możliwości należy starać się pozyskać rodziców/opiekunów prawnych do współpracy i ustalić jej zasady.
- 12) Wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi opracować kontrakt dla dziecka, określający zobowiązania ucznia, rodziców i przedstawiciela szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.
- 13) Z całego zajścia sporządzona jest notatka służbowa którą podpisują rodzice/prawni opiekunowie.

§ 2

Objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną:

- 1) Praca ze sprawcą powinna zmierzać w kierunku pomocy uczniowi w zrozumieniu konsekwencji swojego zachowania, w zmianie postawy i postępowania ucznia, w tym sposobu korzystania z nowych technologii.
- 2) Jeśli szkoła posiada odpowiednie warunki, pomoc psychologiczna może być udzielona sprawcy na terenie szkoły.

- 3) W uzasadnionym przypadku można w toku interwencji zaproponować uczniowi (za zgodą rodziców/prawnych opiekunów ucznia) skierowanie do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.

§ 3

Procedura działania wobec ofiary cyberprzemocy

1. Podobnie jak w przypadku innych form przemocy, ofiara cyberprzemocy potrzebuje pomocy i emocjonalnego wsparcia ze strony dorosłych. Musi także wiedzieć, że szkoła podejmie odpowiednie kroki w celu rozwiązania problemu. Należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych o przypadku cyberprzemocy, która dotknęła ich dziecko.
2. Uczeń będący ofiarą cyberprzemocy powinien otrzymać poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa i nie doprowadzić do eskalacji prześladowania. Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy należy:
 - 1) zapewnić go, że dobrze zrobił, mówiąc o tym, co się stało;
 - 2) powiedzieć, że widzisz i rozumiesz, że jest mu trudno ujawnić to, co go spotkało;
 - 3) powiedzieć mu, że nikt nie ma prawa tak się zachowywać wobec niego;
 - 4) zapewnić go, że szkoła nie toleruje żadnej formy przemocy i że postarasz się mu pomóc, uruchamiając odpowiednie procedury interwencyjne.
3. Należy być uważnym na pozawerbalne przejawy uczuć dziecka – zażenowanie, skrępowanie, wstyd, lęk, przerażenie, smutek, poczucie winy.
4. Należy poradzić uczniowi, aby:
 - 1) nie utrzymywał kontaktu ze sprawcą, nie odpowiadał na maile, telefony, itp.;
 - 2) nie kasował dowodów: e-maili, SMS-ów, MMS-ów, zdjęć, filmów i przedstawił je Tobie lub innej osobie dorosłej;
 - 3) zastanowił się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.

9. j. Procedura postępowania nauczyciela w przypadku spożywania przez uczniów alkoholu, zażywania narkotyków lub środków odurzających

§ 1

Zgodnie z § 9 rozporządzenia w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem „szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne, polegające na powiadomieniu rodziców/prawnych

opiekunów ucznia i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności gdy dzieci lub młodzież używają, posiadają lub rozprawdzają środki odurzające”.

§ 2

W przypadku gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń, będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków powinien podjąć następujące kroki:

- 1) Powiadomić o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
- 2) Odizolować ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawiać go samego; stworzyć warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
- 3) Wezwać lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
- 4) Zawiadomić o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców lub prawnych opiekunów, zobowiązując ich do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły.
- 5) W możliwie najkrótszym czasie wychowawca wraz z pedagogiem szkolnym powinni przeprowadzić rozmowę z rodzicami lub prawnymi opiekunami oraz uczniem w ich obecności; zobowiązać ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców lub prawnych opiekunów zaś do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej pedagog może zaproponować rodzicom lub prawnym opiekunom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.
- 6) Gdy rodzice lub prawni opiekunowie odmówią odebrania dziecka, o pozostawieniu ucznia w szkole czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu do dyspozycji funkcjonariuszy policji – decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
- 7) Zawiadomić najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice lub prawni opiekunowie ucznia będącego pod wpływem alkoholu – odmawiają przyjscia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości, policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadomić rodziców lub prawnych opiekunów oraz sąd rodzinny, jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.
- 8) Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się na terenie szkoły pod wpływem alkoholu lub narkotyków, to szkoła ma obowiązek powiadomić o tym policję (specjalistę ds. nieletnich lub sąd rodzinny).

§ 3

W przypadku gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

- 1) Zachowując środki ostrożności, zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbować (o ile jest to możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
- 2) Powiadomić o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły i wezwać Policję.
- 3) Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazać zabezpieczoną substancję i informacje dotyczące zdarzenia.

§ 4

W przypadku gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

- 1) W obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) nauczyciel ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej lub kieszeni we własnej odzieży, ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonywać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla Policji. O swoich spostrzeżeniach powiadomić dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wezwać ich do natychmiastowego stawiennictwa.
- 2) W przypadku gdy uczeń odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki, wezwać policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję do ekspertyzy.
- 3) Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbując ustalić, w jaki sposób i od kogo uczeń nabył tę substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

9. k. Procedura współpracy z Policją

§ 1

Policja jest instytucją wspierającą działania szkoły w zakresie profilaktyki, pomocy doraźnej oraz w sytuacjach wymagających nagłych interwencji.

§ 2

Pomoc kierowana jest do uczniów, rodziców/prawnych opiekunów ucznia, nauczycieli oraz innych pracowników szkoły.

§ 3

Szkoła i Policja utrzymują stałą współpracę.

§ 4

Koordinatorami współpracy są pedagog szkolny, dyrektor szkoły oraz specjalista ds. nieletnich i patologii właściwej jednostki Policji.

§ 5

Do współpracy ze szkołą zobowiązani są również dzielnicowi, w rejonie których znajduje się szkoła. Działania profilaktyczne obejmują:

- 1) spotkania wychowawców, nauczycieli, dyrektorów szkół i rodziców/prawnych opiekunów ucznia z zaproszonymi specjalistami ds. nieletnich i patologii, podejmujące tematykę zagrożeń przestępczością, demoralizacją dzieci i młodzieży oraz uzależnieniami;
- 2) spotkania tematyczne uczniów z udziałem policjantów, m.in. na temat odpowiedzialności nieletnich za popełniane czyny karalne, prawnych aspektów narkomanii, wychowania w trzeźwości, unikania zagrożeń czy zachowań ryzykownych itp.;
- 3) wspólny – szkoły i Policji udział w lokalnych programach profilaktycznych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom oraz zapobieganiem demoralizacji i przestępczości nieletnich.

§ 6

Należy informować Policję o zdarzeniach na terenie szkoły wypełniających znamiona przestępstwa, stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia uczniów oraz przejawach demoralizacji dzieci i młodzieży.

§ 7

Policja jest zobowiązana do pomocy szkole w rozwiązywaniu trudnych, mogących mieć podłoże przestępcze problemów, które zaistniały na terenie szkoły.

9.1. Procedura postępowania w przypadku myśli i tendencji oraz zagrożenia próbą samobójczą

§ 1

Każdy pracownik szkoły, który otrzymał informacje o myślach lub zamiarze samobójstwa ucznia, niezwłocznie nawiązuje i podtrzymuje kontakt niewerbalny i werbalny z dzieckiem, następnie zawiadamia (np. za pośrednictwem innego nauczyciela lub innego pracownika) szkoły dyrektora szkoły o zaistniałym fakcie.

§ 2

Dyrektor szkoły zapewnia uczniowi opiekę poprzez:

- 1) stałą obecność z uczniem osoby dorosłej;
- 2) udzielenie (w razie potrzeby) pierwszej pomocy;
- 3) poinformowanie rodziców/prawnych opiekunów ucznia, służb ratunkowych (pogotowia ratunkowego, policji);
- 4) izolację ucznia od rówieśników.

§ 3

Dyrektor szkoły ponadto:

- 1) przekazuje ucznia rodzicom/prawnym opiekunom i ewentualnie służbom ratunkowym z przygotowaną wcześniej pisemną informacją o potrzebie pomocy specjalistycznej dla ucznia i jego rodziców/prawnych opiekunów;
- 2) powiadamia organ nadzoru pedagogicznego o zaistniałej sytuacji.

§ 4

Następnie dyrektor:

- 1) powołuje Doraźny Zespół Kryzysowy (dyrektor szkoły, wychowawca, pedagog szkolny/psycholog z PPP) do rozpoznania sytuacji i podejmowania działań profilaktycznych i współpracy międzyinstytucjonalnej;
- 2) zespół podejmuje współpracę z placówkami, które świadczą pomoc specjalistyczną w zakresie opieki psychologiczno–pedagogicznej oraz psychiatrycznej (Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna, Centrum Interwencji Kryzysowej, Szpital Neuropsychiatryczny – Poradni Zdrowia Psychicznego dla dzieci);
- 3) podjęcie działań w środowisku rówieśniczym prowadzone przez pedagoga szkolnego lub psychologa z PPP lub inną osobę przeszkoloną w interwencji kryzysowej na terenie placówek oświatowych: w celu zapobiegania naśladownictwu i pomocy

uczniom w odreagowaniu stresu, zorganizowanie spotkanie dla wychowawcy, nauczycieli uczących ucznia i Rady Pedagogicznej w celu:

- a) poinformowania o zaistniałej sytuacji i jej przebiegu;
- b) pomocy nauczycielom i pracownikom szkoły w odreagowaniu stresu psychicznego;
- c) diagnozy sytuacji życiowej ucznia i formułowania sposobów pomocy uczniowi.

§ 5

Szkoła zapewnia monitoring i profilaktykę oraz wsparcie ucznia i jego rodziny po zamiarze lub usiłowaniu samobójstwa poprzez:

- 1) pomoc w uzyskiwaniu przez ucznia i jego rodzinę wsparcia specjalistycznego (medycznego, psychologicznego);
- 2) realizowanie zaleceń zawartych we wskazaniach specjalistów opiekujących się dzieckiem.

§ 6

Szkoła prowadzi działania poprzez opracowanie i wdrożenia działań profilaktycznych mających na celu zapobieganiu samobójstwom uczniów:

- 1) wytypowanie uczniów przejawiających zaburzenia osobowości lub znajdujących się w sytuacji kryzysu psychicznego i zaproponowanie im specjalistycznej pomocy psychologicznej, medycznej i innej opieki;
- 2) nawiązanie bliższej współpracy z uczniami, rozmowy z nimi oraz staranie się, by ich zrozumieć i udzielić wsparcia;
- 3) redukcja ich negatywnych emocji wynikających ze stresu psychicznego;
- 4) zwracanie uwagi na podejrzaną zachowania i wypowiedzi ucznia;
- 5) rozpoznawanie sygnały ostrzegające o myślach lub tendencjach samobójczych;
- 6) wspieranie w nauce uczniów o mniejszych umiejętnościach;
- 7) zwracanie uwagi na dużą absencję szkolną w tym wagary;
- 8) ograniczenie dostępu uczniów do środków umożliwiających popełnienie samobójstwa;
- 9) podjęcie działań w miejscu pracy nauczycieli i innych członków personelu szkoły, zmniejszających stres zawodowy.

**Schemat postępowania w przypadku śmierci samobójczej
dokonanej na terenie szkoły lub poza nią**

§ 1

- 1) Dyrektor szkoły natychmiast kontaktuje się w przypadku śmierci samobójczej dokonanej na terenie szkoły z:
 - a) służbami medycznymi,
 - b) rodzicami,
 - c) policją,
 - d) prokuraturą,
 - e) organem sprawującym nadzór pedagogiczny,
 - f) i organem prowadzącym szkołę.

§ 2

- 1) Dyrektor szkoły powiadamia rodziców o zdarzeniu.
- 2) Organizuje i udziela pomocy służbom ratowniczym i Policji w przypadku ich działań.
 - a) powołuje osobę odpowiedzialną do kontaktów z mediami,
 - b) podejmuje decyzje o dalszej pracy szkoły w danym dniu,
 - c) organizuje wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów i nauczycieli.

§ 3

- 1) Dyrektor szkoły podejmuje następujące działania w sytuacji śmierci samobójczej poza szkołą:
 - a) powiadamia nadzór pedagogiczny i nadzór organu prowadzącego szkołę,
 - b) organizuje interwencję w środowisku rówieśniczym ucznia i nauczycieli.

Prawna podstawa opracowania procedur

1. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r 14. /Dz. U. Nr 120/1991/.
2. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii.
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lipca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach, placówkach.
7. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
9. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
10. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych z późniejszymi zmianami.
11. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm./.
12. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich/tekst jedno.: Dz. U. z 2010 r. Nr 33 poz. 178 z późn. zm./.
13. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi/tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz.437 z późn. zm/.
14. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o przeciwdziałaniu narkomanii /Dz. U. 2015 poz. 875/.
15. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz. U. z 2015 poz. 355/.

16. Zarządzenie Nr 18 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 maja 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich.
17. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem /Dz. U. Nr 26, poz. 226/.
18. Rozporządzenie MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach /Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późniejszymi zmianami/.
19. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. 2013 poz. 957).
20. Artykuł 72.1. i 72.2. Konstytucji RP z dnia 02.04.1997 r. /Dz. U. Nr 78/1997r./.
21. Rozporządzenie MEN z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii.
22. Ustawa z dnia 19.08.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego /Dz. U. z 20.10.1994r./ z późniejszymi zmianami.
23. Ustawa z dnia 09.11.1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych /Dz. U. z 30.01.1996 r./ z późniejszymi zmianami.